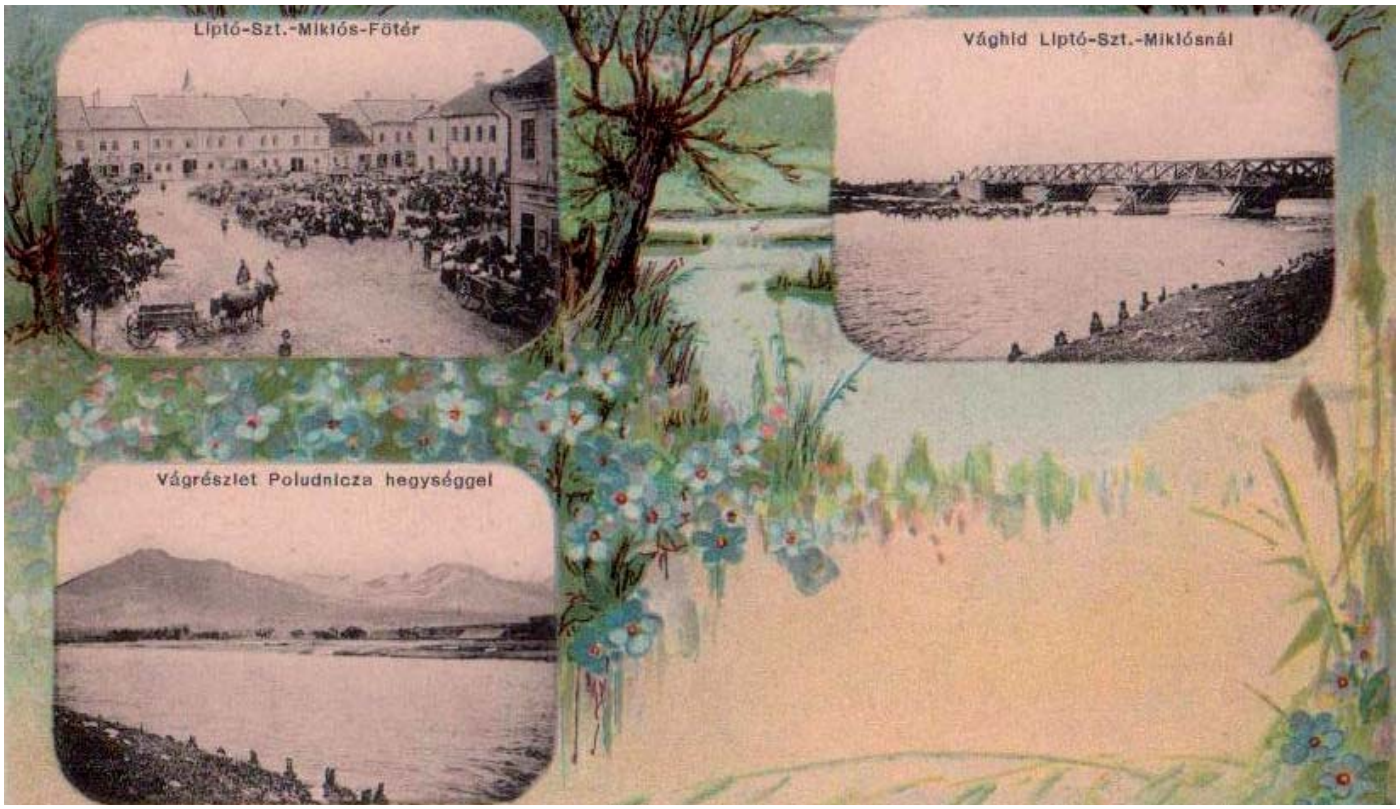
SPOLOČNOSŤ SLOVENSKÝCH ARCHIVÁROV

FÓRUM ARCHIVÁROV

Roč. XXIV. č. 2 APRÍL — AUGUST 2015 NEPREDAJNÉ

Obsah

Marta Bednárová Editorial / 3

Oznamy

Výzva na zasielanie fotografií / 4
Výzva na zaplatenie členského príspevku / 4

Výbor(n)oviny

Zápisnica zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov 28. apríla 2015 v Bratislave / 5
Zápisnica zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov 4. augusta 2015 v Senci / 5

Publikačná činnosť zamestnancov špecializovaných verejných archívov v rokoch 2013 – 2014 / 7

Novinky z ICA

Marta Bednárová – Henrieta Žažová Kto je kto v archívoch celosvetovo (a na Slovensku) / 21

Aktuálne zo života archivárov

Martina Orosová XIX. archívne dni v Slovenskej republike. Liptovský Mikuláš, 19. – 21. máj 2015 / 24
Mária Grófová – Martina Orosová 16. konferencia archivárov Českej republiky – Archivy, člověk a krajina / 34
Zuzana Kollárová Na „archívnom pikniku" u priateľov vo Varšave / 40
Judita Szekeresová Kovácsová 100. výročie prvej svetovej vojny v archívnych dokumentoch. Medzinárodná konferencia v Istanbule / 43
Andrea Farkasová Vzdelávanie a osveta verejnosti v Maďarskom národnom archíve v Budapešti / 45
Krzysztof Stryjkowski Poľské skúsenosti a perspektívy digitalizácie archívnych dokumentov / 48
Štefan Hrivňák Slovenská archivistika a jej miesto v slovenskom archívnictve (Krátka úvaha na margo 50. výročia jej existencie) / 49
František Gahér Projekt Corpus inscriptionum Slovaciae – Súpis nápisov na Slovensku / 50
Henrieta Žažová Ocenenia archivárov a historikov / 52
Zuzana Kollárová Osobnosť, na ktorú nemožno zabudnúť / 56
Mária Nováková Vydanie obecnej monografie o dejinách Plaveckého Štvrtka / 57
Judita Szekeresová Kovácsová Deň otvorených dverí v Štátnom archíve v Bratislave, pobočke Šaľa / 57
Mária Nováková Deň detí v modranskom archíve / 58

Do vašej knižnice

Mária Grófová DANGL, Vojtech – BYSTRICKÝ, Valerián a kol. Chronológia dejín Slovenska a Slovákov. Od najstarších čias po súčasnosť : Dejiny v dátumoch, dátumy v dejinách I. – II. / 59
Mária Grófová POMFYOVÁ, Bibiana – SAMUEL, Marián – ŽAŽOVÁ, Henrieta. Stredoveká Bíňa : archeológia – história – architektúra. / 61
Róbert Gregor Maretta De THUROCZ, Johannes. Chronica Hungarorum : Kronika Jána z Turca. / 62
Gabriela Nalevanková ŽEMLIČKA, Josef. Království v pohybu. Kolonizace, města a stříbro v závěru přemyslovské epochy. / 63
František Chudják, Andrea Léková CHUDJÁK, František – HALLON, Ľudovít – LEKOVÁ, Andrea. Centrálne bankovníctvo v stredoeurópskom priestore / Central Banking in Central Europe. / 65
Mária Grófová MUNKOVÁ, Mária – PAVLÍKOVÁ, Lenka (Eds.). Na sútoku riek. Život v slovensko-rakúskom pohraničí. / 66
Jana Macounová JURÍKOVÁ, Erika. Columba laureata. Panegyrické tlače z produkcie trnavskej univerzitnej tlačiarne. / 68

Naši jubilanti

Marta Bednárová Milí naši jubilanti /máj – august 2015/ / 69

Spomíname

Mária Grófová Za Martou Stachovou (30. 4. 1948 – 20. 4. 2015) / 70

ARCHIVÁRI !

Interpelácia na nášho pána ministra a následné preloženie prijatia novely zákona o archívoch a registratúrach rozvírilo inak pokojné stojaté vody našich všedných pracovných dní. Pravda, ak si nepredstavíme spoluprácu s centrami podpory, to je ale celkom iná balada. V odpovedi nášho pána ministra odzneli zaujímavé fakty a práve tie ma priviedli na myšlienku, či svoju prácu v oblasti, ako sa dnes hovorí PR (public relations) manažmentu, robíme dobre, či sa pozitívne prezentujeme smerom k občanom už od prvých až po tie posledné roky v ich živote.

Zamyslime sa, či práve v tejto oblasti sa angažujeme dostatočne. Už od prvých stretnutí s deťmi musíme klásť veľký dôraz na osvetu a kvalitnú informovanosť. Treba si uvedomiť, že pri našich prednáškach nám v priestoroch prístupných verejnosti sedí budúci generálny riaditeľ sekcie verejnej správy, minister vnútra, prezident, či náš budúci kolega.

Keď robí polícia svoje ukážky pre verejnosť, sú pompézne, priletí vrtuľník, vyskáču z neho zasahujúci členovia komanda, zamaskovaní a je z nich cítiť odvaha a profesionalita. Prípadne sa predvedú psovodi a neohrozeným zadržaním páchateľa rozžiaria detské očká. Na dotvorenie atmosféry sa závratnou rýchlosťou prirútia policajné autá a z nich zasahujú proti páchateľom akční, profesionálni policajti. Na autách sa im vyníma nápis „Pomáhať a chrániť" a k tomu podvečer na pódiu vystúpi nejedna celebrita.

A teraz k realite. Aj my sa snažíme priblížiť k verejnosti, našou cestou sú Dni otvorených dverí, kde sa otvoria aj tie, ktoré sú bežne neprístupné. Pálime vosk a pečatíme až sa nám z hláv parí a hasiči sa mračia, maľujeme erby, robíme výstavy, prednášky pre základné a stredné školy, uvádzame do života monografie obcí, miest, mažeme biele miesta histórie, či histórie… Sme tiež vysoko profesionálni, zdatní vo svojich schopnostiach a vedomostiach. Nechcem byť neskromná, tiež som videla nie jedny žiariace oči detí, historikov samoukov, odborníkov, aj pri návštevách ministrov, prezidentov, či diplomatov a nebudem spomínať za viac ako 60-ročnú existenciu tisíce a tisíce k ich spokojnosti vybavených občanov – klientov, bádateľov.

Na našich služobných autách by sa pekne vynímal nápis „Pomáhame a uchovávame pre Vás" a čo je v dnešnej dobe nepochopiteľné – úplne zadarmo.

Zažívame obdobie plné zmien, ktoré nás napriek problémom posúvajú dopredu, musíme sa o tom navzájom presviedčať a mali by nás spájať pri hľadaní riešení.

Milí kolegovia, nenapísala som nič prevratné, lebo všetko tu už raz bolo a verte, či neverte, aj bude. Odkiaľ to viem? Robím predsa v archíve…

Marta Bednárová
Štátny archív v Levoči, pobočka Poprad

FÓRUM ARCHIVÁROV

2015, roč. XXIV, č. 2
ISSN 1339-8423 (online)
ISSN 1335-6658 (tlačené vydanie)

Vydáva:
Spoločnosť slovenských archivárov
Adresa: Drotárska cesta 42
P. O. BOX 115
840 05 Bratislava 45
Slovenská republika

www.archivari.sk

Adresa redakcie:
forum.archivarov@gmail.com

Zodpovedný redaktor:
Gábor Strešňák

Redakčná rada:
Marta Bednárová
Marta Švoliková
Henrieta Žažová

Jazyková korektúra:
Marta Švoliková

Sadzba:
Ľubomír Ďurina

Texty:
© M. Bednárová
© A. Farkasová
© F. Gahér
© M. Grófová
© Š. Hrivňák
© F. Chudják
© Z. Kollárová
© A. Léková
© J. Macounová
© R. G. Maretta
© G. Nalevanková
© M. Nováková
© M. Orosová
© K. Stryjkowski
© J. Szekeresová Kovácsová
© H. Žažová

Vychádza trikrát ročne v elektronickej podobe, nepredajné.

Povolilo: MK SR 1 472/96.

Autorské práva vyhradené.

Akékoľvek rozmnožovanie textu a fotografií len s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.

Staršie čísla na www.archivari.sk.

Ilustračné foto na obálke: Liptovský Mikuláš na historických pohľadniciach.

OZNAMY

VÝZVA NA ZASIELANIE FOTOGRAFIÍ
Kolegyne a kolegovia, výbor SSA sa snaží pri príležitosti 25. výročia SSA kompletizovať fotografie z akcií, ktoré organizovala v minulosti. Prosíme Vás o zaslanie fotografií z podujatí ako archívne dni, exkurzie a pod. Fotografie zasielajte na e-mailovú adresu forum.archivarov@gmail.com.

VÝZVA NA ZAPLATENIE ČLENSKÉHO PRÍSPEVKU
Vážení členovia Spoločnosti slovenských archivárov, uplynul termín uhradenia členských príspevkov. Od roku 2009 je zápisné za člena SSA vo výške 5 € a ročný riadny členský príspevok vo výške 7 € a to aj pre pracujúcich dôchodcov. Dôchodcovia na zaslúženom odpočinku platia členské vo výške 3,50 €. Členovia, ktorí nestihli uhradiť členské do vytýčeného termínu, majú možnosť uhradiť ho bezhotovostným platobným stykom na číslo účtu: 0011482674/0900, Slovenská sporiteľňa a. s., Suché mýto 6, 811 03 Bratislava. V prípade platby za viacerých členov SSA z jedného archívu a z jedného účtu, prosíme o vyznačenie sídla archívu (pri štátnych archívoch stačí mesto, pri pobočkách aj skratka názvu archívu) ako aj vpísanie priezvisk do kolónky Správa pre prijímateľa. V prípade platby za viacerých členov spoločnosti z jedného účtu je možné ich zoznam zaslať na emailovú adresu: marta.svolikova@minv.sk. Ďalšou možnosťou je platba v hotovosti u hospodárky SSA. Tu je potrebné emailom vopred dohodnúť termín odovzdania členských príspevkov. Súčasne vyzývame kolegov, ktorí majú nedoplatky za uplynulé roky, aby si vyrovnali aj tieto podlžnosti. Nejasnosti ohľadne nedoplatkov je možné zistiť u hospodárky SSA. Nedoplatky do roku 2008 sa uhrádzajú vo výške 5 € za kalendárny rok. Platbu prosíme realizovať do 30. septembra 2015.

Členovia SSA, ktorí nemajú uhradené členské poplatky za päť rokov (t. j. posledná platba realizovaná v roku 2009, prípadne ešte predtým), budú postihnutí v zmysle Stanov SSA, čl. 3, bod 3c/ zrušením členstva pre neplnenie si základných členských povinností.

Dovoľujeme si požiadať členov SSA o nahlásenie každej zmeny, či je to zmena bydliska, zamestnania, telefónneho čísla alebo e-mailovej adresy. To isté sa týka aj členov, ktorí hodlajú ukončiť členstvo v SSA.

Dňa 28. októbra 2014 jeden z členov SSA zaplatil členský poplatok na rok 2014 prostredníctvom bankového prevodu. Na účet SSA bola poukázaná suma 7 eur z banky Slovenskej pošty. Príkazca však neuviedol svoje meno, preto nevieme platbu identifikovať. Podobný príkaz bez udania mena z banky Slovenskej pošty evidujeme aj zo dňa 30. apríla 2015. Prosíme členov SSA, ktorí zaplatili členské v uvedené dátumy bankovým prevodom, aby sa prihlásili na e-mailovej adrese grofova@rec.uniba.sk.

Dobový pohľad na Liptovský Mikuláš

VÝBOR(N)OVINY

Zápisnica
zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov
28. apríla 2015 v Bratislave

Program:
Archívne dni v roku 2015
Fórum archivárov 2/2015
Hospodárenie SSA za 1. štvrťrok 2015
Rôzne

Na zasadnutí sa zúčastnilo sedem členov výboru a revíznej komisie, šesť sa ospravedlnilo. Hlavným bodom programu bolo dokončenie prípravy XIX. archívnych dní v roku 2015 v Liptovskom Mikuláši. Marta Bednárová predniesla návrh na úpravu konferenčného poplatku a možnosti platiť za účasť podľa počtu zúčastnených dní. Návrh bol zamietnutý. Dohodli sa podrobnosti o starostlivosti o zahraničných hostí, o prezentácii, o uhradení slávnostnej večere sponzorom a zahraničným hosťom, doprave Zborníka Spoločnosti slovenských archivárov 2014 a jeho distribúcii. Členovia výboru sa uzniesli aj na podrobnostiach o odovzdávaní pamätnej plakety zahraničným archívnym spoločnostiam a realizácii pamätných listov.

Aktuálne správy o časopise Fórum archivárov a príprave čísla 2/2015 predniesla Henrieta Žažová. Zdôraznila problémy s kapitolou Jubilanti, pretože je problém získať texty o jubilantoch a samotní jubilanti odmietajú, aby boli spomínaní v časopise.

Mária Grófová informovala o zaplatení faktúry za webový portál. Iné väčšie výdavky Spoločnosť slovenských archivárov v 1. štvrťroku 2015 nemala.

Predsedníčka Spoločnosti slovenských archivárov M. Grófová ďalej informovala o príprave Zborníka Spoločnosti slovenských archivárov 2014. Tlač je oproti predchádzajúcim zborníkom drahšia kvôli množstvu fotografií vo farbe sépia. Dohodlo sa, že v budúcnosti sa bude robiť už len čiernobiela tlač s minimálnym množstvom obrázkov. Radšej sa ku každému zborníku dá vyrobiť CD nosič s prezentáciami a fotografiami.

Mária Grófová a Martina Orosová informovali o konferencii českých archivárov v Poděbradoch, o ktorej napíšu správu do Fóra archivárov. Ladislav Vrtel informoval o porade, ktorá sa konala na Ministerstve vnútra Slovenskej republiky v záležitosti Archívu mesta Bratislavy. M. Grófová napísala kondolenčný list pozostalým po zosnulej pani Marte Stachovej. Do Spoločnosti slovenských archivárov boli jednohlasne prijatí noví členovia: Zuzana Lopatková, Michal Bernát, Vladimír Rábik, Marian Manák. Zuzane Kollárovej výbor odhlasoval finančný príspevok na cestu na archívne dni do Poľska

Na záver predsedníčka Spoločnosti slovenských archivárov zhrnula stanovené úlohy a poďakovala členom výboru za účasť na zasadnutí. Termín ďalšieho rokovania nebol určený.

Zapísala: Martina Orosová
Overila: Mária Grófová

Zápisnica
zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov
4. augusta 2015 v Senci

Program:

Zhodnotenie archívnych dní 2015 a príprava zborníka
Seminár k storočnici Michala Kušíka
Exkurzia do Varšavy
Fórum archivárov 2/2015
Rôzne

Na letnom zasadnutí výboru SSA v Mestskom múzeu v Senci sa zúčastnilo sedem členov výboru a revíznej komisie, šesť sa ospravedlnilo. Účastníkov privítal riaditeľ múzea a predseda revíznej komisie SSA Gábor Strešňák. Rokovanie ďalej viedla predsedníčka Mária Grófová, ktorá zhodnotila XIX. archívne dni v SR ako veľmi úspešné. Archívu Slovenského múzea ochrany prírody a jasky-

niarstva sa podarilo zabezpečiť plynulý a bezproblémový priebeh archívnych dní a výnimočnú sponzorskú podporu. Všetkým sponzorom úprimne ďakujeme za prejavenú podporu a veríme, že si ich priazeň zachováme aj v budúcnosti. Výbor sa dohodol na príprave Zborníka SSA 2015. Jeho zostavovateľmi budú F. Chudják a E. Greschová. Je potrebné zabezpečiť preklady článkov z maďarčiny a nemčiny a preklady resumé do nemčiny.

Pri rokovaní o príprave seminára k storočnici Michala Kušíka sa rozprúdila živá diskusia, počas ktorej výbor dospel ku konsenzu. Seminár sa uskutoční v priestoroch Slovenského národného archívu 3. decembra 2015. Na organizáciu je možné použiť príspevok Slovenskej historickej spoločnosti vo výške 150 – 300 €. Výbor osloví potenciálnych prednášajúcich s ponukou predniesť na seminári príspevok. Predbežné témy: Život a dielo Michala Kušíka, Michal Kušík ako archivár, medievalista, editor, učiteľ, Michal Kušík a Slovenská archivistika, osobné spomienky na Michala Kušíka.

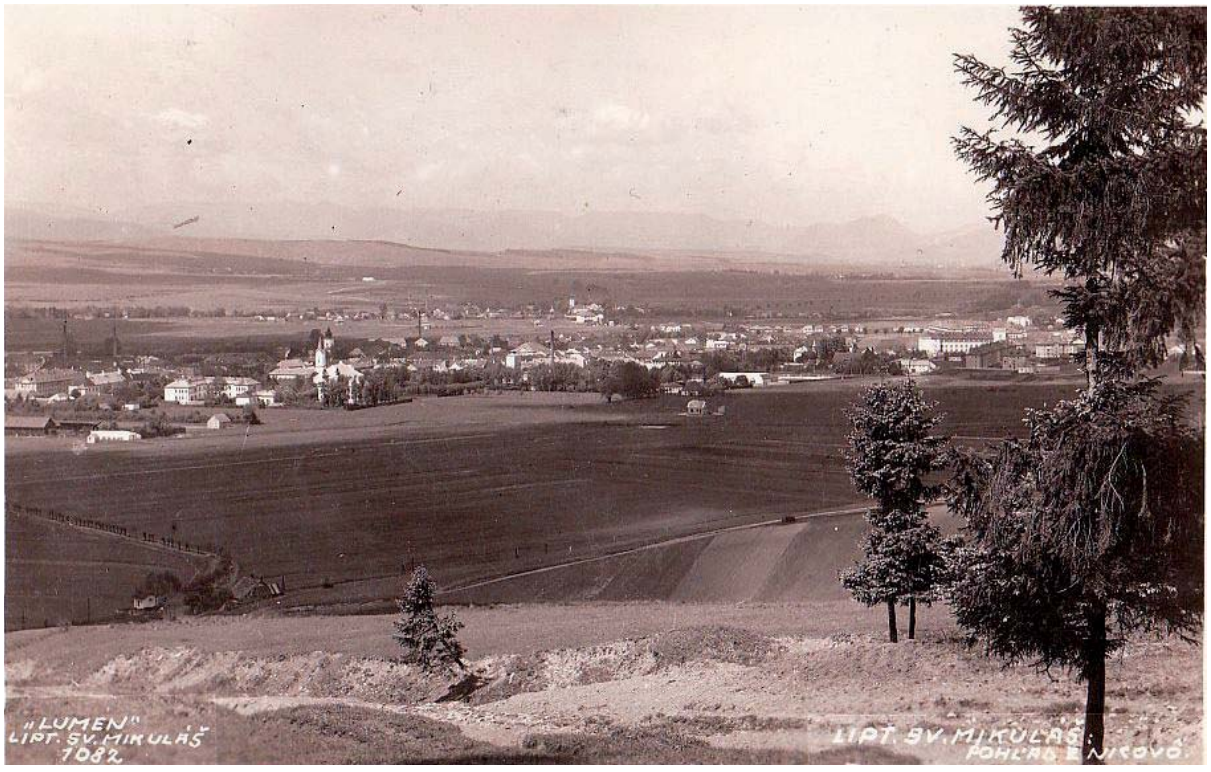
Po predchádzajúcej diskusii a zhodnotení podmienok, o ktorých bližšie informovala M. Grófová, sa výbor dohodol na jesennej exkurzii do Varšavy. Uskutoční sa na pozvanie Archívu Poľskej akadémie vied, predbežne v dňoch 1. – 4. 10. 2015. Cestovať sa bude vlakom. Pre členov bude SSA hradiť časť cestovného poistenia. Ubytovanie zabezpečia pozývajúci kolegovia v miestnych hosteloch v centre mesta.

O príprave čísla 2/2015 informovala H. Žažová a vyzvala M. Orosovú a M. Grófovú na doplnenie chýbajúcich textov. Ďalej informovala o predbežnom obsahu čísla 3/2015, ktorý bude pripravovaný na predvianočné vydanie.

G. Strešňák apeloval na členov výboru, aby sa dotiahla žiadosť o dotáciu na Bratislavský samosprávny kraj na tlač zborníka z archívnych dní v roku 2013. Podklady pre žiadosť pripravia M. Orosová a M. Grófová a podajú ju do 7. 8. 2015. BSK prisľúbil dotáciu ešte v roku 2013, no ani v roku 2014 ju SSA nezískala, napriek účasti podpredsedníčky BSK na otvorení archívnych dní. R. Ragač informoval o porade riaditeľov štátnych archívov, na ktorej sa hovorilo o elektronickom archíve, ktorý by mal byť spustený od októbra 2015. M. Hešková informovala o podujatí, ktoré v Žiline organizovala Asociácia správcov registratúr.

Na záver predsedníčka SSA zhrnula stanovené úlohy a poďakovala členom výboru za účasť na zasadnutí. Termín ďalšieho rokovania bol predbežne určený na začiatok septembra.

Zapísala: Martina Orosová
Overila: Mária Grófová

Dobový pohľad na Liptovský Mikuláš

PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ ZAMESTNANCOV ŠPECIALIZOVANÝCH VEREJNÝCH ARCHÍVOV V ROKOCH 2013 – 2014

PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ ZAMESTNANCOV ARCHÍVU SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO MÚZEA

2013

KRÁLIKOVÁ, Eva – MACHAJDÍKOVÁ, Elena – PODUŠELOVÁ, Gabriela. *Slovenské národné múzeum*. Bratislava : Slovenské národné múzeum, 2013, ISBN 978-80-8060-313-7.

MACHAJDÍKOVÁ, Elena. Chronologická výstava Ako sa meral čas na Bratislavskom hrade. In *Slovenská archivistika*, 2013, roč. XLVIII, č. 2, s. 163 – 169.

MACHAJDÍKOVÁ, Elena. Ako sa meral čas. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 3 – 4, s. 13 – 31.

MACHAJDÍKOVÁ, Elena. Historické mapy. In *Internetový časopis Poštovej banky*, 2013**.**

MACHAJDÍKOVÁ, Elena. Zápisnica zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov 11. februára 2013. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 1., s. 13.

MACHAJDÍKOVÁ, Elena. Zápisnica zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov 18. apríla 2013. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 2, s. 4 – 5.

MACHAJDÍKOVÁ, Elena. Zápisnica zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov 13. júna 2013. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 2, s. 5.

MACHAJDÍKOVÁ, Elena. Zápisnica zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov 25. septembra 2013. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 3 – 4, s. 4.

MACHAJDÍKOVÁ, Elena. Zápisnica zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov 12. novembra 2013. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 3 – 4, s. 4 – 6

SEDLÁČKOVÁ, Michala – TAKÁCSOVÁ, Katarína. Spracovanie a ochrana negatívnych fotografických materiálov. Workshop Slovenského národného archívu v Bratislave, 21. novembra 2012. In *Slovenská archivistika*, 2013, roč. XLVIII., č. 1, s. 187–189.

TAKÁCSOVÁ, Katarína. Osudy historickej knižnice v kaštieli Betliar. Odborné spracovanie a stav vedeckého bádania. In *Z dejín šľachtických knižníc na Slovensku I.* Ed. DOMENOVÁ, Marcela. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2013, s. 52–67. ISBN 978-80-555-0933-4. Dostupné na internete: <http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Domenova1>.

2014

MACHAJDÍKOVÁ, Elena. *Ako sa meral čas/Katalóg výstavy*. Bratislava : Slovenské národné múzeum – Historické múzeum, 2014, ISBN 978-80-8060-329-8.

MACHAJDÍKOVÁ, Elena. Dušan Samuel Jurkovič. In GRÓFOVÁ, Mária – SŮRA, Pavel (Eds.). Čestní doktori Univerzity Komenského 1928 – 2014. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, s. 75–80, ISBN 978-80-80-223-3617-8.

MACHAJDÍKOVÁ, Elena. Správa o činnosti Výboru Spoločnosti slovenských archivárov za roky 2012 – 2014. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 2, s. 16 – 18.

MACHAJDÍKOVÁ, Elena. Zápisnica zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov 20. januára 2014. In *Fórum archivárov*, 2014,

roč. XXIII, č. 1, s. 8.

MACHAJDÍKOVÁ, Elena. Zápisnica zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov 28. januára a 7. februára 2014. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 1, s. 10.

MACHAJDÍKOVÁ, Elena. Zápisnica zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov 29. apríla 2014. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 2, s. 5.

MACHAJDÍKOVÁ, Elena. Zápisnica zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov 15. mája 2014. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 2, s. 5.

MACHAJDÍKOVÁ, Elena. Zápisnica z Valného zhromaždenia Spoločnosti slovenských archivárov v Prešove 21. mája 2014. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 2, s. 8 – 13.

TAKÁCSOVÁ, Katarína. Zbierka fotografií zachovaných v Slovenskom národnom múzeu – Múzeu Betliar. In *(Ne)zabudnuté fotografie*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie. Bratislava : Slovenský národný archív, 2014, s. 88–100. ISBN 978-80-970666-9-7. Dostupné na internete: <http://www.minv.sk/swift_data/source/verejna_sprava/sna/pdf/Zbornik_prispevkov_Nezabudnute_foto_Final_Makova.pdf>.

PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ ZAMESTNANCOV ÚSTREDNÉHO ARCHÍVU SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

2013

KLAČKA, Jozef. *Farnosť Devínska Nová Ves 1713 – 2013*. Bratislava : Chorvátsky kultúrny spolok a Rímskokatolícka cirkev, farnosť Devínska Nová Ves, 2013, 80 s. ISBN 978-80-971487-0-6.

KLAČKA, Jozef. Konferencija nacionalnih manjina. In *Hrvatska rosa*, 2013, roč. XII, č. 4, s. 19.

KLAČKA, Jozef. Sveti u povijesti i spomenica Devinskoga Novoga Sela. In *Hrvatska rosa*, 2013, roč. XII, č. 4, s. 8 – 10.

KLAČKA, Jozef. Dúbravský farár zachránil 62 Novoveštanov. In *Dúbravský spravodajca*, 2013, roč. VII, č. 12, s. 18.

MAJEROVÁ, Kristína. Polstoročie Ústredného archívu SAV priblížili verejnosti. Pamäť jubilujúcej Akadémie. In *Správy Slovenskej akadémie vied*, 2013, roč. 49, č.5, s.14.

MAJEROVÁ, Kristína. 50 rokov činnosti Ústredného archívu SAV priblížených verejnosti. Dostupné na internete <http://www.sav.sk/index.php?lang=sk&charset=&doc=services-news&source_no=20&news_no=4949>.

MAJEROVÁ, Kristína. Na sútoku riek – Život na slovensko-rakúskom pohraničí. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 1, 35-38.

2014

GAŽOVÁ, Iveta. Pracoviská SAV. In KOVÁČ, Dušan. *Dejiny Slovenskej akadémie vied*. Bratislava : Veda, 2014, s. 593–612. ISBN 978-80-224-1316-9.

GUBÁŠOVÁ BAHERNÍKOVÁ, Jana. Finančné, materiálne a personálne zabezpečenie činnosti SAV. In KOVÁČ, Dušan. *Dejiny Slovenskej akadémie vied*. Bratislava : Veda, 2014, s. 339–356. ISBN 978-80-224-1316-9.

HUDEK, Adam – KLAČKA, Jozef. Vznik Slovenskej akadémie vied. In KOVÁČ, Dušan. *Dejiny Slovenskej akadémie vied*. Bratislava : Veda, 2014, s. 89–105. ISBN 978-80-224-1316-9.

HUDEK, Adam – KLAČKA, Jozef. Slovenská akadémia vied v zložitých podmienkach komunistickej totality a jej krízy (1953 – 1967). In KOVÁČ, Dušan. *Dejiny Slovenskej akadémie vied.* Bratislava : Veda, 2014, s. 107–142. ISBN 978-80-224-1316-9.

HUDEK, Adam – NEMESKÜRTHYOVÁ, Ľudmila. *Obdobie „konsolidácie" a „normalizácie" (1969 – 1989)*. In KOVÁČ, Dušan. *Dejiny Slovenskej akadémie vied*. Bratislava : Veda, 2014, s.169-196. ISBN 978-80-224-1316-9.

KAMENCOVÁ, Lýdia. Zahraničná spolupráca v SAV. In KOVÁČ, Dušan. *Dejiny Slovenskej akadémie vied*. Bratislava : Veda, 2014, s. 317–337. ISBN 978-80-224-1316-9.

KAMENCOVÁ, Lýdia. Otečestvennyje archívy, Moskva 2012, No. 1-6. In *Slovenská archivistika*, 2009, roč. 44, č. l, s. 200–206.

KLAČKA, Jozef. História inštitucionalizácie prírodných vied. In *Svet prírody*, 2014, roč. I., č.1, s. 23–24.

KLAČKA, Jozef. Z dejín Dúbravky. In *Dúbravka (moja, Tvoja, naša, Vaša)*. Bratislava-Dúbravka : redakcia Dúbravský spravodajca, 2014.

KLAČKA, Jozef. Devinsko Novo Selo tijekom prvog svjetskog rata. In *Hrvatska rosa*, 2014, broj 4, s. 6 – 7.

KLAČKA, Jozef. Turističko prenócište na Devinskoj Kobyli. In *Hrvatska rosa*, 2014, broj 2, s. 8 – 11.

MAJEROVÁ, Kristína. Riadenie vedeckého výskumu v SAV. In KOVÁČ, Dušan. *Dejiny Slovenskej akadémie vied*. Bratislava : Veda, 2014, s. 287–297. ISBN 978-80-224-1316-9.

MARČEKOVÁ, Alexandra. Vedecká výchova v SAV. In KOVÁČ, Dušan. *Dejiny Slovenskej akadémie vied.* Bratislava : Veda, 2014, s. 299–314. ISBN 978-80-224-1316-9.

NEMESKÜRTHYOVÁ, Ľudmila. Mgr. Lýdia Kamencová jubiluje. In *Slovenská archivistika*, 2014, roč. XLVIII, č. 2, s.208. ISSN 0231-6722.

PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ ZAMESTNANCOV ARCHÍVU MATICE SLOVENSKEJ

2013

BELLOVÁ, Vlasta. História, prítomnosť a perspektíva Archívu MS. In SEDLÁK, Imrich (Ed.). *Matica slovenská v národných dejinách*. Martin: Matica slovenská 2013, s. 233–246.

BELLOVÁ, Vlasta. Archív Matice slovenskej v Martine (Informačný sprievodca). Martin : Matica slovenská 2013, 32 s.

BELLOVÁ, Vlasta. Digitálny archív Matice slovenskej (Leták projektu Digitálny archív Matice slovenskej). 2013.

BELLOVÁ, Vlasta. Archív MS – Od matičného zrodu. In *Slovensko*, 2013, roč. 35, č. 1, s. 8 – 10.

MADURA, Pavol. Mládežnícke hnutie Matice slovenskej (1990 – 2012). In SEDLÁK, Imrich (Ed.). *Matica slovenská v národných dejinách*. Martin : Matica slovenská 2013, s. 267–290.

MADURA, Pavol. František Hrušovský (1903 – 1956). In *Historický zborník*, 2013, roč. 23, č. 2, s. 125–134.

MADURA, Pavol. Míľniky v dejinách Martina a Matice. In *Slovenské národné noviny*, 2013, roč. 28, č. 1, s. 11.

2014

BELLOVÁ, Vlasta. Ako sa na Slovensku meral čas. Na Bratislavskom hrade vystavujú najcennejšie archiválie. In *Slovenské národné noviny*, 2014, roč. 28, č. 6, s. 9.

BELLOVÁ, Vlasta. John Gargus v Matici slovenskej. In *Slovenské národné noviny*, 2014, roč. 29, č. 29, s. 12.

BELLOVÁ, Vlasta. Pamäť skrytá v dokumentoch. Archív Matice slovenskej. In *Knižnica*, 2014, roč. 15, č. 2, s. 105–110.

MADURA, Pavol. XVIII archívne dni v Prešove. In *Historický zborník*, 2014, roč. 24, č. 1-2, s. 255–257.

PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ ZAMESTNANCOV ARCHÍVU UNIVERZITY KOMENSKÉHO V BRATISLAVE A REGISTRATÚRNEHO STREDISKA FIF UK

2013

CSÁDER, Viliam. K 50. výročiu založenia Archí-

vu UK. In *Naša univerzita*, 2013, roč. 59, č. 10, jún 2013, s. 19.

CSÁDER, Viliam. História Archívu UK : K 50. výročiu založenia Archívu UK (2013). In *Univerzita Komenského v Bratislave*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2013. Dostupné na internete: <http://uniba.sk/o-univerzite/rektorat-uk/archiv-uk-a/historia-archivu-uk/>.

CSÁDER, Viliam. Putovné zasadnutie Spoločnosti archívov maďarských vysokoškolských inštitúcií v Šoproni. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 3 – 4, s. 41–46.

CSÁDER, Viliam. Levéltári Szemle 2012/1 – 2. In *Slovenská archivistika*, 2013, roč. 48, č. 2, s. 130–137. ISSN 0231-6722.

GAHÉR, František. Stredoveké a ranonovoveké sepulkrálne pamiatky vo vybranej oblasti juhozápadného Slovenska. In *Epigraphica et Sepulcralia IV.* Artefactum, 2013, s. 155–168. ISBN 978-80-86890-45-6.

GAHÉR, František. Medzinárodné pracovné stretnutie epigrafov (Bratislava, 15. november 2012). In *Slovenská archivistika*, 2013, roč. 48, č. 1, s. 190–191. ISSN 0231-6722.

GAHÉR, František. Stredoveké náhrobné pamiatky v Kostole Nanebovzatia Panny Márie v Pezinku. In *Historika*, 2013, č. 1, s. 7 – 10. ISSN 1338-998X.

GAHÉR, František. Hradisko vo Svätom Jure – svedok dávnej minulosti. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 1, s. 34–35.

GRÓFOVÁ, Mária. The Family of Ilok – a Croatian Noble House of Slovak Origin? (s. 175–180). In HOMZA, Martin – LUKAČKA, Ján – BUDAK, Neven (Eds.). *Slovakia and Croatia I. : Historical parallels and Connections (until 1780)*. Bratislava – Zagreb : Department of Slovak History, Faculty of Philosophy of Comenius University in Bratislava and Post-Scriptum, s. r. o., 2013, 448 s. ISBN 978-80-89567-20-1.

GRÓFOVÁ, Mária. Vzdelávanie budúcich lekárov na Univerzite Komenského v Bratislave v rokoch 1919 – 1950. (s. 279–321). In FIALOVÁ, Ivana – TVRDOŇOVÁ, Daniela (Eds.). *Od špitála k nemocnici. Zdravotníctvo, sociálna starostlivosť a osveta v dejinách Slovenska*. Bratislava : Slovenský národný archív, 2013, 556 s. ISBN 978-80-970666-6-6

GRÓFOVÁ, Mária. XVII. archívne dni v Slovenskej republike sa konali na pôde Univerzity Komenského v Bratislave. In *Naša univerzita*, 2013, roč. 59, č. 10, jún 2013, s. 18.

GRÓFOVÁ, Mária. Britské univerzitné archívy zhromažďujú aj súkromné fondy. In *Naša univerzita*, 2013, roč. 59, č. 10, jún 2013, s. 18.

GRÓFOVÁ, Mária. Rozhovor so zahraničnými účastníkmi konferencie. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 2, s. 17–22.

GRÓFOVÁ, Mária. XVII. archívne dni v Slovenskej republike (Bratislava, 2013). In *Univerzita Komenského v Bratislave*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2013. Dostupné na internete: <http://www.archivari.sk/index.php/archivne-dni/27-xvii-archivne-dni-v-slovenskej-republike-bratislava-2013>.

GRÓFOVÁ, Mária. O XVII. archívnych dňoch. In *Univerzita Komenského v Bratislave*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2013. Dostupné na internete: <http://uniba.sk/o-univerzite/rektorat-uk/archiv-uk-a/vedecka-odborna-a-publikacna-cinnost-archivu-uk/konferencie/xvii-archivne-dni/>.

GRÓFOVÁ, Mária. Rozhovor so zahraničnými účastníkmi konferencie. In *Univerzita Komenského v Bratislave*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2013. Dostupné na internete: <http://uniba.sk/o-univerzite/rektorat-uk/archiv-uk-a/vedecka-odborna-a-publikacna-cinnost-archivu-uk/konferencie/rozhovor-so-zahranicnymi-ucastnikmi-konferencie/>.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) NEMEŠ, Jaroslav – KOŽIAK, Rastislav et al. Svätý Vojtech – svätec, doba a kult. Bratislava : Chronos, 2011, 230 s. ISBN 978-80-89027-35-4. In *Fórum archivárov*, 2013,

roč. XXII, č. 1, s. 39–40.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) IVANIČ, Peter. Stredoveká cestná sieť na Pohroní a Poiplí. Nitra : Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, 2011, 110 s. + 9 máp. ISBN 978-80-8094-882-5. In *Fórum archivárov*, 2013,roč. XXII, č. 1, s. 40.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) TIBENSKÝ, Martin. Červenokamenské panstvo v stredoveku. Trnava – Krakov : Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave v spolupráci so Spolkom Slovákov v Poľsku, 2011, 216 s. ISBN 978-83-7490-442-1. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 1, s. 41.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) HOLOŠOVÁ, Alžbeta – ŽAŽOVÁ, Henrieta. Dejiny observatória na Trnavskej univerzite 1756 – 1785. Trnava : Trnavská univerzita v Trnave, Ústav dejín Trnavskej univerzity v Trnave, 2012, 120 s. ISBN 978-80-8082-566-9. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 1, s. 43–44.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) MARSINA, Richard. Metodov boj. Bratislava : Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2012, 3. doplnené vydanie, 200 s. ISBN 978-80-8061-647-2. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 2, s. 45–46.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) ŽIGO, Pavol – KUČERA, Matúš. Na písme zostalo. Dokumenty Veľkej Moravy. Bratislava: Perfekt, 2012, 160 s. ISBN 978-80-8046-594-0. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 2, s. 46–48.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) PANIS, Branislav – RUTTKAY, Matej – TURČAN, Vladimír (Eds.). Bratia, ktorí menili svet – Konštantín a Metod. Príspevky z konferencie (Bratislava 21. februára 2013). Bratislava : Slovenské národné múzeum v Bratislave a Archeologický ústav SAV v Nitre, 2013, 248 s. ISBN 978-80-8060-304-5. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 2, s. 48–50.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) JUDÁK, Viliam – BEDNÁR, Peter – MEDVECKÝ, Jozef (Eds.). Kolíska kresťanstva na Slovensku. Nitriansky hrad a Katedrála sv. Emeráma v premenách času. Bratislava : Biskupský úrad v Nitre v spolupráci s Archeologickým ústavom SAV vo vydavateľstve Arte Libris, 2011, 504 s. ISBN 978-80-970809-8-3. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 2, s. 50–51.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) ŠEDIVÝ, Juraj – ŠTEFANOVIČOVÁ, Tatiana (Eds.). Dejiny Bratislavy I. Od počiatkov do prelomu 12. a 13. storočia. Brezalauspurc na križovatke kultúr. Bratislava : Slovart, 2012, 608 s. ISBN 978-80-556-0330-8. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 2, s. 51–52.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) PAVLÍKOVÁ, Lenka – VRTEL, Ladislav (Eds.). Klenoty slovenských archívov. Jewels of the slovak archives. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV 2013, 232 s. ISBN 978-80-224-1335-0. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 3 – 4, s. 88–89.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) SZERDOVÁ-VEĽASOVÁ, Ľubica – KAPIŠINSKÁ, Veronika (Eds.). Národné kultúrne pamiatky na Slovensku. Okres Martin. Bratislava : Pamiatkový úrad Slovenskej republiky a Slovart, 2012, 624 s. ISBN 978-80-556-0784-9. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 3 – 4, s. 91–92.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) LABANC, Peter. Vývoj šľachty na Spiši do začiatku 14. storočia. Trnava – Krakov : Spolok Slovákov v Poľsku v spolupráci s Filozofickou fakultou Trnavskej univerzity v Trnave, 2013, 156 s. ISBN 978-83-7490-604-3. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 3 – 4, s. 92–93.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) SIDOR, Karol. Šesť rokov pri Vatikáne. Druhé vydanie pripravil Jozef M. Rydlo. Bratislava : Libri historiae, 2012, 480 s. ISBN 978-80-89348-07-7. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 3 – 4, s. 93–94.

2014

CSÁDER, Viliam. Robert Wiliam Seton-Watson (s. 9 – 12). Ján Levoslav Bella (s. 13–16). Jan Emler (s. 17–20). Vítězslav Novák (s. 21–24). Jindřich Vodák (s. 25–27). Nicolae Iorga (s. 28–32). Ljubomir Miletič (s. 33–36). Pavle Popović (s. 37–40). Kazimierz Władysław Kumaniecki (s. 41–44). Przemysław Roman Dąbkowski (s. 45–48). Slobodan Jovanović (s. 49–52). Metod Dolenc (s. 53–56). Stefan Savov Bobčev (s. 57–60). Edvard Beneš (s. 61–65). Nico-

lae Titulescu (s. 66–69). Milan Hodža (s. 70–74). Philipp Lenard (s. 81–84). Antonio Gemelli (s. 85–88). Stanislav Kostlivý (s. 89–92). Kristian Hynek (s. 93–97). Štefan Janšák (s. 98–102). Juraj (Jur) Hronec (s. 103–107). Adolf Vladimír Záturecký (s. 108–111). František Votruba (s. 112–115). Ivan Trofimovič Švec (s. 116–118). Leo Stern (s. 119–122). In GRÓFOVÁ, Mária – SŮRA, Pavel (Eds.). *Čestní doktori Univerzity Komenského 1928 – 2014.* Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, 496 s. ISBN 978-80-223-3617-8.

CSÁDER, Viliam. Vedeli ste, že? In *Naša univerzita*, 2014, roč. 60, č. 1, september 2014, s. 20.

GAHÉR, František. Dimitrij Filipovič Procenko (s. 127–129). Valentin Grigorievič Lebedev (s. 130–132). Jan Mukařovský (s. 133–137). Otakar Borůvka (s. 138–141). Robert Hladký (s. 151–153). Josef Charvát (s. 154–158). Dionýz Ilkovič (s. 159–162). Ladislav Novomeský (s. 181–185). Eugeniusz Rybka (s. 205–208). Ján Tomáš Vilček (s. 474–477). In GRÓFOVÁ, Mária – SŮRA, Pavel (Eds.). *Čestní doktori Univerzity Komenského 1928 – 2014.* Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, 496 s. ISBN 978-80-223-3617-8.

GAHÉR, František. Náhrobné pamiatky v Kostole Svätého Juraja vo Svätom Jure. In *Historika*, 2014, č. 1, s. 17–20. ISSN 1338-998-X.

GAHÉR, František – GAHÉR, Daniel. Fragmenty náhrobnej tabule vo farskom kostole v Pezinku. In *Pamiatky a múzeá*, 2014, č. 2, s. 22–25. ISSN 1335-4353.

GRÓFOVÁ, Mária – SŮRA, Pavel (Eds.). *Čestní doktori Univerzity Komenského 1928 – 2014.* Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, 496 s. ISBN 978-80-223-3617-8.

GRÓFOVÁ, Mária. David Onisimovič Lordkipanidze (s. 171–173). Váráhagiri Vénkata Giri (s. 213–216). Nikolaj Nikolajevič Bogoľubov (s. 217–221). Eberhard Poppe (s. 222–225). Giani Zail Singh (s. 230–233). Sergej Alexandrovič Ambarcumian (s. 234–237). In GRÓFOVÁ, Mária – SŮRA, Pavel (Eds.). *Čestní doktori Univerzity Komenského 1928 – 2014.* Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, 496 s. ISBN 978-80-223-3617-8.

GRÓFOVÁ, Mária. Leštiny v stredoveku (od zániku Veľkej Moravy po rok 1548). (s. 67–88). In ČAJKA, Michal (Ed.). *Leštiny : Obec a jej obyvatelia.* Leštiny : Obecný úrad Leštiny, 2014, 648 s. ISBN 978-80-971420-5-6.

GRÓFOVÁ, Mária. Archív Univerzity Komenského má svoje prvé dva „klenoty". In *Naša univerzita*, 2014, roč. 60, č. 5, január 2014, s. 9.

GRÓFOVÁ, Mária. Kus histórie aj na malom priestore. In *Naša univerzita*, 2014, roč. 60, č. 7, marec 2014, s. 6.

GRÓFOVÁ, Mária. Seminár k 60. výročiu konštituovania jednotnej organizácie archívnictva. In *Naša univerzita*, 2014, roč. 61, č. 2, október 2014, s. 20–21.

GRÓFOVÁ, Mária. Výstava k 25. výročiu udalostí z roku 1989. In *Naša univerzita*, 2014, roč. 61, č. 4, december 2014, s. 17.

GRÓFOVÁ, Mária. Výstavka k počiatkom Právnickej fakulty UK v Bratislave. In *Univerzita Komenského v Bratislave*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2013. Dostupné na internete: <http://www.uniba.sk/fileadmin/user_upload/editors/subory/archiv_uk/Vystavka_-_web.pdf>.

GRÓFOVÁ, Mária. Seminár k 60. výročiu konštituovania jednotnej organizácie archívnictva. In *Univerzita Komenského v Bratislave*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2013. Dostupné na internete: <http://uniba.sk/o-univerzite/rektorat-uk/archiv-uk-a/vedecka-odborna-a-publikacna-cinnost-archivu-uk/seminare/k-60-vyrociu-konstituovania-jednotnej-organizacie-archivnictva/>.

GRÓFOVÁ, Mária. Výstava k 25. výročiu udalostí z roku 1989 – November 1989 ako si ho (ne)pamätáme. In *Univerzita Komenského v Bratislave*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2013. Dostupné na internete: <http://uniba.sk/fileadmin/ruk/archiv/Vystava_k_25._vyrociu_udalosti_z_roku_1989_-_November_1989_ako_si_ho__ne_pamaetame.pdf>.

GRÓFOVÁ, Mária. Úvodník. In *Fórum archivárov*,

2014, roč. XXIII, č. 2, s. 2 – 3.

GRÓFOVÁ, Mária. Úvodník. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 3 - 4, s. 2 – 3.

GRÓFOVÁ, Mária. Správa o hospodárení Spoločnosti slovenských archivárov od roku 2012 do 30. apríla 2014. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 2, s. 19–21.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) HOMZA, Martin – LUKAČKA, Ján – BUDAK, Neven (Eds.). Slovakia and Croatia I. : Historical Parallels and Connections (until 1780). Bratislava – Zagreb : Department of Slovak History, Faculty of Philosophy of Comenius University in Bratislava and Post Scriptum, s. r. o., 2013, 448 s. ISBN 978-80-89567-20-1. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 1, s. 33–35.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) HUNČAGA OP, Gabriel Peter. Dominikáni na ceste k intelektuálnym elitám vrcholného stredoveku. Kraków – Bratislava : Centrum pre štúdium kresťanstva vo vydavateľstve Chronos v spolupráci so spolkom Slovákov v Poľsku a Slovenskou komisiou pre komparatívne cirkevné dejiny, 2013, 460 s. ISBN 978-80-89027-37-8. In *Fórum archivárov*, roč. 2014, XXIII, č. 1, s. 35–36.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) HRABOVEC, Emília. Slovensko a Svätá stolica 1918 – 1927 vo svetle vatikánskych prameňov. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2012, 560 s. ISBN 978-80-223-3227-9. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 1, s. 42–43.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) MARSINA, Richard. Ku koncepcii a vývoju slovenskej historiografie. Bratislava : Post Scriptum, 2013, 528 s. ISBN 978-80-89567-24-9. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 2, s. 41–42.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) DVOŘÁKOVÁ, Daniela. Čierna kráľovná Barbora Celjská (1392 – 1451). Životný príbeh uhorskej, rímsko-nemeckej a českej kráľovnej. Budmerice – Bratislava : Vydavateľstvo Rak a Historický ústav SAV, 2013, 304 s. ISBN 978-80-85501-60-5. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 2, s. 44–45.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) BÁTOVSKÁ, Jarmila – ŠVOLIKOVÁ, Marta. Kuchárska kniha levických dám. Levice : vlastným nákladom, 2014, 128 s. ISBN 978-80-971630-4-4. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 2, s. 49–50.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) RÁBIK, Vladimír (Ed.). Litteris ac moribus imbutus. Studia historica Tyrnaviensia XVI. Trnava – Krakov : Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave a Spolok Slovákov v Krakove, 2014, 628 s. ISBN 978-80-7490-690-6. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 3 – 4, s. 97–98.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) Tradícia a prítomnosť misijného diela sv. Cyrila a Metoda. Nitra : Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre 2013, 824 s. ISBN 978-80-558-0401-9. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 3 – 4, s. 99–101.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia). KUCHARSKÁ, Veronika. *Ducissa. Život kňažnej Hedvigy v časoch Jagelovcov.* Bratislava : Post Scriptum, 2014, 248 s. ISBN 978-80-89567-30-0. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 3 – 4, s. 102–103.

GRÓFOVÁ, Mária. (Anotácia.) DUDÁŠOVÁ, Darina. *Z prachu zabudnutia. Dejiny evanjelického a. v. cirkevného zboru v Ochtinej.* Ochtiná : Cirkevný zbor ECAV na Slovensku v Ochtinej, 2014, 236 s. ISBN 978-80-971686-8-1. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 3 – 4, s. 105–106.

MACOUNOVÁ Jana. Anatolij Alexejevič Logunov (s. 238–241). Ján Kmeť (s. 242–245). Viktor Vasilievič Skopenko (s. 246–249). Václav Havel (s. 250–255). Karl Rudolf Wernhart (s. 256–259). Alexander Dubček (s. 260–264). Ladislav Hanus (s. 265–268). Dagmar Čapková (s. 269–271). Christian Marzahn (s. 272–275). Jaroslav Jan Pelikan (s. 276–280). Daniel Belluš (s. 281–285). Juan Antonio Samaranch y Torelló (s. 286–289). Gustavo Villapalos Salas (s. 290–293). Herbert Oelschläger (s. 294–297). Károly Zalai (s. 298–301). Ernst Eichler (s. 302–306). Werner Ogris (s. 307–310). Karol Rebro (s. 311–315). František Kábele (s. 316–3149). Frederico Mayor Zaragoza (s. 320–323). Eugen Andrew Cernan (s. 324–327). Erhard Busek (s. 328–331). Walter Thirring (s. 332–335). Jozef kardinál Tomko (s. 336–339). Simon Wiesenthal (s. 340–343). Daniel Carleton Gajdusek (s. 344–347). Gottfried

Schatz (s. 351–354). In GRÓFOVÁ, Mária – SŮRA, Pavel (Eds.). *Čestní doktori Univerzity Komenského 1928 – 2014*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, 496 s. ISBN 978-80-223-3617-8.

MACOUNOVÁ Jana. November 1989 ako si ho (ne) pamätáme – výstava k 25. výročiu udalostí z roku 1989. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 3 – 4, s. 90–93.

MARETTA, Robert Gregor. Piotr Grigorievič Bogatyriov (s. 142–145), Jan-Jacques Bouckaert (s. 146–150), Tadeusz Marian Kotarbiński (s. 163–166), István Krompecher (s. 167–170), Alfred Mäde (s. 174–176), Grigore Constantin Moisil (s. 177–180), Stojan I. Pavlović (s. 186–188), Beniamino Segre (s. 189–192), Eugen Suchoň (s. 193–197). In GRÓFOVÁ, Mária – SŮRA, Pavel (Eds.). *Čestní doktori Univerzity Komenského 1928 – 2014*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, 496 s. ISBN 978-80-223-3617-8.

MARETTA, Robert Gregor. (Anotácia.) Jasovskí premonštráti v premenách času : Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Ed. ŠTRBÁK, Ambróz. Košice : Vienala, 2012, 188 s. ISBN 978-80-8126-068-1. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 1, s. 39–40.

MARETTA, Robert Gregor. (Anotácia.) FIALOVÁ, Ivana – TVRDOŇOVÁ, Daniela (Eds.). Od špitála k nemocnici : Zdravotníctvo, sociálna starostlivosť a osveta v dejinách Slovenska. Bratislava : Slovenský národný archív, 2013, 556 s. ISBN 978-80-970666-6-6. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 2, s. 45–47.

MARETTA, Robert Gregor. (Anotácia.) STREŠŇÁK, Gábor (Ed.). Senec stáročia mesta. Zborník štúdií. [Senec] : Mesto Senec, 2013, 288 s. ISBN 978-80-971518-5-0. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 2, s. 47–49.

MARETTA, Robert Gregor. (Anotácia). MAJTÁN, Milan. Naše priezviská. Bratislava : Veda, 2014, 196 s. ISBN 978-80-224-1357-2. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 3 – 4, s. 104–105**.**

MARETTA, Robert Gregor. (Anotácia.) *ŠKOVIERA*, Andrej (zost.). Pramene o živote svätých Cyrila a Metoda a ich učeníkov. Bratislava: Post Scriptum, 2013, 200 s. ISBN 978-80-89567-23-2. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 3 – 4, s. 98–99**.**

MARETTA, Robert Gregor. Pramene k dejinám cirkevnej správy. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 3 – 4, s. 68–69.

OČENÁŠOVÁ, Jana. Sigurd Hofmann (s. 355–358), Emerico Richard Qaundt (s. 359–362), Hermann Müller-Karpe (s. 363–366), Karel Malý (s. 367–370), Christian Krause (s. 371–373), Kofi Atta Annan (s. 374–377), Rudolf Zahradník (s. 378–381), Peter Luzius Wildhaber (s. 382–385), 14. dalajláma Tenzin Gyatso (s. 386–392), Zbigniew Kazimierz Brzezinski (s. 393–396), Albert Huch (s. 397–400), Piotr. P. Słonimski (s. 401–404), Zenon kardinál Grocholewski (s. 405–408), André Goffeau (s. 409–412), Eugen Andrew Braunwald (s. 413–417), Tilmann Degenhart Märk (s. 418–421), Theóphile Godfraind (s. 422–425), Josef Paldus (s. 426–429), Ivan Wilhelm (s. 430–433), Renate Huch (s. 434–436), Philipe Maystadt (s. 437–440), Gerd Plewig (s. 441–444), Otto Braun-Falco (s. 445–448), Michael Bernd Rode (s. 449–452), Peter Fischer (s. 453–455), Gerhard Ertl (s. 456–459), Amand Fässler (s. 460–463), Michael Metzeltin (s. 464–467), Wilhelm Schmitz (s. 468–470), Rodney Joseph Bartlett (s. 471–473). In GRÓFOVÁ, Mária – SŮRA, Pavel (Eds.). *Čestní doktori Univerzity Komenského 1928 – 2014*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, 496 s. ISBN 978-80-223-3617-8.

PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ ZAMESTNANCOV LITERÁRNEHO ARCHÍVU SLOVENSKEJ NÁRODNEJ KNIŽNICE

2013

BOŽEKOVÁ, Martina. Stretnutia hudobných knihovníkov, pracovníkov archívov, múzeí a dokumentačných centier. In *Knižnica*, 2013, roč. 14, č. 1, s. 24–26. ISSN 1335-7026.

BRINCKOVÁ, Magdaléna. Advokát Pavol Országh Hviezdoslav. In JANČO, Štefan. *Advokát Pavol Országh Hviezdoslav*. Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2013, s. 169. ISBN 978-80-971218-0-8.

BRINCKOVÁ, Magdaléna. Archívne pramene k výskumu dejín tlačiarenskej vydavateľsko-nakladateľskej a kníhkupeckej činnosti zachované v zbierkach a fondoch Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice. In AUGUSTÍNOVÁ, Eva (Ed.). *Základný výskum historických knižných dokumentov a fondov*. Žilina : Žilinská univerzita, 2013, s. 40–80. ISBN 978-80-8162-000-3.

BRINCKOVÁ, Magdaléna. Katalógy historických cirkevných, inštitucionálnych a súkromných knižníc v zbierkach a fondoch Literárneho archívu. In AUGUSTÍNOVÁ, Eva (Ed.). *Základný výskum historických knižných dokumentov a fondov*. Žilina : Žilinská univerzita, 2013, s.81-85. ISBN 978-80-8162-000-3.

MONCMANOVÁ, Ľubica. (Recenzia). Senohrad 1135 – 2010. Ed. HANAKOVIĆ, Štefan et al. Obecný úrad Senohrad, 2010, 228 s. In: *Zborník Slovenského národného múzea – Etnografia 54*, 2013, s. 164–167.

MONCMANOVÁ, Ľubica. Výsledky celoštátnej súťaže Slovenská kronika 2012 slávnostne vyhlásené. In *Knižnica*, 2013, roč. 14, č. 5, s. 38–40. ISSN 1335-7026.

PÁSTOROVÁ, Eva. Rod Koričanských z Necpál. In *Knižnica*, 2013, roč. 14, č. 10, s. 54–55. ISSN 1335-7026.

SEDLÁKOVÁ, Viera. (Recenzia.) Pamätnica peštianskeho slovenského evanjelického zboru. Kovács, Anna – Matus, László: Utrpenie Jóba – peripetie jedného evanjelického zboru. In *Knižnica*, 2013, roč. 14, č. 7 – 8, s. 51–52 . ISSN 1335-7026.

SLOŠIAROVÁ, Mária. Osobný fond Óndru Łysohorského v Literárnom archíve Slovenskej národnej knižnice. In *Práce a studie Muzea Beskyd – Společenské vědy*, 2013, č. 25, s. 99–121.

ŠIŠMIŠOVÁ, Karin. Niekoľko poznámok k rukopisom Sama Chalupku v Literárnom archíve SNK. In *Biografické štúdie 36*. Martin: Slovenská národná knižnica, 2013, s. 84–89. ISBN 978-80-8149-017-0.

VALOVÁ, Mária. Ľudovít Vladimír Rizner na fotografiách v zbierkach Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice. In *Knižnica*, 2013, roč. 14, č. 7 – 8, s. 68–72. ISSN 1335-7026.

VALOVÁ, Mária. Nové poznatky o portrétoch Ľudovíta Štúra a Jozefa Miloslava Hurbana. Zo zbierok Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice v Martine. In *Knižnica*, 2013, roč. 14, č. 10, s. 56–59. ISSN 1335-7026.

VALOVÁ, Mária. Obrazová galéria Kristy Bendovej v zbierkach Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice. In *Knižnica*, 2013, roč. 14, č. 4, s. 58–64. ISSN 1335-7026.

WEISSOVÁ, Ivana. Virtuálna prechádzka po najkrajších zrúcaninách slovenských hradov. In *Knižnica*, 2013, roč. 14, č. 5, s. 41–46. ISSN 1335-7026.

2014

BOŽEKOVÁ, Martina. Hudobné rukopisné dokumenty ako prameň vedeckého bádania. In *Literárny archív 39: zborník venovaný 60. výročiu Literárneho archívu*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 112–122. ISBN 978-80-8149-030-9.

BOŽEKOVÁ, Martina. Slovenská národná skupina IAML v kontexte činnosti Literárneho archívu SNK. In *Literárny archív 39: zborník venovaný 60. výročiu Literárneho archívu*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 168–172. ISBN 978-80-8149-030-9.

BOŽEKOVÁ, Martina. Úvod. In Martina BOŽEKOVÁ – KUCIANOVÁ, Anna (Eds.). *Pramene slovenskej hudby IV: zborník vedeckých štúdií*. Martin : Slovenská národná knižnica – Slovenská národná skupina IAML, 2014. ISBN 978-80-8149-038-5.

BOŽEKOVÁ, Martina – KUCIANOVÁ, Anna (Eds.). *Pramene slovenskej hudby IV: zborník vedeckých štúdií.* Martin : Slovenská národná knižnica – Slovenská národná skupina IAML, 2014. ISBN 978-80-8149-038-5.

BRINCKOVÁ, Magdaléna. Činnosť Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice v rokoch 2004 – 2014. In *Literárny archív 39: zborník venovaný 60. výročiu Literárneho archívu*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 21–35.

ISBN 978-80-8149-030-9.

BRINCKOVÁ, Magdaléna. Genéza názvu Literárny archív. In *Literárny archív 39: zborník venovaný 60. výročiu Literárneho archívu*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 7 – 11. ISBN 978-80-8149-030-9.

BRINCKOVÁ, Magdaléna (Ed.). *Inventár rukopisov Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice XXXII: fondy 249 – 254*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014. ISBN 978-80-8149-025-5.

BRINCKOVÁ, Magdaléna. Literárne archívy v Európe a Amerike: ich názov a zameranie v porovnaní s Literárnym archívom SNK. In *Literárny archív 39: zborník venovaný 60. výročiu Literárneho archívu*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 218–225. ISBN 978-80-8149-030-9.

BRINCKOVÁ, Magdaléna (Ed.). *Literárny archív 39: zborník venovaný 60. výročiu založenia Literárneho archívu*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014. ISBN 978-80-8149-030-9.

FÜLEOVÁ, Marcela. Aurel Styk (1864 – 1958). In *Inventár rukopisov Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice XXXII: fondy 249 – 254*. Martin: Slovenská národná knižnica, 2014, s. 102–103. ISBN 978-80-8149-025-5.

FÜLEOVÁ, Marcela. Leopold Lahola (1918 – 1968). In *Inventár rukopisov Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice XXXII: fondy 249 – 254*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 104–108. ISBN 978-80-8149-025-5.

HORVÁTHOVÁ, Žaneta – MONCMANOVÁ, Ľubica. Ernest Žatko (1907 – 1991). In *Inventár rukopisov Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice XXXII: fondy 249 – 254*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 6 – 17. ISBN 978-80-8149-025-5.

HURTOVÁ, Soňa. Pracovníci Literárneho archívu v rokoch 1954 – 2014. In *Literárny archív 39: zborník venovaný 60. výročiu Literárneho archívu*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 238–249. ISBN 978-80-8149-030-9.

MONCMANOVÁ, Ľubica. Ladislav Kiss-Jánsky (1914 – 1989). In *Inventár rukopisov Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice XXXII: fondy 249 – 254*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 85–101. ISBN 978-80-8149-025-5.

MONCMANOVÁ, Ľubica. Literárny archív a dvadsať rokov záujmu o zahraničné slovaciká. In *Literárny archív 39: zborník venovaný 60. výročiu Literárneho archívu*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 74–88. ISBN 978-80-8149-030-9.

OLEJŇÁKOVÁ, Katarína. Pohľad na kalendárny rok v bádateľni Literárneho archívu SNK. In *Literárny archív 39: zborník venovaný 60. výročiu Literárneho archívu*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 123–125. ISBN 978-80-8149-030-9.

PÁSTOROVÁ, Eva. Kníhtlačiareň, knihárstvo J. Pešan v Holíči. In *Inventár rukopisov Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice XXXII: fondy 249 – 254*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 109–112. ISBN 978-80-8149-025-5.

PÁSTOROVÁ, Eva. Snahy o založenie gymnázia pre slovenských študentov na Morave po zatvorení slovenských gymnázií v rokoch 1874 – 1875. In *Knižnica*, 2014, roč. 15, č. 3, s. 75–76. ISSN 1335-7026.

SEDLÁKOVÁ, Viera. Akvizícia hudobných rukopisov v rokoch 1994 – 2013. In *Literárny archív 39: zborník venovaný 60. výročiu Literárneho archívu*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 50–73. ISBN 978-80-8149-030-9.

SEDLÁKOVÁ, Viera. Juraj Kazamek (1882 – 1956): jeho pôsobenie doma a v zahraničí v dokumentoch. In LENGOVÁ, Jana (Ed.). *Prínos osobností pre rozvoj hudobnej kultúry Gemera a Malohontu: zborník príspevkov z muzikologickej konferencie v Revúcej 1. decembra 2011*. Bratislava : Ústav hudobnej vedy SAV, 2014, s 96-116. ISBN 978-80-89135-32-5.

SKACHOVÁ, Martina. Prezentácia Literárneho archívu a archívnych dokumentov prostredníctvom edičnej, výstavnej a prednáškovej činnosti v rokoch 1993 – 2013. In *Literárny archív 39: zborník venovaný 60. výročiu Literárneho archívu*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 89–111. ISBN

978-80-8149-030-9.

SLOŠIAROVÁ, Mária. Literárny archív Rakúskej národnej knižnice a magazín profile. In *Literárny archív 39: zborník venovaný 60. výročiu Literárneho archívu*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 226–231. ISBN 978-80-8149-030-9.

SLOŠIAROVÁ, Mária. Viliam Ries (1904 – 1989). In *Inventár rukopisov Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice XXXII: fondy 249 – 254*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 18–84. ISBN 978-80-8149-025-5.

ŠIŠMIŠOVÁ, Karin. Literárny archív vo fotografii. In *Literárny archív 39: zborník venovaný 60. výročiu Literárneho archívu*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 273–288. ISBN 978-80-8149-030-9.

ŠIŠMIŠOVÁ, Karin. Prehľad názvov Literárneho archívu, jeho zamerania a organizačného členenia v rokoch 1954 – 2013. In *Literárny archív 39: zborník venovaný 60. výročiu Literárneho archívu*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 12–20. ISBN 978-80-8149-030-9.

TRNOVSKÁ, Miroslava. Oddelenie rukopisov Kongresovej knižnice vo Washingtone. In *Literárny archív 39: zborník venovaný 60. výročiu Literárneho archívu*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 232–237. ISBN 978-80-8149-030-9.

VALOVÁ, Mária. Obraz minulosti, odraz súčasnosti / Image of the Past, Reflection of the Present. In *Bulletin Slovenskej asociácie knižníc.* 2014, roč. 22, č. 2, s. 20–24. ISSN 1335-7905.

VALOVÁ, Mária. Starostlivosť a ochrana fotografických zbierok v Literárnom archíve Slovenskej národnej knižnice v Martine. In *(Ne)zabudnuté fotografie: zborník príspevkov z vedeckej konferencie*. Bratislava : Slovenský národný archív. 2014, s. 66–78. ISBN 978-80-970666-9-7.

VALOVÁ, Mária. Vzácne fotografické techniky v zbierkach Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice v Martine: fotografie na papierovej podložke. In *Knižnica*, 2014, roč. 15, č. 2, s. 111–117. ISSN 1335-7026.

VALOVÁ, Mária. Obrázky zo života Alfonza Bednára: zo zbierok Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice. In *Knižnica*, 2014, roč. 15, č. 4, s. 80–83. ISSN 1335-7026.

VALOVÁ, Mária. Vzácne fotografie v zbierkach Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice v Martine. In HOJSTRIČOVÁ, Jana (Ed.). *Renesancia fotografie 19. storočia. Výskum/Vzdelávanie/ Experiment*. Bratislava : Vysoká škola výtvarných umení. 2014, s. 105–121. ISBN 978-80-89259-84-7.

VALOVÁ, Mária – WEISSOVÁ, Ivana (Eds.). *Vysoké Tatry – Klenot slovenskej prírody: súbor historických pohľadníc zo zbierok Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014.

WEISSOVÁ, Ivana – VALOVÁ, Mária. Zbierka fotodokumentačných pamiatok v Literárnom archíve Slovenskej národnej knižnice v rokoch 1993 – 2013. In *Literárny archív 39: zborník venovaný 60. výročiu Literárneho archívu*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 36–49. ISBN 978-80-8149-030-9.

PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ ZAMESTNANCOV ARCHÍVU PAMIATKOVÉHO ÚRADU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

2013

OROSOVÁ, Martina. Legislatívna ochrana kultúrneho dedičstva v rokoch 1918 – 1939. In *Muzeológia a kultúrne dedičstvo*. 2013, roč. 1, č. 2, s. 19–36.

OROSOVÁ, Martina. Konštituovanie špecializovanej štátnej správy v oblasti pamiatkovej starostlivosti po druhej svetovej vojne. In KVASNICOVÁ, Oľga – MUNKOVÁ, Mária (Eds.). *Verejná správa po roku 1945. Zborník zo 16. archívnych dní v Trnave*. Bratislava : Spoločnosť slovenských archivárov, 2013, s. 278–321. ISBN 978-80-971356-0-7.

OROSOVÁ, Martina. Výskum a obnova hradnej architektúry v medzivojnovom období. In GLASER-OPITZOVÁ, Renáta (Ed.). *Monumentorum tutela : Ochrana pamiatok 24*. Bratislava : PÚSR, 2012, s. 9 – 20. ISBN 978-80-89175-59-8.

OROSOVÁ, Martina. Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2012. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 1, s. 23–27.

OROSOVÁ, Martina. Košice v súradniciach európskych dejín. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, 2013, č. 3 – 4, s. 55–62.

OROSOVÁ, Martina. (Anotácia.) Dejiny Bratislavy 1. In *Monument revue*, 2013, roč. 2, č. 1, s. 57.

OROSOVÁ, Martina. Laureáti Ceny Alžbety Güntherovej-Mayerovej za celoživotné dielo a mimoriadny prínos v oblasti ochrany pamiatkového fondu SR : Magdaléna Brázdilová, Andrej Fiala. In *Monument revue*, 2013, roč. 2, č. 1, s. 37–38. ISSN 1338-807X.

OROSOVÁ, Martina. Výstava Tieň minulosti otvorená. In *Monument revue*, 2013, roč. 2, č. 1, s. 49. ISSN 1338-807X.

OROSOVÁ, Martina. Editorial. In *Monument revue*, 2013, roč. 2, č. 1, s. 1. ISSN 1338-807X.

OROSOVÁ, Martina. Editorial. In *Monument revue*, 2013, roč. 2, č. 2, s. 1. ISSN 1338-807X.

PORUBSKÁ Bronislava – JANKÓ, Annamária. *Vojenské mapovanie na Slovensku 1769 – 1883*. 2. vydanie. Bratislava : Pamiatkový úrad SR, 2013, 144 s. ISBN 978-80-89175-56-7.

PORUBSKÁ, Bronislava. Regulácia Bratislavy v medzivojnovom období. In *Monument revue*, 2013, roč. 2, č. 2, s. 32–37.

PORUBSKÁ, Bronislava. Historické mapy. In *Monument revue*, 2013, roč. 2, č. 2, s. 61–62. ISSN 1338-807X.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. Premonštrátsky kláštor Blahoslavenej Panny Márie v Bíni. In MAREK, Miloš – LOPATKOVÁ, Zuzana (Eds.). *Studia historica Tyrnaviensia XIV. – XV.* Krakov : Spolok Slovákov v Poľsku a Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2012, s. 44–67. ISBN 978-83-7490-536-7.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. Cirkev ako súčasť každodenného života. In FILO, Andrej (Ed.). *Pečať našich predkov. Dejiny obce Krakovany (Stráže).* s. l. (Piešťany), s. d. (2013), s. 180–216 (428 s.). ISBN 978-80-971440-0-5.

ŽAŽOVÁ, Henrieta – POMFYOVÁ, Bibiana – SAMUEL, Marián. Stredoveká sakrálna architektúra v Bíni (sumarizácia, korekcia a doplnenie súčasných poznatkov). In *Archaeologia historica*, 2013, roč. 38, č. 1, s. 271–290, ISSN ČR 0231-5823.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. K problematike stredovekých písomných prameňov o hradnej architektúre. In GLASER-OPITZOVÁ, Renáta (Ed.). *Monumentorum Tutela : Ochrana pamiatok 24*, Bratislava : Pamiatkový úrad SR, 2012, s. 85- 96. ISBN 978-80-89175-59-8.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. Z dejín premonštrátov na Slovensku. In ŠTRBÁK, Ambróz (Ed.). *Jasovskí premonštráti v premenách času. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie.* Košice : VIENALA, 2012, s. 19–42. ISBN 978-80-8126-068-1.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. Konferencia Od špitála k nemocnici. Zdravotníctvo, sociálna starostlivosť a osveta v dejinách Slovenska. In *Slovenská archivistika*, 2013, č. 1, roč. XLVIII, s. 182–184. ISSN 0231-6722.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. Sereď 1313 – 2013. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 2, s. 32–35.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. Historické mapy. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 3 – 4, s. 72–75.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. (Anotácia.) MOLNÁR, Martin (Ed.). *Historické príbehy od schengenskej hranice II. Príbehy zo Zemplína*. Michalovce : Eva Bučková-Hrehovčíková a ZEMPLIN MEDIA, 2012, 176 s. ISBN 978-80-971219-0-7. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 1, s. 47.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. (Anotácia.) KVASNICOVÁ, Oľga – MUNKOVÁ, Mária (Eds.). *Verejná správa po roku 1945 v zrkadle archívnych dokumentov*. Bratislava : Spoločnosť slovenských archivárov, 2013, 329 s. ISBN 978-80-971356-0-7. In *Fórum archivárov*, 2013, roč. XXII, č. 3 – 4, s. 85–86.

2014

OROSOVÁ, Martina. Problematika knižníc ako súčasť osvety a kultúrnej politiky Československa. In *Kniha : Výskum dejín knižnej kultúry na Slovensku a v stredoeurópskom priestore : Zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry.* Martin : Slovenská národná knižnica, 2014, s. 35–48. ISBN 978-80-8149-037-8.

OROSOVÁ, Martina. Dušan Jurkovič ako pamiatkar (1919 – 1923). In *Architektúra nás spája : Zborník z konferencie*. Skalica : Mestský úrad Skalica, 2014, s. 41–48.

OROSOVÁ, Martina. „Najlepší riaditeľ pamaťáku" Ján Lichner (1930 – 1986). In *Monument revue*, 2014, roč. 3, č. 1, s. 53–54. ISSN 1338-807X.

OROSOVÁ, Martina. Šesťdesiat rokov pamiatkovej rezervácie Bratislava a jej blokové výskumy. In *Monument revue*, 2014, roč. 3, č. 2, s. 32–39. ISSN 1338-807X.

OROSOVÁ, Martina. (Recenzia.) KRÁLIKOVÁ, Eva – MACHAJDÍKOVÁ, Elena – PODUŠELOVÁ, Gabriela. Slovenské národné múzeum. Bratislava : Slovenské národné múzeum, 2013, 402 s. ISBN 978-80-8060-313-7. In *Fórum archivárov*, 2014, č. 1, s. 45–48.

OROSOVÁ, Martina. Editorial. In *Monument revue*, 2014, roč. 3, č. 1, s. 1. ISSN 1338-807X.

OROSOVÁ, Martina. Editorial. In *Monument revue*, 2014, roč. 3, č. 2, s. 1. ISSN 1338-807X.

ŽAŽOVÁ, Henrieta – POMFYOVÁ, Bibiana – SAMUEL, Marián. *Stredoveká Bíňa*. *Archeológia – história – architektúra.* Bratislava : FO ART, s. r. o. v spolupráci s Ústavom dejín umenia SAV, 2014, 216 s. ISBN 978-80-89664-22-1.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. Kostol Nanebovzatia Panny Márie v Šahách (Od výstavby stredovekého kostola k výstavbe novovekého). In RÁBIK, Vladimír (Ed.). *Litteris ac moribus imbutus – Studia historica Tyrnaviensia XVI.* Krakov – Trnava : Spolok Slovákov v Poľsku v spolupráci s Filozofickou fakultou Trnavskej univerzity v Trnave, 2014, s. 383–399. ISBN 978-83-7490-690-6.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. The Observatory. In ŠIMONČIČ, Jozef – HOLOŠOVÁ, Alžbeta (Eds.). *The History of Trnava University 1635 – 1777, 1992 – 2012*. Trnava : The Institute of History of Trnava University, 2014, s. 255–267. ISBN 978-80-8082-726-7.

ŽAŽOVÁ, Henrieta – BÓNA, Martin. Pamiatky. In BÁTOVSKÁ, Jarmila – KINČOK, Branislav et al. *Starý Tekov – Monografia obce*. Starý Tekov : Obec Starý Tekov, 2014, s. 236–267. ISBN 978-80-971712-8-5.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. Na prahu novej doby (Devičany v rokoch 1848 – 1918). In BÁTOVSKÁ, Jarmila et al. *Devičany – monografia obce*. Obec Devičany, 2014, s. 86–103. ISBN 978-80-971773-9-3.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. Knižnice východného Slovenska v agende pamiatkových orgánov (1872 – 1951). In *Šľachta a šľachtické knižnice na východnom Slovensku (sídla – každodennosť – knižná kultúra).* Ed. DOMENOVÁ, Marcela. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Univerzitná knižnica Prešovskej univerzity v Prešove, 2014, s. 7–25. ISBN 978-80-555-1196-2. Dostupné na internete: <http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Domenova4>.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. Veľká vojna a ochrana pamiatok. In *Monument revue*, 2014, roč. 3, č. 1, s. 2 – 7. ISSN 1338-807X.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. Informačné zdroje Pamiatkového úradu SR ako podklad pre epigrafické výskumy. In ŠEDIVÝ, Juraj et al. *Latinská epigrafia. Dejiny a metodika výskumu historických nápisov zo Slovenska. Corpus Inscriptiorum Slovaciae I. 1*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, s. 101–106. ISBN 978-80-223-3776-2.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. Jubileum Univerzity Komenského. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXII, č. 3 – 4, s. 51–54.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. 60 rokov Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXII, č. 3 – 4, s. 58–60.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. Dávna pamiatka na biskupa Boleslava a leleských premonštrátov. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXII, č. 3 – 4, s. 63–65.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. Historické práce Franka V. Sasinka a ich vnímanie v súčasnej slovenskej historiografii. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXII, č. 3 – 4, s. 82–83.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. (Anotácia.) KÓNYA, Peter et al. *Dejiny Uhorska (1000 – 1918)*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove, 2013, 787 s. ISBN 978-80-555-0921-1. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 2, s. 42–43.

ŽAŽOVÁ, Henrieta. (Anotácia.) MACHAJDÍKOVÁ, Elena. Ako sa meral čas. Katalóg výstavy. Bratislava : Slovenské národné múzeum – Historické múzeum, 2014, 200 s. ISBN 978-80-7391-962-3. In *Fórum archivárov*, 2014, roč. XXIII, č. 3 – 4, s. 103–104.

PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ ZAMESTNANCOV VOJENSKÉHO HISTORICKÉHO ARCHÍVU

2013

BALCOVÁ, Milena. Tragická nehoda lietadla D-47 v Lome nad Rimavicou vo svetle dokumentov. In *Vojenská história*, 2013, roč. 17, č. 1, s. 164–169. ISSN 1335-3314.

BALCOVÁ, Milena. (Anotácia.) CSÉFALVAY, František – MIČEV, Stanislav. SNP deň po dni. Banská Bystrica : Múzeum Slovenského národného povstania, 2012, 108 s. ISBN 978-80-89514-18-2. In *Vojenská história*, 2013, roč. 17, č. 4, s. 209–211. ISSN 1335-3314.

CSÉFALVAY, František et al. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, 283 s. + fotogr., ISBN 978-80-89523-20-7. [autori: Baka, Igor; Balcová, Milena; Bystrický, Jozef; Čaplovič, Miloslav; Chorvát, Peter; Krajčírovič, Peter; Kralčák, Peter; Lichner, Ján; Maskalík, Alexej; Meško, Marek; Minařík, Pavel; Ondruš, Milan; Purdek, Imrich; Stanová, Mária; Šeďová, Božena; Šimunič, Pavol; Štaigl, Jan; Štefanský, Michal; Šumichrast, Peter; Tulkisová, Jana; Zaťková, Jana]

KRALČÁK, Peter. Niektoré špecifiká vojenskej služby Židov a Rómov v VI. robotnom prápore. In *Vojenská história*, 2013, roč. 17, č. 2, s. 120–139. ISSN 1335-3314.

KRALČÁK, Peter. Rasová politika v prostredí slovenskej armády. In *Riešenie otázky v spojeneckých krajinách nacistického Nemecka*. Banská Bystrica : Múzeum Slovenského národného povstania, 2012. s. 55–62.ISBN: 978-80-89514-12-0.

KRALČÁK, Peter – MIKLUŠ, Marián. Ťaženie princa Eugena Savojského na historických mapách. In *Historické mapy*. Bratislava : Kartografická spoločnosť SR a Slovenský národný archív, 2013, s 80-90. ISBN 978-80-89060-22-1.

KRALČÁK, Peter. Pracovný zbor národnej obrany vo svetle jeho hospodárskych výsledkov (1941 – 1944). In *Vojenská história*, 2013, roč. 17, č. 4, s. 29 – 49. ISSN 1335-3314.

ŠUTARÍKOVÁ, Zuzana. Posádková nemocnica v Bratislave. In FIALOVÁ, Ivana – TVRDOŇOVÁ, Daniela (Eds.). *Od špitála k nemocnici . Zdravotníctvo, sociálna starostlivosť a osveta v dejinách Slovenska*. Bratislava : Slovenský národný archív, 2013 s.140-147. ISBN 978-80-970666-6-6.

ZAŤKOVÁ, Jana. *Zabudnutí vojaci. Zajatci v oblasti Vojenského veliteľstva Bratislava 1914 – 1918*. Bratislava : Vojenský historický ústav v spolupráci s o. z. Pro Militaria Historica, 2013, 175 s. +tabl., mp., fotogr. ISBN 978-80-89523-21-4

ZAŤKOVÁ, Jana. Zdravotno-hygienické podmienky a epidémie v zajateckých táboroch v oblasti V. zborového veliteľstva Bratislava v rokoch 1914 – 1915. In FIALOVÁ, Ivana – TVRDOŇOVÁ, Daniela (Eds.). *Od špitála k nemocnici. Zdravotníctvo, sociálna starostlivosť a osveta v dejinách Slovenska*. Bratislava : Slovenský národný archív, 2013. str. 380 – 387. ISBN 978-80-970666-6-6.

ZAŤKOVÁ, Jana. Zajatecké tábory v oblasti V. zborového veliteľstva. In *Vojenstvo*, 2013, č. 2, s. 40–43.

ISSN 1338-9963.

ZAŤKOVÁ, Jana. Medzinárodná vedecká konferencia Na sútoku riek. Život na slovensko-rakúskom pohraničí. In *Vojenská história*, 2013, roč. 17, č. 2, s. 201. ISSN 1335-3314.

ZAŤKOVÁ, Jana. Konferencia vojnové cintoríny prvej svetovej vojny – spoločná minulosť Európy. In *Vojenská história*, 2013, roč. 17, č. 2, s. 202. ISSN 1335-3314.

2014

GABÁNI, Viktor. Hlásenie zpravodajského dôstojníka Ministerstvu národnej obrany počas oslobodzovania okolia Zvolena. In *Vojenská história*, 2014, roč. 18, č. 3, s. 111–129. ISSN 1335-3314.

KRALČÁK, Peter. *Pracovné jednotky slovenskej armády 1939 – 1945*. Bratislava : Pro Militaria Historica, 2014. 168 s. ISBN 978-80-970768-1-8.

KRALČÁK, Peter. Zmeny v organizačnej štruktúre Pracovného zboru po prijatí branného zákona v roku 1943 a jeho zánik. In *Vojenská história*, 2014, roč. 18, č. 1, s. 99–111. ISSN 1335-3314.

PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ ZAMESTNANCOV ARCHÍVU NÁRODNEJ BANKY SLOVENSKA

2013

KAČKOVIČOVÁ, Mária. Z histórie ČSOB. In *My z ČSOB* (bankový časopis), 2013, č. 27, s. 10.

2014

CHUDJÁK, František. Slovak banks in the maelstrom of World War I – between patriotism and nationalism. In *Bulletin (European Association Banking and Financial History)*, 2014, č. 1, s. 13–21. ISSN 2219-0643.

CVETKOVÁ, Tatiana – CHUDJÁK, František – KAČKOVIČOVÁ, Mária – KYJAC, Pavol – LEKOVÁ, Andrea – TKÁČ, Marián. *Dejiny centrálneho bankovníctva na Slovensku / The History of Central Banking in Slovakia.* Bratislava : Národná banka Slovenska, 2013, 296 s. ISBN 978-80-8043-192-1.

CHUDJÁK, František – HALLON, Ľudovít – LEKOVÁ, Andrea. *Centrálne bankovníctvo v stredoeurópskom priestore / Central Banking in Central Europe.* Bratislava : Národná banka Slovenska, 2014, 299 s. ISBN 978-80-8043-202-7.

PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ ZAMESTNANCOV NÁRODNÉHO FILMOVÉHO ARCHÍVU SLOVENSKÉHO FILMOVÉHO ÚSTAVU

2014

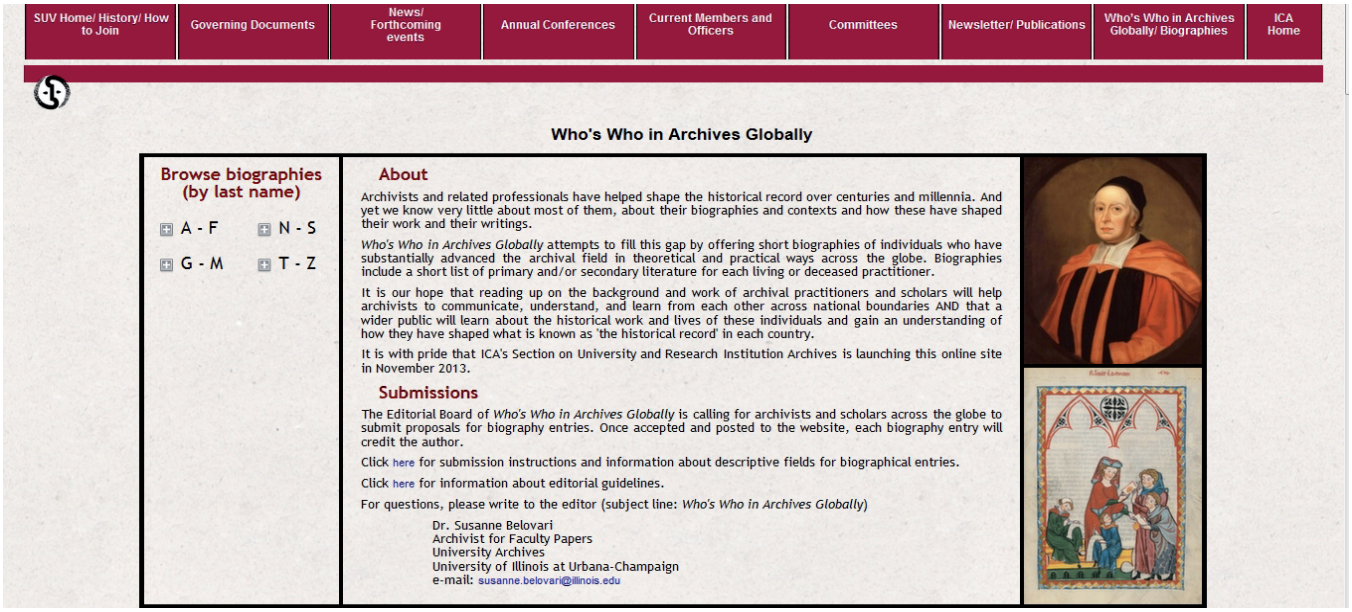
KARELLOVÁ, Lucia. Prehľad organizačného vývoja, medzníkov a funkčných období vedúcich pracovníkov SFÚ v rokoch 1963–2014. In *Kino Ikon*, 2014, roč. 18, č. 2 (36), s. 252–264.

Pripravené na základe podkladov zaslaných zamestnancami uvedených špecializovaných verejných archívov.

NOVINKY Z ICA

KTO JE KTO V ARCHÍVOCH CELOSVETOVO (A NA SLOVENSKU)

Sekcia archívov univerzít a vedeckých inštitúcií (Section on University and Research Institutions – SUV) Medzinárodnej rady archívov (International Council on Archives – ICA) spustila novú internetovú stránku Kto je kto v archívoch celosvetovo (Who is who in Archives Globally). Je to prvá časť on-line životopisov archivárov z rôznych krajín, ktorých autorkou je Molly Bruce. ICA-SUV vyzýva archivárov na celom svete prostredníctvom

Titulná strana Who is who in Archives Globally. http://www.library.illinois.edu/ica-suv/BioSite.php

oznamu v Novinkách ICA č. 4/ 2015, aby si prezreli uvedenú stránku a predkladali návrhy na jej zlepšenie. Archivári a odborníci z príbuzných vedných disciplín pomáhajú vytvárať obraz o minulosti, ale o nich samých, ich životoch, podmienkach, v ktorých pracovali a ktoré ovplyvňovali ich prácu, vieme dosiaľ veľmi málo. Kto je kto v archívoch celosvetovo sa pokúša zaplniť túto medzeru a ponúka krátke biografie osobností, ktoré výrazne posunuli archívnictvo v teoretickej alebo praktickej rovine kdekoľvek na svete. ICA-SUV vyslovuje nádej, že poznanie o pozadí a práci osobností archivárskej obce pomôže archivárom komunikovať, pochopiť a navzájom sa poučiť prekonávajúc pritom národné hranice. Široká verejnosť sa zase dozvie o práci a živote týchto archivárov praktikov i teoretikov a vďaka tomu lepšie pochopí ich tvorbu a históriu krajiny, v ktorej žili a pôsobili. Životopisy obsahujú aj zoznam literatúry, ak by užívatelia stránky prejavili záujem dozvedieť sa o žijúcich či zosnulých osobnostiach archívnej vedy viac.

Na internetovej stránke ICA-SUV Kto je kto v archívoch celosvetovo sú podrobné pokyny a pravidlá pre tvorbu biografií, redakčná rada a postup pri publikovaní životopisov archivárov na uvedenej webovej stránke. Každý životopis by podľa priložených podrobných inštrukcií mal obsahovať nasledovné rubriky/kolónky:

1. meno, priezvisko, rodné priezvisko u žien, pseudonym
2. dátum narodenia
3. doplniť žijúci, ak ide o žijúcu osobu
4. dátum úmrtia
5. mená rodičov
6. národnosť
7. krajiny trvalého pobytu
8. navštevovaná stredná škola
9. navštevovaná univerzita
10. archívne vzdelanie/dosiahnuté stupne
11. oblasť archívnej špecializácie, napr. spracovanie archívnych fondov a zbierok, digitálne archívy, univerzitné archívy, profesor archívnictva, historik verejných archívov a pod.
12. profesionálna kariéra: zahŕňa významné pozície a pracovné skúsenosti vrátane časových dát
13. biografia (ak je potrebné, tak v historickom kontexte)
14. úspechy v oblasti archívnictva
15. bibliografia kníh (najviac 5 položiek)
16. bibliografia článkov (najviac 5 položiek)
17. úspechy v iných oblastiach, ak je to relevantné a zaujímavé
18. sekundárne zdroje informácií o dotyčnej osobnosti (najviac 5 záznamov)
19. 1 alebo 2 portréty (autorské práva musí získať autor biografického hesla)
20. autor hesla, dátum tvorby hesla
21. meno editora a dátum zverejnenia

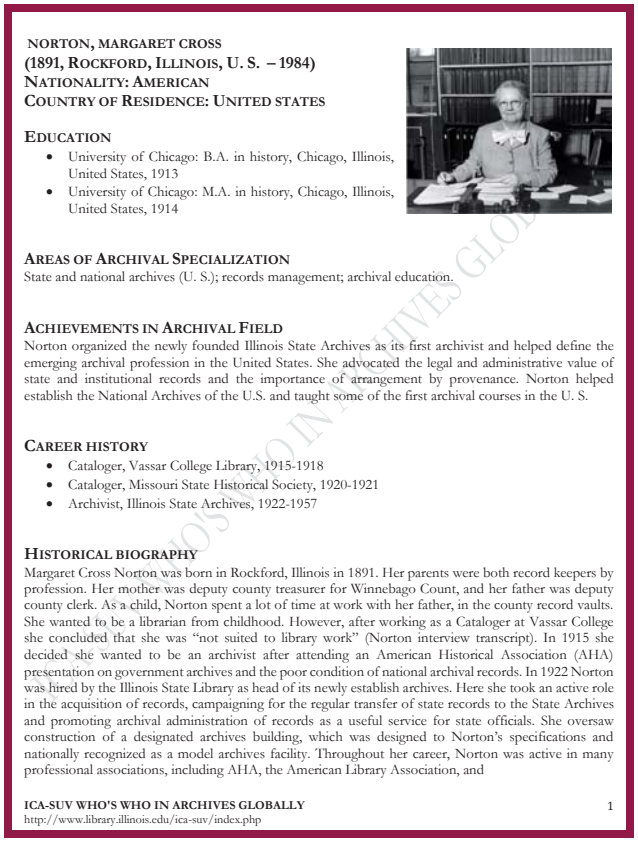
Životopisy sú posudzované odborníkmi, publikované v angličtine a konečná verzia aj v národnom jazyku.

Sekcia archívov univerzít a vedeckých inštitúcií Medzinárodnej rady archívov spustila stránku už koncom leta 2013 a v súčasnosti opäť upriamuje pozornosť archivárov na možnosť publikovať bio-

grafie najvýznamnejších archivárov na spomínanej webovej stránke.

V nasledujúcich riadkoch predstavíme niekoľkými vetami aj Sekciu archívov univerzít a vedeckých inštitúcií Medzinárodnej rady archívov, ktorá zastrešuje projekt Kto je kto v archívoch celosvetovo. Začiatky sekcie siahajú do roku 1992, keď 41 archivárov z 13 krajín vytvorilo dočasnú sekciu na kongrese ICA v Montreale v roku 1992. Stanovy sekcie boli prijaté v septembri 1996 v Pekingu. Ciele sekcie sú nasledovné:
– podporovať profesionálnu a vedeckú spoluprácu a komunikáciu medzi archívmi a archivármi z univerzít, vysokých škôl, akadémií vied, učených spoločností a výskumných inštitúcií
– zhromažďovať, šíriť a vymieňať si informácie súvisiace so zakladaním a správou týchto archívov
– pomoc pri rozvoji a upevňovaní postavenie týchto archívov prostredníctvom sympózií, publikácií a výmeny informácií.

Vzhľadom na zameranie sekcie Výkonný výbor ICA požiadal vedenie sekcie o včlenenie dovtedy existujúceho Výboru vedeckých archívov ICA (Committee on the Archives of Science).

NORTON, MARGARET CROSS
(1891, ROCKFORD, ILLINOIS, U. S. – 1984)
NATIONALITY: AMERICAN
COUNTRY OF RESIDENCE: UNITED STATES

EDUCATION
- University of Chicago: B.A. in history, Chicago, Illinois, United States, 1913
- University of Chicago: M.A. in history, Chicago, Illinois, United States, 1914

AREAS OF ARCHIVAL SPECIALIZATION
State and national archives (U. S.); records management; archival education.

ACHIEVEMENTS IN ARCHIVAL FIELD
Norton organized the newly founded Illinois State Archives as its first archivist and helped define the emerging archival profession in the United States. She advocated the legal and administrative value of state and institutional records and the importance of arrangement by provenance. Norton helped establish the National Archives of the U.S. and taught some of the first archival courses in the U. S.

CAREER HISTORY
- Cataloger, Vassar College Library, 1915-1918
- Cataloger, Missouri State Historical Society, 1920-1921
- Archivist, Illinois State Archives, 1922-1957

HISTORICAL BIOGRAPHY
Margaret Cross Norton was born in Rockford, Illinois in 1891. Her parents were both record keepers by profession. Her mother was deputy county treasurer for Winnebago Count, and her father was deputy county clerk. As a child, Norton spent a lot of time at work with her father, in the county record vaults. She wanted to be a librarian from childhood. However, after working as a Cataloger at Vassar College she concluded that she was "not suited to library work" (Norton interview transcript). In 1915 she decided she wanted to be an archivist after attending an American Historical Association (AHA) presentation on government archives and the poor condition of national archival records. In 1922 Norton was hired by the Illinois State Library as head of its newly establish archives. Here she took an active role in the acquisition of records, campaigning for the regular transfer of state records to the State Archives and promoting archival administration of records as a useful service for state officials. She oversaw construction of a designated archives building, which was designed to Norton's specifications and nationally recognized as a model archives facility. Throughout her career, Norton was active in many professional associations, including AHA, the American Library Association, and

ICA-SUV WHO'S WHO IN ARCHIVES GLOBALLY 1
http://www.library.illinois.edu/ica-suv/index.php

Ukážka on-line životopisu americkej archivárky Margaret Cross Northon na stránke Who is who in Archives Globally

Sekcia archívov univerzít a vedeckých inštitúcií organizuje už od roku 1994 (do roku 1996 ako dočasná sekcia) každoročne semináre zamerané na špecifické témy, pričom vždy prebiehajú aj diskusie o správe archívov univerzít a vedeckých inštitúcií. Na prvom seminári v Lancastery zvolila za ústrednú tému dokumentáciu vedy a technológií v akademickom prostredí. Na tomto stretnutí bol vytvorený aj Bibliografický výbor (Bibliography Committee) – skupina, ktorá následne vydávala samostatné bibliografie prác vzťahujúcich sa na archívnu prax na univerzitách a vo vedeckých inštitúciách v USA, práce v španielčine publikované v Latinskej Amerike, publikácie v portugalčine a francúzske publikácie súčasných vedeckých archívov. Súčasťou seminárov sú prehliadky archívov a historických pamiatok miest, v ktorých sa seminár koná. V roku 2003 bola miestom stretnutia Varšava a Krakov, v nasledujúcom roku Viedeň, v roku 2010 Praha a 13. – 16. júla 2015 bola hostiteľkou Univerzita Severnej Karolíny v Chapel Hill (The University of North Carolina) v Spojených štátoch amerických. Hlavnou témou je rastúca úloha audiovizuálnych archívov pri dokumentácií inštitúcií, spoločnosti a kultúry. Zameriava sa na výskum výziev, ktoré tieto médiá a digitálne technológie prinášajú. Existuje len málo archívov, ktoré sú pripravené na správu audiovizuálnych archívov, väčšina nemá dostatočné prostriedky na zachovávanie a využívanie týchto cenných záznamov.

Sekcia archívov univerzít a vedeckých inštitúcií má aktívny program orientovaný okrem každoročných seminárov na komunikáciu medzi archivármi s podobnými úlohami a povinnosťami. Pomáha spájať archivárov riešiacich rovnaké problémy a nachádzať východiská a nové možnosti súvisiace s dokumentáciou univerzít, vysokých škôl, akadémií vied, vedeckých spoločností a výskumných inštitúcií.

Spoločnosť slovenských archivárov (nezávisle od uvedenej iniciatívy ICA) sa rozhodla pokračovať v práci na Biografickom slovníku archivárov Slovenska. Množstvo práce už bolo vykonanej, mnoho biografií však stále chýba, alebo je potrebné ich doplniť a aktualizovať. Kto je kto v archívoch celosvetovo môže slúžiť ako inšpirácia a motivovať archivárov u nás k tvorbe biografií našich predchodcov či kolegov. Iniciatíva nezávisí od finančných prostriedkov, ale vo veľkej miere od dobrej vôle

každého z nás a snahy nezabúdať aj na budovanie poznatkovej bázy pre budúce generácie. V nasledujúcich mesiacoch po vytvorení užšieho kolektívu spolupracovníkov opäť oslovíme archivárov na celom Slovensku, aby pomohli pri vytváraní slovníka. Veľmi príjemným prekvapením je aktívny prístup mladších kolegov – archivárov, ktorí prejavili záujem o prácu na biografickom slovníku. Veríme, že oslovení archivári neodmietnu spoluprácu a podajú pomocnú ruku pri diele, ktoré zachová našu prácu.

Biografický slovník by mal slúžiť ako poďakovanie bývalým kolegom za prácu, ktorú vykonali, aby sme my dnes mohli pokračovať v ich diele a je určený budúcim generáciám, aby vedeli, že to neboli len mená na archívnych pomôckach, kartách, štúdiách, ale že sme boli skutoční a mnohí z nás prežili a prežijú takmer celý pracovný život v archívoch. Je preto našou hrdosťou a cťou voči minulým a profesionalitou i zodpovednosťou voči budúcim archivárom, aby sme všetci prispeli svojím dielom. Čas je to, čo nám chýba najviac, ale vždy, a to vieme všetci, sa dá, no musí sa chcieť, apelujeme preto na vás, milí kolegovia, archivári, veď sami najlepšie viete, že biografické údaje sa získavajú veľmi ťažko. Už dnes nie sú mnohí z našich predchodcov medzi nami. Žijeme v dobe rozmachu techniky a s významnými osobnosťami by sa mohli urobiť rozhovory, medailóny, ktoré by sa dali k ich biografickým údajom priložiť, ako ich odkaz pre budúcnosť. Koľko skúsenosti, múdrosti sa skrýva v týchto často skromných, nenápadných ľuďoch. Pevne veríme, že sa do našej iniciatívy zapojíte bez rozdielu postavenia či členstva v spoločnosti, aby sme týmto svojím prístupom dokázali, že byť archivárom je česť, že svoju prácu robíme srdcom, vyzbrojení vedomosťami a dlhodobými skúsenosťami, praktickými poznatkami a že je to práca, za ktorú sa netreba hanbiť. Bude to o nás a verte, nielen pre nás. Dokážeme tým, že sme schopní spojiť sa pre spoločnú vec a že sme výnimoční. Prispeli sme k odstráneniu krívd po roku 1989, vstali sme ako fénix z popola a zažili sme vzostup a výslnie, ktoré nám právom patrilo, pretože vďaka nám a našim predchodcom zostali zachované dokumenty, ktoré mnohým ľuďom pomohli. Prečo by sme mali upadnúť do zabudnutia? I takto sa môžeme pozitívne predstaviť verejnosti.

Marta Bednárová
Štátny archív v Levoči, pobočka Poprad
Henrieta Žažová
Ústav dejín Trnavskej univerzity

Zdroje:

About SUV [on-line]. [cit. 2015-05-26]. Dostupné na internete: <http://www.library.illinois.edu/ica-suv/index.php>.

SUV Launch of ICA-SUV´s new site, Who´s Who in Archives Globally [on-line]. In *International Council on Archives: Newsletter,* April, 2015/04 [cit. 2015-05-26]. Dostupné na internete: <http://oxi90.com/SRJPOUY58/ECEB4304EF44473084FCA5F8C5498EC9.php>.

Who is who in Archives Globally [on-line]. [cit. 2015-05-26]. Dostupné na internete: <http://www.library.illinois.edu/ica-suv/BioSite.php>.

Who is who in Archives Globally. ICA SUV Online Biography – Instructions and Descriptive Fields for Writers of Biographical Entries [on-line]. [cit. 2015-05-26]. Dostupné na internete: <http://www.library.illinois.edu/ica-suv/Who's-Who-instructions.pdf>.

AKTUÁLNE ZO ŽIVOTA ARCHIVÁROV

XIX. ARCHÍVNE DNI V SLOVENSKEJ REPUBLIKE. LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ, 19. – 21. MÁJ 2015

Už po devätnástykrát sa zišli archivárky a archivári zo všetkých kútov Slovenska na svojich archívnych dňoch, sympóziu, ktoré každoročne organizuje Spoločnosť slovenských archivárov v spolupráci s niektorým archívom, odborom archívov a registratúr MV SR a Sekciou archívnictva a pomocných vied historických Slovenskej historickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied. Tretí májový týždeň sa hostiteľom archivárskej society stal špecializovaný Archív Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši, ktorého partnermi boli Mesto Liptovský Mikuláš, Mesto Liptovský Hrádok spolu s ďalšími spoločnosťami a firmami. Záštitu nad podujatím prevzalo Ministerstvo životného prostredia SR.

Do čarokrásneho Liptova sme sa všetci tešili a nesklamali sme sa. Privítala nás panoráma hôr zaliata jarným slnkom a vysmiate archivárky a múzejníčky hostiteľskej inštitúcie. Budova Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva (SMOPaJ) so svojím archívom sídli v budove františkánskeho kláštora z 18. storočia, ktorý bol zre-

Moderná prístavba budovy SMOPaJ

konštruovaný a pripravený na inštaláciu novej expozície. Prezenčné listiny sa rýchlo zapĺňali a podpisy účastníkov sa zastavili na čísle 138. Konferenčná sála dýchala nedočkavosťou, program sa mohol začať.

V jeho úvode odzneli uvítacie príhovory riaditeľky SMOPaJ Dany Šubovej, predsedníčky SSA Márie Grófovej, mikulášskeho primátora Jána Blcháča, hrádockého primátora Branislava Trégera, Márie Mrižovej, poverenej vedením odboru archívov a registratúr sekcie verejnej správy MV SR a generálneho sponzora, riaditeľa firmy Deltech Pavla Vrbičana. Slovo dostali aj zástupcovia zahraničných hostí a poslucháčom sa prihovorili predseda Českej archívnej spoločnosti David Valůšek, za Spoločnosť rakúskych archivárok a archivárov riaditeľka Viedenského mestského a krajinského archívu Brigitte Rigele a podpredseda Spoločnosti maďarských archivárov Zoltán Ólmosi.

Odborný program prvého dňa konferencie bol zameraný na nanajvýš aktuálnu tému digitalizácie archívneho kultúrneho dedičstva. Vďaka projektom masovej digitalizácie archívnych dokumentov majú aj archivári bohaté skúsenosti s touto metódou sprístupňovania retrospektívnych informácií. Po procese hľadania najvhodnejších technických a technologických riešení sú namieste ďalšie otázky. Prvotné nadšenie z možností, ktoré poskytuje digitalizácia, vystriedalo vytriezvenie a zamýšľanie sa nad budúcimi úlohami. Odvahu k tomu našlo 18 prednášajúcich, ktorí sa predstavili v prvý a tretí deň rokovania.

Prvá prednáška kvôli povinnostiam organizátorov patrila teda hostiteľom. Kolektív v zložení Eva Greschová a Eva Bartošová z Archívu SMOPaJ, Alena Kulíková z firmy Microform a Krasimír Damjanov z firmy Bach prezentovali projekt Digitalizácia fondov a technická podpora informatizácie v oblasti ochrany prírody, ktorý spoločne realizujú od roku 2008. Ambicióznym cieľom projektu je modernizácia programových nástrojov na elektronické spracovávanie fondov a zbierok v digitálnej podobe, komplexné zabezpečenie zálohovania dát, vybudovanie vhodného informačného systému, vybudovanie tzv. otvorenej inštitúcie a najmä zvýšenie informačnej a komunikačnej gramotnosti v oblasti ochrany prírody. Súčasťou projektu nebola len samotná digitalizácia, ale celkové vybudovanie a zabezpečenie podmienok pre všestrannú činnosť archívu. Vlastnej digitalizácii predchádzalo spracovanie dokumentov v aplikácii Bach ProArchiv a triedenie dokumentov podľa druhu, z čoho vyplývalo skenovanie na príslušnom skenovacom zariadení, nasledovala kompletizácia dokumentov, indexácia skenov a záverečná kontrola. Digitalizovali sa najmä spisové a obrazové záznamy z korporatívnych a osobných fondov a zbierok dokumentujúce dejiny ochrany prírody a objavovanie jaskýň na území Slovenska. Bolo vytvorených celkovo 690 069 digitálnych objektov, čím sa Archív SMOPaJ postavil na čelo v množstve zdigitalizovaných fondov a zbierok minimálne v sieti verejných špecializovaných archívov. Ďalším krokom bolo sprístupnenie digitálneho archívu on-line na webovej stránke www.archiv.smopaj.sk/vademecum. Tu majú bádatelia priamy prístup k elektronickým archívnym pomôckam a digitalizovaným dokumentom. Archív SMOPaJ nastúpil úspešnú cestu plnenia poslania špecializovaného verejného archívu v digitálnom veku a môže byť inšpiráciou aj pre iné slovenské archívy.

Digitalizácia so stratégiou a štandardmi je nikdy nekončiacou sa prácou, konštatovala riaditeľka Viedenského štátneho a krajinského archívu Brigitte Rigele. Archív vlastní 51 km archívnych dokumentov, z čoho je okolo stotisíc plánov a štyristotisíc fotografií. Tisíce dokumentov je už zdigitalizovaných prostredníctvom rôznych cudzích projektov, napr. monasterium.net, WAIS, Wien Kulturgut, Yad Vashem a digitalizovali tu aj americkí mormóni. Väčšinu týchto projektov možno nazvať náhodnou digitalizáciou bez dodržania štandardov a doplnenia metadát. V súčasnosti

mestský viedenský archív uskutočňuje digitalizáciu 45 000 prihlasovacích lístkov z rokov 1900 – 1974, na ktorých sú zachytené osobné údaje okolo 6 000 osôb, často významných osobností. Viedenskí archivári vidia problémy aj v tom, že ich informačný systém dokáže dobre prezentovať len jednotliviny v zbierkach a fondy s jednoduchou štruktúrou, no nie je vhodný pre zložitejšie fondy a archívne súbory. Napríklad spracovanie spisu o dedičstve Ludwiga van Beethovena, ktorý má 175 listov, trvá stážistom dva týždne. B. Rigele si položila základnú otázku, prečo vlastne máme digitalizovať archívne dokumenty? Aké na to máme dôvody? Je to len preto, že teraz na tú sú peniaze? Ako dokážeme uspokojiť najčastejšie požiadavky bádateľov? Koľko stojí dlhodobé uchovávanie digitalizovaných dokumentov na serveroch? Dokumenty s citlivými právnymi záležitosťami nemôžu byť zdigitalizovaním sprístupnené, dokumenty pre genealogické výskumy, rodinné záležitosti či vedecké potreby sú tiež prístupné len v obmedzenej podobe. Máme digitalizovať celé fondy alebo len vybrané najvýznamnejšie jednotliviny? Podľa B. Rigele by digitalizácia v budúcnosti mala spĺňať tieto požiadavky: zameriavať sa na najviac ohrozené archívy/fondy, digitalizovať inventarizované dokumenty, používať formáty s najnižšou kvalitou aká je možná (!) a sprístupniť digitálne objekty on-line.

Digitálny obsah webovej stránky Maďarského národného archívu a jeho virtuálne výstavy predstavil Szilveszter Dékány. Maďarské archívy sa digitalizácii venujú veľmi intenzívne už niekoľko rokov a digitálne objekty archívnych dokumentov prezentujú na stránkach, ktoré sú známe aj slovenským bádateľom. S. Dékany predstavil okrem hlavnej stránky Maďarského národného archívu www.mnl.gov.hu aj ďalšie, napr. www.adatbazisokonline.hu, www.hungaricana.hu, www.eleveltar.hu. a ukázal, aké možnosti vyhľadávania a prehliadania dokumentov poskytujú. Maďarský národný archív reaguje na aktuálne témy a historické výročia tvorbou virtuálnych výstav, v ktorých využíva svoje archívne bohatstvo a atraktívnou a komfortnou formou ho prezentuje širokej verejnosti. Pomáha tak nielen priblížiť historické fakty ukryté v autentických dokumentoch, ale aj budovať obraz archívu ako zaujímavej a prospešnej pamäťovej inštitúcie.

Popoludňajší blok otvorila prednáška Márie Mri-

Sponzori a primátori

žovej z odboru archívov a registratúr MV SR, ktorá referovala o projekte Elektronický archív MV SR. Projekt je financovaný v rámci prioritnej osi 1 programu OPIS a jeho cieľom je zabezpečiť trvalé uloženie elektronických archívnych dokumentov v správe MV SR, ich autenticitu, hodnovernosť, neporušiteľnosť ich obsahu a čitateľnosť, ako aj sprístupnenie a zverejňovanie občanom a zamestnancom verejnej správy. Projekt by sa mal realizovať v rekordnom čase, od samotného začiatku vo februári 2015, po letnom testovaní funkčnosti, až po nasadenie do prevádzky v októbri 2015, t. j. v priebehu deviatich mesiacov. Ako vyplynulo z ďalších informácií, vhodnejšie by bolo používanie názvu Elektronický archív Slovenska (EAS). Bude totiž nielen centrálnym úložiskom elektronických dokumentov ministerstva vnútra, ale mal by riešiť všetky procesy uskutočňované v štátnych (aj iných) archívoch, ktoré je možné elektronizovať, teda predarchívnu starostlivosť, preberanie a ukladanie archívnych dokumentov prevzatých od pôvodcov, sprístupňovanie archívnych fondov v súlade s medzinárodnými archívnymi štandardmi (ISAD(G), EAD), vytváranie elektronických archívnych pomôcok, vedenie evidencie, ochranu archívnych dokumentov, komfortný prístup bádateľov k elektronickým a digitalizovaným dokumentom, efektívne poskytovanie služieb verejnosti. Elektronický archív Slovenska bude integrovaný na Ústredný portál verejnej správy a stane sa súčasťou široko chápaného e-Governmentu. V najbližšej budúcnosti čaká odbor namáhavá práca pri migrácii 4 600 archívnych

Archivári pred Kostolom sv. Petra z Alkantary v Okoličnom

pomôcok z celoštátnej evidencie AFondy a migrácia 80 TB zdigitalizovaných archívnych dokumentov, ktoré majú byť následne sprístupnené verejnosti. Ďalšia digitalizácia a tvorba študijných kópií štandardizovaným spôsobom bude zabezpečená po vybudovaní 10 veľkokapacitných skenovacích pracovísk, z ktorých sa digitalizáty budú prenášať do Elektronického archívu Slovenska. Digitálny vek, do ktorého sa vrútil náš svet, už aj Slovensko tlačí k rozširovaniu počtu a kvality elektronických služieb, ktorým sa nemôžu vyhnúť ani archívy. Podľa M. Mrižovej by mal ďalší vývoj smerovať, okrem podpory digitalizácie, k automatizácii a štandardizácii tvorby archívnych pomôcok a centralizácií registrov a evidencií. Dodávam, že na tomto procese by sa mali aktívne podieľať samotní archivári, čo však predpokladá ich vysokú kvalifikovanosť v oblasti moderného „digitálneho" archívnictva. Súčasťou života archivára na Slovensku sa musí stať celoživotné vzdelávanie a rozvoj špecifických vedomostí a zručností v súlade so svetovými trendmi, ktoré sprostredkúva napríklad aj Medzinárodná rada archívov. Úspešnosť prvej fázy predstaveného projektu si budú môcť čitatelia overiť už túto jeseň.

K téme digitalizácie archívnych dokumentov si pripravila prednášku aj Monika Péková z odboru archívov a registratúr MV SR, ktorú nazvala Od analógového archívneho dokumentu k jeho digitálnej kópii. Dá sa povedať, že M. Péková má najlepší prehľad o priebehu digitalizácie v štátnych archívoch, čo aj potvrdila exaktnými informáciami, ktoré na konferenciu priniesla. Štátne archívy sa pri digitalizácii svojich dokumentov riadia metodickým pokynom odboru archívov MV SR, ktorý platí od roku 2011 a upravuje zásady systematickej digitalizácie, jej technické parametre a tvorbu metadát. Je otázne, nakoľko je táto smernica záväzná aj pre iné typy archívov a či o jej existencii vôbec vedia. M. Péková stručne predstavila jednotlivé medzinárodné štandardy, ktoré pripravuje a vydáva Medzinárodná rada archívov (International Council on Archives) a sú prístupné na jej webovej stránke. Potom sa sústredila na to, ako je štandard ISAD(G) pre vytvorenie komplexného archívneho opisu implementovaný v aplikácii AFondy, ktorá slúži na celoslovenskú evidenciu archívov a archívnych fondov. V tejto súvislosti nemožno nespomenúť fakt, že plné znenia najnovších verzií medzinárodných štandardov vydaných ICA v rokoch 2011 – 2012 stále nie sú prístupné v slovenskom preklade, slovenskí archivári o nich veľmi nevedia, a podľa dostupných informácií, ich analýza nie je ani súčasťou vzdelávacieho procesu študentov archívnictva. Ak chce slovenské archív-

Rokovacia sála

nictvo držať krok s vývojom archívnictva vo svete, je viac než nutné orientovať pozornosť aj na túto oblasť archivistiky.

Po diskusii k prednáškam, ktoré odzneli v prvý deň konferencie, sa uskutočnila prezentácia firmy EMBA, ktorej výrobky poznajú všetci archivári na Slovensku, a firma patrí k dlhoročným sponzorom a podporovateľom archívnych dní.

V podvečerných hodinách sa skupiny archivárov vybrali na prehliadku mesta Liptovský Mikuláš, jeho pamiatok a pamätihodností s výkladom miestnych sprievodkýň. Prešli sa ulicami a námestiami, vstúpili do synagógy a „vyšplhali" sa na modernú vyhliadkovú vežu Múzea ochrany prírody a jaskyniarstva, odkiaľ sa im naskytol krásny výhľad na panorámu mesta na pozadí horských vrcholov. Večer pripravili organizátorky vynikajúce pohostenie v priestoroch múzea spojené s ochutnávkou liptovských špecialít.

Záujem členov Spoločnosti slovenských archivárov a ďalších účastníkov archívnych dní primäl organizátorov sympózia k zaradeniu bloku prednášok o aktuálnych otázkach slovenského archívnictva, ktorým sa začal druhý rokovací deň. Hlavné slovo patrilo Márii Mrižovej, ktorá archivárskej obci predstavila víziu moderného slovenského archívnictva. Nie je tajomstvom, že v súčasnosti sa realizujúca reorganizácia siete štátnych archívov vyvoláva kontroverzné až negatívne reakcie, ktoré rozdeľujú archivársku societu na dva tábory. Myslím, že kameňom úrazu je v tomto prípade nedostatočná komunikácia a slabá informovanosť. Nielen mňa, ale aj ďalších poslucháčov totiž slová M. Mrižovej pozitívne prekvapili.

Modernizácia v najširšom zmysle tohto slova francúzskeho pôvodu znamená prispôsobenie sa trendom novej doby. Ako ju máme chápať v oblasti archívnictva? Či sa nám to páči alebo nie, žijeme vo veku vlády informačných technológií, digitálny svet kladie nové požiadavky na fungovanie a poslanie verejnoprávnych inštitúcií. Ani konzervatívne slovenské archívnictvo nemôže pred nimi naďalej zatvárať oči. Lipnutie na tradičných praktikách, ktoré zlyhávajú vo svetle nových poznatkov, prináša skôr záhubu. Modernizácia je doslova otázkou prežitia.

Jedným zo znakov modernej doby už od 18. storočia je posilňovanie moci štátu a jeho neustála kontrola a dohľad nad informáciami. Tejto dimenzie sa pravdaže slovenské ministerstvo vnútra nemieni vzdať, naopak, posledný vývoj organizácie

Odovzdanie ocenenia riaditeľke Archívu SMOPAJ Eve Greschovej

verejnej správy potvrdzuje stúpajúcu moc tohto rezortu, ktoré sa pod rúškom efektivity, spoľahlivosti a otvorenosti vkradlo takmer do všetkých oblastí života občana. Posilnenie dohľadu odboru archívov a registratúr v novom postavení „archívnej správy" nad slovenským archívnictvom prezentovala M. Mrižová ako „modernizáciu procesov riadenia." Legislatívne ukotvenie novej sústavy štátnych archívov v modely riadenia 9 + 1 predstavuje novelizácia zákona č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach, ktorá by mala byť účinná od 15. októbra 2015. Konkrétne vyjadrenie postavenia, kompetencií a činností jednotlivých archívov a ich predstavených bude zachytené v novom organizačnom poriadku. M. Mrižová sľubuje nový spôsob komunikácie s archívmi a archivármi, ktorého súčasťou budú pravidelné porady, interná elektronická komunikácia, vytvorenie diskusného portálu, zriadenie nových pracovných skupín a komisií, revízia nariadení, usmernení a metodík a väčšie zapojenie mladých archivárov do rozhodovacích procesov a práce odborných skupín. S nutnosťou vzájomnej otvorenej komunikácie nemožno nesúhlasiť, no až realita ukáže, ako sa sľuby naplnia v každodennom živote.

Modernizácia sa v súčasnosti nemôže zaobísť bez elektronizácie a archivári si už nebudú môcť vybrať medzi životom „s technikou alebo bez." V tejto súvislosti mi napadá niekoľko otázok. Zavedenie elektronického informačného systému na správy registratúry sa už realizovalo a aj Elektronický archív Slovenska sa má čoskoro stať skutočnosťou. Bude nasledovať aj vybavenie štátnych archívov novou výpočtovou technikou a skenovacími zariadeniami? Budú archívy dostatočne technicky a personálne pripravené na poskytovanie e-Gov archívnych služieb? Nie je „zrýchlenie prenosu dát" len snom budúcnosti, ktorú nám sľubujú IT spoločnosti, ale štát ho finančne nedokáže utiahnuť? V elektronizácii archívnych činností vidím veľkú budúcnosť. Verím, že archívom poskytne novú veľkú šancu zviditeľniť sa a výrazne zlepšiť svoj imidž v očiach širokej verejnosti. To môže pomôcť vytvárať nátlak na zodpovedných činiteľov pri zostavovaní rozpočtov, schvaľovaní projektov a zapojenia archívov ako správcov informácií do verejnoprávnych procesov novým, dôležitejším spôsobom.

V ďalšej časti prednášky M. Mrižovej sa auditórium dozvedelo o plánoch v oblasti sprístupňovania archívnych dokumentov. Činnosti každého archívu môžeme rozdeliť na dve základné skupiny – poskytovanie služieb a spracovávanie archívnych dokumentov. Jedno bez druhého nemá zmysel. Dobrá správa je, že odbor archívov a registratúr plánuje v štátnych archívoch vytvorenie oddelení sprístupňovania archívnych dokumentov, v ktorých sa budú sústreďovať kvalifikovaní špecialisti. Opäť sa nám otvára séria znepokojivých otázok. Dokáže ministerstvo vnútra zabezpečiť pre týchto ľudí systemizované miesta s adekvátnym ohodnotením ich špecializácie? Budú títo pracovníci skutočne odbremenení od správnej agendy a budú sa môcť venovať tým odborným archívnym činnostiam, ktoré archivistiku posúvajú do kategórie vedeckej disciplíny? Môžeme očakávať návrat obdobia, keď boli špičkoví archivári aj špičkovými historikmi? Môže regionálna historiografia, pomocné vedy historické či archívna teória očakávať nárast vedeckých štúdií a publikácií, ktoré sa bez archívnych zručností nezaobídu? Ak to budú lietajúci špecialisti, že tu niečo skončí a tam ho presunú na inú prácu, budú dostatočne zbehlí v regionálnych špecifikách? V otázkach by som mohla pokračovať ďalej a smerovať ich napríklad aj do archivárskej obce. Ministerstvo vnútra totiž počíta s vytvorením novej archívnej metodiky a chce archivárom poskytnúť moderný nástroj na spracovávanie archívnych pomôcok. Osobne sa novej metodiky neviem dočkať. Vytvárať archívnu pomôcku ako elektronickú databázu prináša problémy, ale aj možnosti, s ktorými sme sa pri klasických papierových inventároch nestretávali. Sú však archivári pripravení na nové spôsoby spracovávania dokumentov, a hlavne, sú ochotní sa ich učiť a aplikovať v praxi? Pre ľudí je charakte-

ristické, že každú novinku prijímajú s nedôverou, ba až s odporom, s čím treba počítať aj u archivárov. Nie každý má ambíciu vstupovať do nepoznaných vôd modernej archivistiky, prekračovať svoju komfortnú zónu a angažovať sa nad všeobecne prijímaný štandard.

Ďalšou samostatnou skupinou archívnych činností je predarchívna starostlivosť. Aj v tejto nesmierne náročnej oblasti plánuje ministerstvo vnútra niekoľko noviniek. Chce vybudovať centrálnu elektronickú evidenciu pôvodcov registratúr a zaviesť elektronické vyraďovacie a preberacie konanie. Môžeme tiež očakávať novú metodiku vedenia spisu o fonde doplnením informácií o pôvodcovi. Hĺbkové a štruktúrované informácie o pôvodcoch upravujú medzinárodné štandardy ISAAR (CPF) a ISDIAH. Predpokladám, že v budúcnosti môžeme uvažovať aj o celoštátnej databáze pôvodcov archívnych fondov v slovenských archívoch.

Na záver M. Mrižová zhrnula svoju víziu moderného slovenského archívnictva, ktorá má archívom a archivárom priniesť nové možnosti realizácie a pracovného rastu, a hlavne novú nádej posunúť kvalitatívnu úroveň archívnictva a zlepšiť celkový obraz spoločnosti o povolaní, ktoré považujeme za svoje poslanie. Naplnenie akejkoľvek vízie je nemožné bez spolupráce s ľuďmi. Len ľudia, ktorí túto víziu prijmú za svoju, osobnostne sa s ňou stotožnia a budú napomáhať pri jej napĺňaní, sú zárukou jej úspešnosti. Nijaké zákony, smernice a nariadenia neprinútia ľudí kvalitne, efektívne a hlavne zanietene pracovať na niečom, s čím bytostne nesúhlasia. Úloha „archívnej správy" je preto jasná, získať na svoju stranu všetkých archivárov, aby mohli spoločne vykročiť po ceste budovania moderného slovenského archívnictva.

Vystúpenie M. Mrižovej pomohlo nielen k zvýšeniu informovanosti o tom, ako si „archívna správa" predstavuje budúcnosť slovenského archívnictva, ale z môjho pohľadu potvrdilo aj účelnosť archívnych dní ako dôležitej platformy na šírenie a zdieľanie informácií, názorov a postojov, o ktorých musíme neustále otvorene, demokraticky a efektívne diskutovať. Aktívna diskusia, ktorá nasledovala po tomto bloku, to len potvrdila. Rozdielnosť názorov je možné prekonať len konštruktívnou debatou, v ktorej všetky strany môžu slobodne vyjadriť svoj postoj a každá strana bude mať záujem hľadať konsenzus.

Záverečný deň rokovania

Pamäťové inštitúcie v rezorte kultúry sa už niekoľko rokov intenzívne zaoberajú problematikou autorských práv a dopadom autorského zákona na sprístupňovanie kultúrneho dedičstva širokej verejnosti. V čase konania archívnych dní prešiel návrh nového autorského zákona prvým čítaním v NR SR a bol postúpený do druhého čítania. V období publikovania tohto textu je už nová autorskoprávna úprava schválená s účinnosťou od 1. januára 2016. Dovtedy platí na území Slovenskej republiky autorský zákon z roku 2003. Problematika autorských práv nebola ešte na pôde slovenských archívov hlbšie analyzovaná, preto účastníci archívnych dní uvítali prednášku predsedu Českej archívnej spoločnosti a riaditeľa štátneho archívu v Zlíne Davida Valůšeka o sprístupňovaní archívnych dokumentov chránených autorským zákonom. V Českej republike platí autorský zákon č. 121/2000 Sb., ktorý je veľmi podobný slovenskému zákonu. V § 2 definuje, čo sa pokladá za „autorské dielo" a z akého okruhu činností môžeme očakávať autorizované diela. Samostatná časť zákona sa venuje tzv. osirelým dielam, t. j. dielam, pri ktorých autora nepoznáme alebo ho ani po dôslednom zisťovaní nevieme nájsť. Výsledky vyhľadávania autora treba nahlásiť Ministerstvu kultúry ČR. Je dôležité rozlišovať medzi právami osobnostnými a majetkovými. Práve pri uplatňovaní majetkových práv na autorské diela vznikajú problémy aj archívom, ktoré ich nielen uchovávajú a spracovávajú, ale aj sprístupňujú širokej verejnosti, rozmnožujú, vystavujú, požičiavajú a pod. Zákon umožňuje archívom, ale aj knižniciam, múzeám, galériám, školám a iným neziskovým vzdelávacím zariadeniam zhotovovať rozmno-

ženiny diela na archívne a konzervačné potreby, na nahradenie poškodeného alebo strateného originálu, na sprístupnenie na vlastných technických zariadeniach. Pokiaľ dielo vzniklo pri plnení pracovných a služobných povinností, majetkové práva autora vykonáva zamestnávateľ. Autorské diela sa vyskytujú najmä v špecializovaných archívoch, kde patria k bádateľsky najvyhľadávanejším dokumentom. Nástupom digitálnych technológií je ich rozmnožovanie a opakované zverejňovanie veľmi jednoduché, čo zároveň spôsobuje nárast problémov. D. Valůšek na základe vlastných skúseností odporúča uzatvárať na rozmnožovanie a publikovanie archívnych dokumentov, ktoré sú autorskými dielami, licenčné zmluvy, ktoré archív ochránia pred prípadnými nepríjemnosťami, ktoré by mohli mať až súdnu dohru. Skúsenosti zo slovenského prostredia zatiaľ nie sú známe.

Predpoludňajšie rokovanie bolo zavŕšené zaujímavým blokom prednášok troch členov výboru SSA, ktorým sme si pripomenuli 25. výročie vzniku Spoločnosti slovenských archivárov. Faktografické prezentácie dokumentov z registratúry spoločnosti, ale aj osobné spomienky, ktoré predniesli Mária Grófová, Veronika Nováková a Juraj Roháč boli poučné najmä pre „mladých" členov Spoločnosti, ale aj tí „starí" si už mnohé údaje potrebovali pripomenúť. Vznik SSA je nerozlučne spätý so „zamatovou revolúciou." Po vlne demonštrácií, ktoré sa prehnali Bratislavou v novembri a decembri 1989 a pod vplyvom krvavých udalostí v Rumunsku, sa slovenskí archivári stretli 21. decembra 1989 na Križkovej, aby sa prihlásili k obrodnému pohybu nášho národa za všeľudské ideály občianskeho, politického a národného sebaurčenia, za realizáciu ideí demokracie, slobody a rovnosti. V 11 bodoch predostreli svoju víziu budúcnosti slovenského archívnictva, napr. vytvoriť Slovenskú archívnu správu, ktorá by bola priradená k Úradu vlády SSR. Nechýbala ani požiadavka rehabilitácie nespravodlivo postihnutých kolegov. V piatom bode sa objavil návrh na založenie Spoločnosti slovenských archivárov. Samotné ustanovujúce valné zhromaždenie SSA sa konalo 4. apríla 1990 v Štátnom ústrednom archíve SSR v Bratislave, ktoré schválilo stanovy SSA a zvolilo výbor na čele s Elemírom Rákošom. Za čestného predsedu SSA bol zvolený Michal Kušík. Jednou z prvých aktivít SSA boli podnety na zlepšenie sociálneho a spoločenského postavenia archivárov, pripomienky k návrhu nového zákona o archívnictve, zdôrazňovala sa potreba novej koncepcie slovenského archívnictva a kritika a polemika s odborom archívnictva. M. Grófová pripomenula aj archívne dni, ktorých organizácia sa začala v roku 1997 v Poprade. K veľkým úspechom SSA patrí publikačná činnosť, vydávanie zborníkov z archívnych dní a časopisu Fórum archivárov. S odstupom štvrťstoročia by sme si už mohli dovoliť hodnotiť úsilie a činnosť SSA a rekapitulovať jej úspechy či prehry. Bola by to mimoriadne zaujímavá a snáď poučná analýza, ktorá by mohla slúžiť ako východisko pri hľadaní ciest, akými by sa mala spoločnosť uberať v 21. storočí. Uvedomila som si totiž, že v mnohých otázkach sa akoby točíme v kruhu, nevieme sa z nich vymaniť, stále sa nám vracajú a riešenie je v nedohľadne. Na mieste je otázka M. Grófovej: Quo vadis SSA?

Uvoľnenie od náročných tém rokovacieho predpoludnia priniesla poobedňajšia exkurzia na rôzne atraktívne miesta, z ktorých si archivári mohli vybrať podľa svojej chuti a preferencie. Časť sa vybrala na Rohačku, opevnené hradisko z doby halštatskej, laténskej a rímskej v katastri obce Ploštín, zapísané v zozname národných kultúrnych pamiatok Slovenska. Ďalšia skupina smerovala do Múzea Ladislava Mattyasovszkého v Okoličnom, ktoré sa nachádza vo františkánskom kláštore s gotickým Kostolom sv. Petra z Alkantary a prezentuje diela gotického a barokového sakrálneho umenia a osobnosť nitrianskeho biskupa Ladislava Mattyasovszkého. Tí najodvážnejší sa vybrali na prehliadku Demänovskej jaskyne slobody, ktorá je národnou prírodnou pamiatkou. Demänovské jaskyne predstavujú najväčšiu a najnavštevovanejšiu sústavu jaskýň na Slovensku.

Nadšenie z exkurzie vystriedalo vzrušenie z tradičného spoločenského večera, ktoré organizátorky pripravili v sále Reduty postavenej v roku 1884. Súčasťou oficiálneho programu, ktorým sa večer začal, bolo odovzdávanie pamätných plakiet za zásluhy o rozvoj spoločnosti predstaviteľom zahraničných archívnych spoločností, s ktorými SSA najdlhšie a najintenzívnejšie spolupracuje. Z rúk predsedníčky SSA Márie Grófovej prevzali postupne ocenenie: za Poľské archívne tovarišstvo (Polskie Towarzystwo Archiwalne) jeho predsedníčka Hanna Krajewska, za Spoločnosť maďarských archivárov (Magyar Levéltárosok Egyesülete) podpredseda Zoltán Ólmosi a za Českú archívnu spoločnosť predseda David Valůšek. Ocenený bol aj

Archív Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva a jeho riaditeľka Eva Greschová neskrývala prekvapenie. Po prípitku jubilujúcim členom SSA nasledovala veselá hudobno-tanečná zábava, ktorú rozprúdila populárna miestna skupina Ploštín Punk. Dobrá atmosféra vládla spoločenskému večeru do skorých ranných hodín a umocnila ju aj bohatá tombola, z ktorej si desiatky archivárov odniesli milé darčeky od sponzorských firiem.

Tretí deň archívnych dní sme sa opäť vrátili k téme digitalizácie archívnych dokumentov. Rokovanie otvorila Daniela Tvrdoňová zo Slovenského národného archívu (SNA), ktorá si s Michalom Bartalom pripravila prednášku na tému realizácie digitalizácie v našej najväčšej archívnej inštitúcii v rámci projektu Digitálna knižnica a digitálny archív, ktorého hlavným partnerom je Slovenská národná knižnica v Martine (SNK). Cieľom projektu za 42 miliónov eur je masová digitalizácia knižničných a archívnych dokumentov, ktorej výsledkom je viac ako 2,5 milióna digitálnych objektov. Na základe zmluvy o partnerstve SNA a SNK z roku 2012 zabezpečil polovicu digitalizátov Slovenský národný archív. Na skenovanie boli vybraté fondy: Sčítanie ľudu z roku 1930, Sčítanie ľudu z roku 1939, Sčítanie ľudu z roku 1940, Ministerstvo kultúry SSR 1969 – 1989 a Slovenský fond výtvarných umení. Fondy sčítania ľudu patria medzi bádateľsky atraktívne dokumenty, poskytujúce množstvo údajov o osobách žijúcich na určitom území v čase sčítania a sú nevyhnutným prameňom najmä pre demografický výskum.

Konkrétne kroky na naplnenie projektu sa začali podnikať až v roku 2014. Digitalizačné pracovisko, ktoré malo vzniknúť v SNA, vybavené potrebným technickým zariadením a novými pracovníkmi, sa realizovalo len v obmedzenej miere. Digitalizácia najväčšieho počtu záznamov bola zverená súkromnej firme Tender Media Group, s. r. o. v Bratislave. Do jej priestorov sa dokumenty neprevážali v špeciálnych prepravkách zabezpečujúcich maximálnu ochranu papierových dokumentov, ale v obyčajných kartónových škatuliach. Deacidifikácia, čiže odstránenie kyslého pH z drevitého papiera, ktorá mala byť pôvodne súčasťou digitalizácie, sa vôbec nerealizovala. Namiesto toho bolo vybraných 10 % dokumentov, ktoré boli zreštaurované. Kvóta desiatich percent (10 145 dokumentov) bola rýchlo naplnená a na reštaurovanie sa vôbec nedostali najviac zničené hárky, ktoré boli naskenované v pôvodnom, často veľmi poškodenom stave. Nepríjemným prekvapením pre bádateľov bude konečná publikovaná verzia naskenovaných popisných hárkov zo sčítania ľudu, pretože budú mať prekryté všetky osobné údaje, až kým im neuplynie ochranná lehota. Od júna 2014 do apríla 2015 bolo zdigitalizovaných 837 721 dokumentov. Do septembra 2015 ostáva ešte 429 679 kusov. Na záver prednášky D. Tvrdoňová zhrnula plusy projektu masovej digitalizácie, no nevyhla sa ani kritickým pripomienkam.

Zaujímavé postrehy k téme digitalizácie priniesla Kristína Sámelová z Archívu hlavného mesta SR Bratislavy vo vtipnej prezentácii s názvom História mesta Bratislavy v digitálnej podobe alebo Ako prepájame minulosť s budúcnosťou. Zúfalú situáciu nášho najvýznamnejšieho a najväčšieho mestského archívu všetci poznáme. Dalo by sa očakávať, že archív, ktorý zápasí s najelementárnejšími existenčnými problémami, nebude žať úspechy ani na poli digitalizácie. Chýba mu všetko, technika, personál, dátové úložisko. No nejaké úspechy tu predsa sú. Výnimočné archívne bohatstvo, ktoré bolo štátnym i samosprávnym orgánom dlho ľahostajné, je naopak dobre známe vo vedeckých kruhoch i v širšej domácej i zahraničnej bádateľskej verejnosti. Vďaka ústretovosti rôznych „cudzích" spoločností sa aj AMB môže pochváliť tisíckami zdigitalizovaných dokumentov. Výsledkom známej „mormónskej" akcie sú zdigitalizované matriky prístupné na stránke www.familysearch.org. Až 5 200 stredovekých listín a približne 800 úradných kníh z rokov 1402 – 1888 si môžu záujemcovia o históriu vyhľadať na portály www.monasterium.net. Časopis Pressburger Zeitung zase nájdete na www.difmoe.eu. Okolo dvesto fotografií divadelných budov naskenovalo Centrum pre výskum divadla v rámci projektu Europeana a sprístupnené sú na www.theatre.sk. Ústav hudobnej vedy, ktorý systematicky vyhľadáva hudobné pamiatky v slovenských archívoch, pridal na stránku www.cantus.sk digitálne kópie breviárov, antifonárov, graduálov a misálov z 13. – 15. storočia. História mesta Bratislavy je príťažlivá aj pre občianske iniciatívy Bratislavské rožky a Historia Posoniensis, ktoré archívne dokumenty skenujú na vlastné náklady. Ako upozornila K. Sámelová, tragické na tom je, že digitálne kópie AMB si bádateľ nemôže pozrieť z jedného prístupového bodu, napríklad zo stránky archívu, pretože nijaká nee-

xistuje. Nevie sa dostať ani k informácii, či nejaké dokumenty z tohto archívu sú vôbec zdigitalizované, pokiaľ nekomunikuje priamo s pracovníkmi archívu. Tak sa vzácne archívne bohatstvo o dejinách nášho hlavného mesta „potuluje" po rôznych webových portáloch, kde by ich bádateľ ani neskúšal hľadať, a kde samotný archív, ich vlastník a správca, zaniká v popisných metadátach. K. Sámelová si vie predstaviť, ako z tejto situácie vyviaznuť. Vedia to aj „zodpovední činitelia"?

Správu o stave digitalizácie v Archíve železníc SR predniesla Daša Krčová v mene spoluautorov Petra Kalla a Viliama Matušku. Archív vlastní zaujímavú zbierku fotografií siahajúcu do začiatku 20. storočia, ktorú postupne skenuje. Zvláštnosťou pri popise fotografií zobrazujúcich železničné trate je údaj o kilometrickej polohe, ktorý identifikuje geografickú polohu vytvorenia záberu, podľa ktorej sú fotografie roztriedené. Nájdeme medzi nimi napríklad fotografie zo železničnej trate Bánovce – Vojany (1921), z výstavby vodovodu v Hornej Štubni, z rekonštrukčných prác na rôznych miestach Slovenska v roku 1919, električky z Viedne do Bratislavy (1914). Veľký objem prác predstavuje digitalizácia pamätných kníh železničných staníc z rokov 1918 – 1938, ktoré boli zapožičané zo SNA, a z rokov 1938 – 1955, ktoré vlastní archív ŽSR. Záujemcovia si ich môžu prezrieť na webovej stránke ŽSR.

Niekoľkoročné budovanie Česko-slovenskej digitálnej knižnice, na ktorom sa podieľa Parlamentný archív, bolo témou prednášky jeho riaditeľky Jany Kubíkovej. Spolupráca medzi českou a slovenskou stranou sa realizovala v rokoch 2002 až 2009, počas ktorých bolo zdigitalizovaných 751 856 normostrán. Spoločná česko-slovenská digitálna parlamentná knižnica je portál, ktorý pozná každý historik modernej doby. Poskytuje neoceniteľné informácie o činnosti zákonodarných orgánov Československej republiky v rokoch 1918 až 1992, ako aj o činnosti súčasných parlamentov Českej a Slovenskej republiky. Nachádzajú sa tu aj dokumenty o práci českých a slovenských poslancov v rokoch 1848 až 1918.

Poslednú prednášku XIX. archívnych dní v SR prezentovali Juraj Šedivý a Ján Valo zastupujúci Katedru archívnictva a pomocných vied historických Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Po všeobecných informáciách zhrňujúcich

Západ slnka nad Liptovským Mikulášom

problematiku digitalizácie predstavili možnosti prezentácie a prístupu k digitalizátom archívnych dokumentov na portály Pamäť mesta Bratislavy. Je určený laickým aj odborným návštevníkom zaujímajúcim sa o históriu mesta od najstarších čias do súčasnosti. Spája v sebe zdroje pochádzajúce z archívov, múzeí, galérií a knižníc, ale aj od súkromných zberateľov. Zahŕňa nielen písomnosti, mapy, plány, maľby, fotografie, pohľadnice, ale aj predmety, audio a videozáznamy, 3D-vizualizácie. Vyhľadávanie umožňuje filter rozlišujúci materiály, miesta, témy, udalosti, ľudí a zdroje, ktoré je možné skombinovať s časovou osou a mapou. Dokumenty sú prezentované nielen v kvalitnej digitálnej kópii, ale obsahujú aj opis, prepis a preklad textu, datovanie, lokalizáciu a ostatné metadáta. Realizátorom projektu sa zatiaľ podarilo vytvoriť 95 739 digitalizátov v spolupráci s pamäťovými inštitúciami, samosprávami a záujmovými združeniami. Ich heslo… aby sa nezabudlo na ľudí, miesta a udalosti… môže byť heslom všetkých „strážcov kultúrneho dedičstva", ktorí sa usilujú o jeho masové sprístupnenie.

Záverečného poďakovania účastníkom XIX. archívnych dní v Liptovskom Mikuláši, všetkým prednášajúcim, zahraničným hosťom a sponzorským firmám, sa ujala predsedníčka SSA Mária Grófová. Najúprimnejšie slová vďaky patrili zaslúžene Archívu Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva, ktorý sa pedantnou organizáciou pričinil o mimoriadne vydarené podujatie. Slzičky dojatia skrývala riaditeľa Eva Greschová za krásnou kyticou a strateným hlasom poďakovala svojim kolegyniam a kolegom, ktorí jej pri organizácii nezištne pomáhali.

XIX. archívne dni priniesli zaujímavé informácie,

pozitívne príklady aj prekvapujúco kritické pohľady. Zamysleli sme sa nad budúcnosťou slovenského archívnictva a objasnili sme si, v akom štádium je digitalizácia archívnych dokumentov. Nie každá veta, ktorá počas rokovania odznela, bola dôvodom na úsmev a spokojnosť, skôr naopak. Znamená to, že komunitu slovenských archivárov čaká ešte veľa práce, nové výzvy si budú žiadať nové prístupy, odvahu kráčať nevychodenými cestami a hlavne nadšenie hľadať spoločné riešenia.

Milí čitatelia a priaznivci Spoločnosti slovenských archivárov, XIX. archívne dni v Liptovskom Mikuláši potvrdili, že naše mítingy majú svoj zmysel a spoločnými silami budeme pokračovať v ich tradícii. V roku 2016 sa stretneme už po dvadsiaty krát. Do videnia vo Vysokých Tatrách, priatelia!

Martina Orosová
Archív Pamiatkového úradu SR

16. KONFERENCIA ARCHIVÁROV ČESKEJ REPUBLIKY – ARCHIVY, ČLOVĚK A KRAJINA

Archivári Českej republiky sa po 16. krát stretli na konferencii, ktorá sa konala v dňoch 7. – 9. apríla 2015 v Poděbradoch. Jej organizátormi boli Česká archivní společnost, Pobočka České informační společnosti při Národním archivu, Státní oblastní archiv v Praze a Ministerstvo vnitra, Odbor archivní správy a spisové služby. Atraktívna téma Archivy, člověk a krajina s podnázvom Proměny krajiny a životního prostředí v archivních dokumentech prilákala takmer tristo účastníkov, ktorí sa zhromaždili v Kongresovom centre Lázeňské kolonády. Program konferencie bol mimoriadne náročný a hneď v prvý deň odznelo štrnásť príspevkov, ktoré sa zameriavali na tradície a súčasnosť zemědělsko-lesnického archívnictva. Táto časť archívnych fondov je základným stavebným kameňom vzniku modernej archívnej siete nielen v Českej republike, ale rovnako aj na území Slovenska. Aj u nás sú tzv. patrimoniálne archívy najvýznamnejším prameňom nielen pre dejiny vidieka, panstiev, šľachtických rodov a rodín, ale vôbec pre politické, hospodárske a kultúrne dejiny krajiny.

O premenách pôdohospodársko-lesníckeho archívnictva v 20. storočí podrobne referoval Bohumír Smutný z Moravského zemského archívu v Brne. Pripomenul, že „zámocké archívy" začali prechádzať do štátnej správy po roku 1918 v súvislosti s konfiškáciou majetkov príslušníkov habsbursko-lotrinského rodu a prvou pozemkovou reformou. Po roku 1945 boli skonfiškované archívy nemeckých a maďarských veľkostatkov a vznikol Ústredný pôdohospodársko-lesnícky archív. Po roku 1948 zriaďoval svoje pobočky v jednotlivých regiónoch, ktoré spadali pod Ministerstvo pôdohospodárstva a pozemkovej reformy. Podobný vývoj sa odohrával aj na Slovensku. Po roku 1954, keď bola vytvorená jednotná sieť československého archívnictva, boli fondy pôdohospodársko-lesníckych archívov prevzaté do štátnych archívov. V rokoch 1960 – 1990 tvorili tieto fondy samostatné oddelenia, do ktorých sa zaraďovali aj fondy socialistických lesných podnikov, Štátnych lesov, lesných správ, družstiev, výskumných vodohospodárskych ústavov a pod. Politicko-spoločenské zmeny po roku 1989 priniesli privatizácie a reštitúcie, ktoré sa odrazili aj na budúcnosti týchto archívnych fondov.

Jiří Šouša z Filozofickej fakulty Karlovej univerzity pripomenul osobnosti archivárov a agrárnych historikov, ktorí sa zaoberali dejinami československého vidieka. Do „starej gardy" špecialistov patrili Adolf Krejčík, Václav Černý, Emanuel Janoušek. Ich nástupcami sa stali Josef Křivka a Josef Tlapák. Prvé výskumy patrimoniálnych archívov, vtedy ešte väčšinou v súkromných rukách, sa datujú do začiatku 30. rokov 20. storočia. Po prevzatí archívov do štátnej správy čakala archivárov ťažká práca s neusporiadanými balíkmi dokumentov. Pri ich premanipulovaní bola nesmierne dôležitá metodika spracovania fondov. Bádateľské úspechy českého agrárneho dejepisu sú výnimočné v kontexte európskej historiografie a ťažko nájsť odbor, ktorý by mal podobné výsledky. Na záver docent J. Šouša vyzval všetkých pokračovať vo vedeckej práci a prežívať „úžasné dobrodružstvo poznávania".

Otto Chmelík z děčínskej pobočky Štátneho oblastného archívu v Litoměřicích sa zamyslel nad budúcnosťou šľachtického rodového archívnictva. Do archívneho dedičstva Českej republiky v súčasnosti patrí 749 fondov rodinných archívov, z čoho je 200 fondov bývalých šľachtických rodov, získaných do archívov konfiškáciou po roku 1945. Mnohé dnešné sídla archívov sú vlastne miestami „zvozu", kam boli sústredené materiály zo skon-

Centrum mesta Poděbrady

Zámok v Poděbradoch

fiškovaných objektov. Dosah porevolučnej reštitučnej legislatívy na české archívy stále nie je uzavretý a právna forma mnohých reštituovaných archívov je nejasná, čo prednášajúci ukázal na príklade fondov rodov Thun-Hohenstein, Thurn-Taxis, Hohenlohe, Lobkowicz.

Jiřina Juněcová predstavila bývalé pôdohospodársko-lesnícke oddelenie Národného archívu v Prahe a jeho vývoj od roku 1919. Nové informácie o archívoch vysokých škôl poľnohospodárskych priniesla Alena Mikovcová z Mendelovej univerzity v Brne. Poľnohospodárske a lesnícke školy mali v Československu bohatú tradíciu. Vznik špecializovaných archívnych či informačno-dokumentačných pracovísk na vysokých školách v Čechách aj na Slovensku spadá do obdobia 60. rokov 20. storočia.

Zaujímavý pohľad na povojnové budovanie oblastných pôdohospodársko-lesníckeho archívov na príklade zemědělského archívu v Horšovskom Týne podal Jakub Mírka zo Štátneho oblastného archívu v Plzni. Po druhej svetovej vojne nadviazali archivári na predvojnové prehliadky archívov, organizovali zvozy archívnych dokumentov do pobočiek zemědělského archívu. Na zámku v Horšovskom Týne, ktorý mala v správe Národná kultúrna komisia, robil prehliadku archivár Václav Davídek.

Ku „kvadratúre kruhu" prirovnal situáciu rakúskych šľachtických archívov Michael Hochedlinger z Rakúskeho štátneho archívu. Mnohé archívy, ktoré tu neboli poštátnené, sú pre bádateľskú verejnosť neprístupné a ich vlastníci sabotujú aj predpisy na ochranu archívnych dokumentov. Vo vedeckej sfére sa dodnes prejavuje „železná opona v mysliach", pretože vedeckí pracovníci ignorujú slovanské jazyky a maďarčinu, teda jazyky, ktorými sa hovorilo v bývalej habsburskej monarchii. Dr. Hochedlinger v stručnosti priblížil aj dejiny rakúskeho archívnictva, ktoré mimochodom spracoval v samostatnej monografii (Österreichische Archivgeschichte. Vom Spätmittelalter bis zum Ende des Papierzeitalters, 2013). Pre mnohých poslucháčov bolo prekvapujúce konštatovanie, že Rakúsko nemá žiadnu centrálnu evidenciu archívnych fondov a nemá ani kontrolu nad ochranou takýchto archívov. Pre záujemcov o dejiny archívnictva dodávam, že Rakúsku, ktoré bolo minimálne do roku 1945 považované za archívnu veľmoc, doteraz chýba komplexné a hĺbkové analytické spracovanie archívnych dejín, napriek tomu, že archívy a archivári bývalej Svätej ríše rímskej mali v 19. a 20. storočí zásadný vplyv na formovanie moderných historických vied. Slovenské archívnictvo má v tomto smere ešte väčšie dlhy. Chýba nám základné spracovanie jeho inštitucionálneho a legislatívneho vývoja a absentujú aj kvalitné biografické štúdie archivárskych osobností.

O súvislostiach medzi veľkostatkami a patronátnym právom v rokoch 1918 – 1950 sa u nás veľmi nehovorí, o to viac zaujal príspevok Karla Řeháčka zo Štátneho oblastného archívu v Plzni. Patronátne právo, ktorého história siaha hlboko do stredoveku, vyjadruje vzťah medzi majiteľom panstva a miestnou duchovnou správou a zahŕňa najmä práva a povinnosti svetského patróna k sakrálnym objektom a predmetom. Po zrušení poddanstva, keď veľmi vzrástla cena práce, patrónov najviac ťažili stavebné bremená. Tento problém s novou intenzitou prepukol po roku 1918 najmä v súvislosti

Hydroelektráreň na rieke Labe

s prvou pozemkovou reformou. Patróni, ktorých majetky boli reformou najviac dotknuté, sa vzdávali svojich povinností voči kostolom, kaplnkám a kláštorom. Ale aj celková zmena politicko-spoločenského zriadenia výrazne oslabila vôľu patrónov, bývalých šľachticov, ktorí prišli o svoje výsady, uplatňovať svoje patronátne povinnosti. Ministerstvo školstva a národnej osvety, ktoré riešilo problémy s obnovou sakrálnych objektov ako kultúrnych pamiatok, vyvíjalo snahu, aby sa patronátne právo zrušilo a všetky povinnosti patrónov prešli na štát, keďže s hospodárskym zabezpečením cirkvi už aj tak nemalo nič spoločné. Toto sa realizovalo až po nástupe komunistov k moci zákonom č. 218/1949 Zb. Závislosť cirkvi od štátu sa po roku 1950 prejavila aj na nezáujme o ochranu cirkevných kultúrnych pamiatok.

Problematiku a právne aspekty reštitúcií archívnych dokumentov a ich súborov po roku 1990 prezentoval Jiří Smitka zo Štátneho oblastného archívu v Prahe. S touto témou sa české a slovenské archívnictvo po rozdelení spoločného štátu vyrovnáva rôznym spôsobom. Reštitúcie archívnych dokumentov na Slovensku nemajú taký ohromný rozsah ako v českých krajinách. Najväčšie „úbytky" archívneho dedičstva v správe štátu zaznamenávajú cirkevné fondy, ale určitá hrozba trvá aj v prípade archívov veľkostatkov, o ktorých zatiaľ právnici tvrdia, že nebudú predmetom reštitúcií.

Archivári Národného archívu v Prahe Pavel Dufek a Viktor Krásenský podali správu o tom, čo znamená uplatňovanie zákona č. 428/2012 Sb. o majetkovom vyrovnaní s cirkvami a náboženskými spoločnosťami pre cirkevné archívne fondy. Ich kolegovia Bohumír Brom a Dorota Müllerová

Jazdecká socha českého kráľa Jána z Poděbrad

analyzovali ťažkosti archivárov, ktorých enormne zaťažuje úradná agenda týkajúca sa majetkov konfiškovaných podľa tzv. Benešových dekrétov, činnosti prídelových komisií, osídľovacích úradov, znárodnenia priemyslu, kolektivizácie a združstevňovania a pod. Problémy vznikajú najmä pri nespracovaných fondoch, ktorých je 44 % z celkového počtu bežných metrov.

Do exotického Orientu preniesla prítomných Marcela Suchomelová z Etnologického ústavu AV ČR, ktorá sa systematicky venuje výskumu patrimoniálnych a rodinných fondov zo 17. až 20. storočia, najmä inventárov zariadenia. Vyhľadáva v nich údaje o japonských a čínskych artefaktoch potrebných pre databázu orientálnych predmetov z Ďalekého východu nachádzajúcich sa dnes v zámockých, múzejných a galerijných zbierkach. Jej prednáška bola dôkazom toho, že archívne dokumenty poskytujú skutočne nečakané informácie.
Ochutnávku ďalšieho rozmeru konferencie, ktorým bola prezentácia archívnych dokumentov ako zdrojov pre výskum meniacej sa krajiny, priniesli posledné dve prednášajúce. Marie Macková z Univerzity Pardubice predstavila Josefský katastr ako obraz krajiny vytvorený slovom. Kataster cisára Jozefa II. z roku 1785 bol prvým pozemkovým

katastrom vytvoreným na základe skutočného terénneho merania, aj keď jeho výsledky neboli prevedené do mapy. Zamerané územie popisoval slovne, čím vznikol jedinečný informačný zdroj, ktorý má v historickom výskume mnohostranné využitie. Je nielen výpoveďou o charaktere krajiny na konci 18. storočia, ale aj nositeľom kolektívnej pamäte a dokladom premeny vnímania krajiny v rôznych časových obdobiach. V slovných označeniach a starých chotárnych názvoch nachádzame pokoru ľudí, ktorí poznali limity svojej krajiny, nadvládu prírody, ale aj rastúcu moc štátu. Obraz krajiny meniacej sa v čase získame porovnaním s inými historickými obdobiami, či s našou súčasnosťou. Napríklad miesta označené ako „plac neužitočny", ktoré boli zalievané pri povodniach, alebo to boli len skaly, pasienky a tŕnie, či komunikácie, vodné toky a námestia, sú dnes zastavané plochy, toky sú regulované, komunikácie rozšírené. Predmetom poslednej prednášky prvého dňa konferencie Markéty Jetmarovej zo Štátneho oblastného archívu v Prahe boli dokumenty o ťažbe žuly v katastri osady Mrač od polovice 19. storočia. Mračská žula bola najlepším kameňom na výrobu dlažobných kociek v Rakúsko-uhorskej monarchii a využívala sa aj na štrk pri stavaní železničných násypov.

Druhý deň konferencie organizátori pomyselne rozdelili na dve časti – pre zahraničných hostí pripravili exkurziu, domáci archivári si vypočuli bloky prednášok o autorských právach a ochrane osobných údajov pri sprístupňovaní archívnych dokumentov, značnú časť popoludnia vyčlenili panelovej diskusii o budúcnosti českého archívnictva. Priblížme si aspoň v skratke prednášky, ktoré odzneli.

Adéla Faladová z odboru autorského práva Ministerstva kultúry Českej republiky rozčlenila svoj príspevok nazvaný Autorské právo a archívy na štyri časti. V prvej sa zamerala na vzťah autorského práva a archívov v dobe predinternetovej a dnes, rozobrala legislatívu upravujúcu túto problematiku na území súčasnej ČR od konca 19. storočia, definovala pojem osirelé dielo z pohľadu autorského zákona. V druhej časti podrobne rozobrala autorský zákon platný v ČR, vymedzila obsah autorského zákona – čo je a čo nie je chránené z jeho pohľadu a uviedla množstvo príkladov z archivárskej praxe, v tretej časti informovala o zahraničných úpravách na úrovni medzinárodných zmlúv, smerníc EÚ/EMP, dotkla sa tiež odlišností v práv-

Prehliadka zámku v Lysej nad Labem

nych úpravách platných na území európskych krajín a USA. Vo štvrtej informovala o legislatívnych zámeroch do budúcnosti týkajúcich sa tejto problematiky na území ČR.

Tomáš Dvořák, vedúci oddelenia Digitálny archív hl. mesta Prahy z Archívu hl. mesta Prahy, sa vo svojej prednáške venoval autorskému zákonu z pohľadu archivára, v ktorej vymedzil archívne dokumenty ako autorské diela, ďalej vyhotovovaniu kópií z takýchto dokumentov pre potreby bádateľa, knihovníckym licenciám a databázam.

V bloku prednášok zameraných na zákon na ochranu osobných údajov a jeho aplikáciu v archívnej praxi vystúpil ako prvý Josef Prokeš z Úradu na ochranu osobných údajov s príspevkom nazvaným Proměna pohledu na ochranu osobních údajů? V ňom definoval účel ochrany osobných údajov, právne tituly spracovania, naplnenie účelu spracovania takýchto údajov – zodpovednosť (vrátane bádateľov), spôsoby a prostriedky vrátane zverejnenia, ďalej spresnil význam súhlasu so spracovaním osobných údajov a rozlíšil, kedy nie je potrebný súhlas, poukázal na úskalia zákona o archívnictve v ČR v súvislosti so zákonom o ochrane osobných údajov, v závere sa tiež venoval elektronickým archívom osobných údajov. Na jeho vystúpenie nadviazala Karolína Šimůnková, vedúca oddelenia fondov verejnej správy Národného archívu v Prahe prednáškou nazvanou Ochrana osobních údajů v archivní praxi, kde na konkrétnom prípade (archívna škatuľa č. 13 z archívneho fondu ÚV KSČ) ilustrovala teoretický postup archívu podľa § 37 českého archívneho zákona, vymedzila čas potrebný na vyhotovenie 1 140 kópií z predmetnej archívnej škatule (372

minút) a čas vynaložený na anonymizáciu údajov v kópiách (900 minút), poukázala na úskalia zákona a príspevok vtipne ukončila citáciou ustanovenia § 180, ods. 1 Trestného zákona, ktorý za neoprávnené nakladanie s osobnými údajmi určuje trest odňatia slobody až na tri roky.

Ďalšia časť popoludňajšieho rokovania bola venované panelovej diskusii nazvanej Vize českého archivnictví. V nej na úvod Daniel Doležal, riaditeľ Štátneho oblastného archívu v Prahe, predniesol úvahu na tému Potřebuje archivnictví vizi?, v ktorej sa dotkol postavenia archívov v rámci MV ČR, provenienčného princípu, digitálnych technológií, istého konzervativizmu, čo sa týka vzniku nových archívov, finančnej núdze, ktorá sa pre archívy stáva štandardom a potreby hľadať ďalšie zdroje a možnosti, napokon predarchívnej a postarchívnej starostlivosti. Jiří Úlovec, riaditeľ odboru archívnej správy a spisovej služby MV ČR informoval auditórium o výhledu v oblasti legislativy organizace státního archivnictví – o podnetoch zvonku i zvnútra ministerstva na zmenu archívneho systému, či zachovať systém českého archívnictva podľa zákona 499/2014, alebo opustiť túto cestu a archívy transformovať na archívne inštitúcie, o potrebe dôkladného rozboru situácie aj vzhľadom na vzťah k pôvodcom, o novom zákone o archívnictve a spisovej službe, ktorý by sa mal prijať do troch rokov po širokej diskusii, položil otázku, či by malo ísť o jeden alebo dva zákony, položil otázku, čo by sa stalo v prípade dvoch zákonov a ako by to ovplyvňovalo predarchívnu starostlivosť, ktorú archívy podľa zákona vykonávajú. Riaditeľ Archívu hl. mesta Prahy Václav Ledvinka prispel do diskusie témou Nestátní archivy a jejich místo. Pripomenul, že roky 1992 – 2002 boli zlatou érou českého archívnictva, kedy sa archívy „vyhrabali" z istej mizérie, postavilo sa viacero archívnych budov, archívy sa stali vedeckými inštitúciami, zdôraznil, že „poštátnenie" archívnictva a jednotný systém sú neudržateľné vzhľadom na to, že treba počítať s pribúdajúcimi špecializovanými (neštátnymi) archívmi. Poukázal na existenciu 5 mestských archívov v ČR ako reliktov minulosti, ktoré sa nepodarilo „poštátniť", nadviazal na problematiku cirkevných archívov i spisovej služby. V prípade akýchkoľvek zmien vyzdvihol existenciu tzv. záchranného paragrafu (§ 82 platného archívneho zákona), ktorý hovorí o tom, že archívne dokumenty zostávajú tam, kde boli uložené pred dátumom účinnosti zmeny. Mi-

Časť barokového zámku v Lysej nad Labem

kuláš Čtvrtník, vedúci oddelenia fondov verejnej správy Štátneho oblastného archívu v Prahe, sa vo svojom vystúpení venoval Vzdělávání a archivnictví, archivy a veřejnost. Poukázal na existenčné ohrozenie českého archívnictva a archivárov z niekoľkých hľadísk: ohrozenie profesijnej identity, odbor nemá vysoké renomé v spoločnosti, chýba špičkový archívny výskum a vzdelávanie nie je orientované na archívnu prax. Pokúsil sa o načrtnutie identity archivára – nie je/nemal by byť historik ani informatik, ale bez poznatkov z týchto odborov sa nezaobíde. Položil otázku, kto je vlastne archivár? Na príkladoch archívnych škôl v Paríži, Marburgu, Postupime, Londýne a v Kanade si všímal a vzájomne porovnával percentuálne zastúpenie výučby v piatich oblastiach: 1. odborné archívne činnosti, spisová služba, informatika 20. – 21. storočia, 2. archívny manažment, vedenie a riadenie, 3. PVH a dejiny správy 19. storočia, 4. listinné archívnictvo, 5. elektronické archívnictvo. Jeho ďalšou otázkou bolo, ako bude vyzerať vzdelávanie českých archivárov, veď zmyslom archívnictva a archívnou etikou nie je len to, že sme správcami informácií, ale aj to, že vďaka nám sa kultivuje spoločnosť a jej hodnoty.

Milan Augustín zo Štátneho okresného archívu v Karlových Varoch nazval svoje vystúpenie Věda, výzkum, publikace a místo archivů v systému vědy v Česku. Rekapituloval roky 1990 – 2015 v českom archívnictve, keď boli archívy z hľadiska prestíže vnímané spoločnosťou ako „popolušky", postupne sa vývoj posúval dopredu a sú v nich vedecká činnosť a osvetová práca (výstavy, prednášky) považované za samozrejmosť. Z hľadiska prestíže sú dnes archívy v ČR vnímané na úrovni knižníc, múzeí a galérií. Poukázal na zaujímavý fakt, že

Skanzen ľudovej architektúry v Přerove nad Labem

inštitúcie (napr. vysoké školy, múzeá a pod.) získavajú v rámci svojich grantov nemalé finančné prostriedky, no nemajú odborný potenciál, ktorý hľadajú v archívoch. Informoval o spolupráci českých a bavorských archivárov na Česko-bavorskom archívnom sprievodcovi, ktorý nájdu bádatelia na ich spoločnom webovom portále www.portafontium.eu. Ide o dvojjazyčnú databázu umožňujúcu veľmi rýchly prístup k vybraným archívnym dokumentom uloženým v bavorských a v českých archívoch (tzv. bohemiká a bavariká). Bohemiká sú reprezentované archívnymi prameňmi vzťahujúcimi sa k Českej republike v jej aktuálnych hraniciach s ohľadom na jej územie, lokality, osoby, inštitúcie, spolky, stavby, pomníky, historické udalosti a pod., ktoré sú uložené v bavorských štátnych archívoch. Bavariká sú podobne archívne pramene vzťahujúce sa k Bavorsku v jeho v jej aktuálnych hraniciach s ohľadom na jeho územie, lokality, osoby, inštitúcie, spolky, stavby, pomníky, historické udalosti a pod., ktoré sú uložené v českých štátnych oblastných i okresných archívoch, a tiež v Národnom archíve v Prahe. Čo sa čísiel týka, toto množstvo predstavuje 20 000 bavarík a 6 000 bohemík. Českí a nemeckí bádatelia majú možnosť získať vo svojej materčine prehľad o archívoch a ich fondoch, pohodlne si spraviť rešerš a efektívne plánovať výskumné archívne cesty.

V závere informoval Zbyšek Stodůlka o reforme verejnej správy a e-governmente, koncepčných dokumentoch a ilustroval to na tzv. technologických centrách kraja, ktorými sú krajská digitálna spisovňa, krajský digitálny repozitár a digitálne úložisko, poznamenal tiež, že striktne technologicky vykonávané vyraďovacie konanie by viedlo k ochudobneniu národného archívneho dedičstva.

Zahraniční hostia konferencie mali možnosť prehliadnuť si niektoré kultúrno-historické atrakcie poděbradského kraja (skanzen ľudovej architektúry Polabského múzea, hydroelektráreň na rieke Labe, pamätník kráľa Jiřího z Poděbrad, Kostol Povýšenia sv. Kríža), ako aj priestory Štátneho okresného archívu v Nymburku so sídlom v Lysej nad Labem. Večer sa premietali dokumentárne filmy s environmentálnou tematikou z 50. rokov 20. storočia, ktoré poskytol Národný filmový archív.

Posledný deň konferencie bol zameraný na premeny krajiny a životného prostredia v archívnych dokumentoch. Milena Hauserová z Fakulty architektúry ČVUT a archivárka Renata Kuprová ukázali na príklade černokosteleckého panstva na Kolínsku, ako je možné využiť rôzne typy dokumentov pri krajinnom a urbanisticko-historickom rozbore osídlenia, tiež pre stavebno-historický rozbor konkrétnych objektov. Informácie z písomných prameňov o cestách, mlynoch, krížoch, božích mukách, kaplnkách, popraviskách, vyhliadkach a iných charakteristických prvkoch krajiny premietli do mapových podkladov, čo im umožnilo rekonštruovať podobu historickej krajiny v závislosti od geomorfologického povrchu, výskytu nerastných surovín a iných prírodných daností.

Dejiny životného prostredia sú v oboch našich krajinách stále okrajovou témou, pritom vo svete zažívajú veľký rozkvet, dokonca sa považujú za „naddisciplínu" nad všetkými ostatnými. Svetové, ale aj české výskumné trendy a teoretické východiská environmentálnych dejín predstavila Klára Woitschová z Filozofickej fakulty Karlovej Univerzity. Na záver dodala, že pri využití archívnych dokumentov pre dejiny životného prostredia je potrebné odpútať sa od tradičného čítania prameňov.

Metódy, ciele a výsledky hĺbkového výskumu „pamäte krajiny", jej vývoj na Tachovsku v západných Čechách od 16. do 21. storočia prezentoval Jiří Woitsch z Etnologického ústavu AV ČR. Okrem analýzy archívnych prameňov jeho tím využíval metódy historického, archeologického, etnologického a antropologického výskumu. Museli si uvedomiť, že krajina nie je objektívnou entitou „tam vonku", krajina je kultúrne konštruovaná, má mocenskú povahu, a vždy sa musíme pýtať „koho" krajinu skúmame, kto boli tí ľudia, ktorí v nej žili, ako ju vnímali a pretvárali, čo má vážne epistemologické dôsledky. Filmová historička Lucie Česlá-

ková z českého Národného filmového archívu sa zaoberala výpovednou hodnotou dokumentárnych filmov pre tému konferencie. Prírodné javy, napr. pohyb mora, boli vlastne prvými snímkami čisto dokumentárneho rázu. Médiom propagujúcim myšlienky a idey sa film stal až od 30. rokov 20. storočia a hneď sa nevyhol ani manipulácii faktov. Kontroverzné až provokačné témy ochrany prírody a životného prostredia sa vo filme objavujú od 50. rokov, o čom svedčia najmä filmy Olgy Růžičovej (napr. filmy Kouř, Mrtvé řeky).

V poslednom bloku dominovali prednášky so zameraním na analýzu, interpretáciu a využitie starých máp ako dokumentov pre poznanie vývoja kultúrnej krajiny. Martina Tůmová na to využila mapy panstva Opočno. Jan Pacina prezentoval atraktívne 3D rekonštrukcie krajiny. O typológiu mapových parerg sa pokúsil Michal Severa. Využitie máp a plánov pre rekonštrukciu školských záhrad najmä v období prvej Československej republiky uviedol posledný prednášajúci Lukáš Kovář.

Takmer všetky tematické okruhy, ktoré prezentovali českí kolegovia, boli a sú aktuálne aj pre slovenské archívnictvo, a každý „český" problém má svojho pendanta aj na východnom brehu Moravy. Dedičstvo spoločného štátu Čechov a Slovákov sa v archívnictve odráža možno ešte viac ako v iných spoločenských vedách. Pre nás je to signál nielen udržiavať, ale prehlbovať kontakty s kolegami v českých archívoch a aktívnejšie spolupracovať s Českou archívnou spoločnosťou. Verím, že idea spoločnej česko-slovenskej archívnej konferencie by našla svojich priaznivcov v radoch českých aj slovenských archivárov a dala by našim vzájomným vzťahom širší rozmer.

Mária Grófová
Archív Univerzity Komenského
Martina Orosová
Archív Pamiatkového úradu SR

NA „ARCHÍVNOM PIKNIKU" U PRIATEĽOV VO VARŠAVE

V dňoch 11. – 13. júna 2015 sa zástupkyne SSA Mgr. Mária Grófová a PhDr. Zuzana Kollárová, PhD. zúčastnili na pozvanie Hanny Krajewskej, Ph. D. a Archívu Poľskej akadémie vied vo Varšave na podujatí Warszawski Piknik Archiwalny, ktorý sa uskutočnil pri príležitosti Medzinárodného dňa archívov v sídle archívu v Stašicovom paláci. To je veľmi stručný oznam, za ktorým si treba predstaviť prúd nápadov, podnetov, udalostí, ktoré sme, ako zástupkyne slovenských archivárov, absolvovali počas troch dní. Bolo to ďalšie podujatie, na ktorom sa zúčastnili aj zástupcovia archívnych spoločností V4: za Českú republiku predseda Českej archívnej spoločnosti Mgr. David Valůšek, vedúci Ústavu dejín Karlovej univerzity v Prahe PhDr. Marek Ďurčanský, Ph. D., bývalá predsedníčka ČAS a riaditeľka Ústavu archívnictva a pomocných vied historických FiF Juhočeskej univerzity v Českých Budějoviciach doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc. a riaditeľka Archívu mesta Ostravy PhDr. Blažena Przybylová; za Maďarsko predseda Maďarskej archívnej spoločnosti Mgr. Árpád Tyekvicska, prvý podpredseda Dr. Zoltán Ólmosi a Erzsébet Csombor.

Poďme teda pekne poporiadku. Dňa 11. júna, krátko po príchode všetkých zúčastnených, sa konalo vyhodnotenie fotografickej súťaže a vernisáž fotografií archivárov a priateľov archívov, ktoré vyhotovili na výlete nazvanom Alzacja w obiektywie (Alsasko v objektíve). Potom sa skupina presunula do múzea farmácie v starom meste na vernisáž výstavy Maďarské a české kontakty poľského lekárnika Ferdynanda Karo. Archívne dokumenty boli umiestnené v čarovnom priestore lekárnického múzea a predstavené za účasti mnohých vážených hostí z prostredia múzejníkov a lekárnikov.

Nasledujúci deň,12. jún, sa začal prechádzkou po obnovenom Starom meste, ktoré až také staré v skutočnosti ani nie je, keďže skoro celé centrum Varšavy bolo počas druhej svetovej vojny zrovnané so zemou. Z najväčšej pýchy obyvateľov Varšavy – Kráľovského paláca postaveného v 16. storočí, nezostal kameň na kameni. Novostavba na pôvodných zaklenutých pivniciach bola dokončená vďaka finančnej podpore celého poľského národa a zahraničných sponzorov až v rokoch 1971 – 1984. Keď sme neskôr v expozíciách paláca videli, ako vyzeralo toto rumovisko, behal nám po chrbtoch mráz! Iba vďaka nesmiernej obetavosti múzejných pracovníkov a riaditeľa, ktorý tu aj zahynul, sa podarilo dostať mnoho cenných artefaktov do bezpečia. V súčasnosti sú tieto vystavené na obdiv všetkým návštevníkom, dopĺňajú ich aj mnohé repliky zničených zbierko-

Skupina archivárov V4 v Kráľovskom paláci na prijatí u veľvyslanca Českej republiky vo Varšave

vých predmetov. Skutočne – ako Fénix z popola! Napriek všetkému, čo sme vedeli, pobavil ma rozkošný obrázok: mladá mamička s kočíkom zastala v blízkosti paláca a malému dieťatku, ktoré možno horko-ťažko slabikovalo slovko mama, ukazovala s hrdosťou: „Pozri, toto je kráľovský palác!" Dušu poľského národa pochopíte možno až po niekoľkoročných návštevách… Prechádzka, či prehliadka Starého mesta pokračovala cez kanonické námestíčko, potom väčšie námestie popretkávané mnohými kaviarňami, kultúrnymi inštitúciami a obchodíkmi, medzi ktorými dominovali klenotníctva. Neprehliadnuteľná bola socha varšavskej Sirény, ktorá je symbolom mesta. Zastavili sme sa pred Kostolom svätého Martina zo 14. storočia. V 35-stupňových horúčavách sme narazili na Slovenský inštitút vo Varšave s riaditeľom Milanom Novotným a jeho neuveriteľnými kolegyňami, ktoré nás bleskovo privítali pohármi studenej citrónovej vody. Všetci zahraniční kolegovia nás – Slovenky a Slovákov – v tej chvíli neskutočne milovali. Milan Novotný nás previedol po aktuálnej výstave výtvarných diel dvoch slovenských umelcov Evy Harmadyovej a Viliama Poláka, otvorenej v Slovenskom inštitúte len v predchádzajúci deň. Naša cesta pokračovala k rodnému domu a múzeu Márie Curie Sklodowskej a k Pamätníku varšavského povstania. Na spiatočnej ceste sme si prezreli ešte ďalšie pamätihodnosti a pozoruhodnosti, medzi ktoré patria napr. lavičky hrajúce skladby Fryderyka Chopina, kostol, v ktorom je uložené jeho srdce. Veď čo by bola Varšava bez tohto svetoznámeho skladateľa…

Popoludnie tohto dňa sa nieslo v slávnostnej atmosfére prijatia na veľvyslanectve Českej republiky vo Varšave. Tu sa nám venoval veľvyslanec Českej republiky PhDr. Jakub Karfík a riaditeľ Českého centra PhDr. Petr Janyška. „Podozrivým" bol fakt, že sa pán veľvyslanec pomerne zasvätene zaujímal o archívy a archivárov. (Až keď som si ho doma „vygooglila", zistila som, že niekoľko rokov pracoval ako pracovník múzea.) Veľkým prekvapením pre nás bola návšteva Múzea Varšavského povstania. Sugestívne expozície sprevádzal neustály tlkot srdca premiešaný s hlukom ulice. Dvojhodinový výklad archivára múzea nás vtiahol do neradostnej doby – filmové projekcie ukazovali zhrňovane mŕtvych nahých ľudských tiel do spoločného hrobu, krátke životopisy varšavských hrdinov a ich rodín, fotografie zbombardovaného mesta, fašistov víťazne sa usmievajúcich pri mŕtvolách, či vyprážanie mačacieho mäsa…Vrcholom prehliadky bol kratučký prechod naaranžovanými kanálmi, v ktorých sa zachraňovali obyvatelia Varšavy. Smútok! Depresia! Vynikajúce inštalácie múzea si zaslúžili viacero vyznamenaní. Čo viem však určite, každý si pri východe povedal: „Už nikdy viac!"

Hektický deň sme ukončili pracovným stretnutím v Stašicovom paláci. Tu prezentovali zástupcovia archívnych spoločností krajín V4 svoju prácu, problémy i plány do budúcnosti. Každý, so vzorne pripravenou prezentáciou. Mária Grófová siahla trochu do minulosti, pripomenula isté medzníky v jestvovaní SSA, no pripomenula i podujatia, ktoré sa stali základom spolupráce krajín V4. David Valůšek na základe internetového portálu predstavil činnosť ČAS-u. Zaujímavým boli nielen aktivity členskej základne, ale aj mladých ľudí z univerzitného prostredia. Podpredseda Maďarskej archívnej spoločnosti Zoltán Ólmosi informoval o aktivitách členov v posledných rokoch. Hanna Krajewska prezentovala prostredníctvom krátkeho filmu činnosť poľskej spoločnosti a jej domovského archívu. Ústrednou témou stretnutia bola pripravovaná spoločná výstava archívnych dokumentov a ďalšie spoločné akcie. Poľská strana poďakovala ostatným kolegom za fotografie archívnych skvostov navzájom sa viažucich k susedným krajinám. Pohodu pracovného stretnutia narušila viackrát sa opakujúca búrka a prietrž mračien, ktorá spôsobila v obciach neďaleko Varšavy viaceré škody. Ani dážď však neskazil dojem z krásne a užitočne prežitého dňa.

Ráno 13. júna bolo plné očakávania a zvedavosti, čo nám ešte poľskí kolegovia ukážu… Sobota poumývaná od dažďa, horúce slnečné lúče… Kaviarne sa začínali napĺňať raňajkujúcimi ľuďmi. Rozospaté ráno prerušili tóny veselého swingu. Kapela starších pánov oblečených v bielom s vestami v bielo-červených národných farbách a s bielymi klobúčikmi nikoho nenechala na pochybách, že sa v Stašicovom paláci pripravuje čosi mimoriadne – Piknik archiwalny. Pred palácom bolo niekoľko stánkov, kde sedeli kolegyne archivárky s propagačnými materiálmi a ich blízke priateľky prezentovali rôzne umelecké dielka – najmä ručne vyrobenú bižutériu. Vo dvore archívu sa nachádzali stánky s občerstvením a pečivom. Piknik slávnostne otvoril riaditeľ Naczelnej Dyrekcji Archiwów mimoriadny profesor Dr. Hab. Władysław Stępniak a riaditeľka Archiwu Polskiej Akademii Nauk Hanna Krajewska. Po slávnostnom otvorení sa začala veľkolepá prezentácia činnosti archívov a archivárov. V celej budove sa nachádzali prezentácie jednotlivých archívov vo Varšave prostredníctvom prednášok, výstav archívnych dokumentov, knižných publikácií, filmových produkcií, hier pre deti, či súťaží pre záujemcov o históriu. Keď boli návštevníci unavení, mohli si prezrieť tanečné kreácie Michaela Jacksona a vypočuť spev ukrajinskej speváčky. Keď boli hladní, dostali papierové taštičky naplnené obloženými žemľami, zeleninovými šalátmi a minerálnou vodou. Aby sa nám to, ako zahraničným hosťom „nemálilo", organizátori nás zaviedli do Múzea vody, resp. múzea spojeného s reálnym zásobovaním obyvateľov Varšavy vodou z Visly, ktorá sa filtruje veľmi zaujímavým spôsobom na rozľahlej ploche predtým, než ide do vodovodných potrubí. Ani sme sa nenazdali, bol tu záver pikniku a krájala sa torta. Bola lahodná, šľahačkovo-citrónová, rozplývajúca sa v ústach, no bola aj obrovská, pre všetkých prítomných. Ťažko si predstaviť krajšie ukončenie tohto podnetného dňa. Zahraniční účastníci dostali od organizátorov chvíľku na vydýchnutie. Kto by však vydychoval v takomto čarovnom prostredí? Pobrali sme sa po námestí a absorbovali atmosféru nádherného dňa. Zrazu – dúhový pochod, množstvo pouličných umelcov, futbaloví fanúšikovia pripravujúci sa na vážny zápas Poľska. (Priznám, že neviem s kým. Poliaci prehrali, takže sa tradičné večerné oslavy nekonali.) Spoločná večera na záver podujatia s našimi hostiteľmi bola prinajmenšom veľmi dojímavá. A keďže sme vedeli, že sa na ďalší deň chystali na výlet a ako odvážni archivári a historici chceli „dobiť" Waterloo, rozlúčili sme sa s nimi poďakovaním a prianím šťastnej cesty, množstva cestovateľských zážitkov a bezpečného návratu.

Mária Grófová, Milan Novotný a Zuzana Kollárová pred Slovenským inštitútom vo Varšave

Otvorenie Pikniku archiwalneho s Dr. Hannou Krajevskou a riaditeľom Naczelnej dyrekcji Archiwów prof. Vladislavom Stenpniakom

Sladká bodka Pikniku archiwalneho

Naše poďakovanie za fantastickú starostlivosť patrí okrem Hanny Krajewskej aj Izabele Gass, Anne Gruszczyńskej, Małgorzate Wybieralskej, pánovi Tomekovi a mnohým ďalším, ktorí sa starali o bezproblémový priebeh podujatia i náš príjemný pobyt.

V závere dňa a celého pobytu bol opäť výnimočný – Małgorzata nás odviedla na brehy širokej a krásnej Visly a k „spievajúcim" fontánam. Mala som pocit, že sú tam všetci obyvatelia krásnej historickej i modernej Varšavy. Nočné osvetlenie padajúcej vody bolo len chabou náplasťou na smútok z lúčenia. Nelúčili sme sa len s hostiteľmi, no lúčili sme sa s milými priateľmi a kolegami. Pán veľvyslanec Českej republiky sa nás spýtal, prečo vznikla myšlienka vytvoriť archívnu skupinu V4. Od stretnutia k stretnutiu si čoraz viac uvedomujem, že to bol prinajmenšom skvelý nápad, ako porovnať naše aktivity, vymeniť si skúsenosti, nájsť inšpiráciu. Vo vlaku cestou späť som sa zamýšľala, ako by sme mohli realizovať aspoň niektoré z množstva skvelých nápadov aj v našich archívoch. Som presvedčená, že sa opäť stretneme a upevníme naše dlhoročné priateľstvá.

Zuzana Kollárová
Štátny archív v Levoči, pobočka Poprad

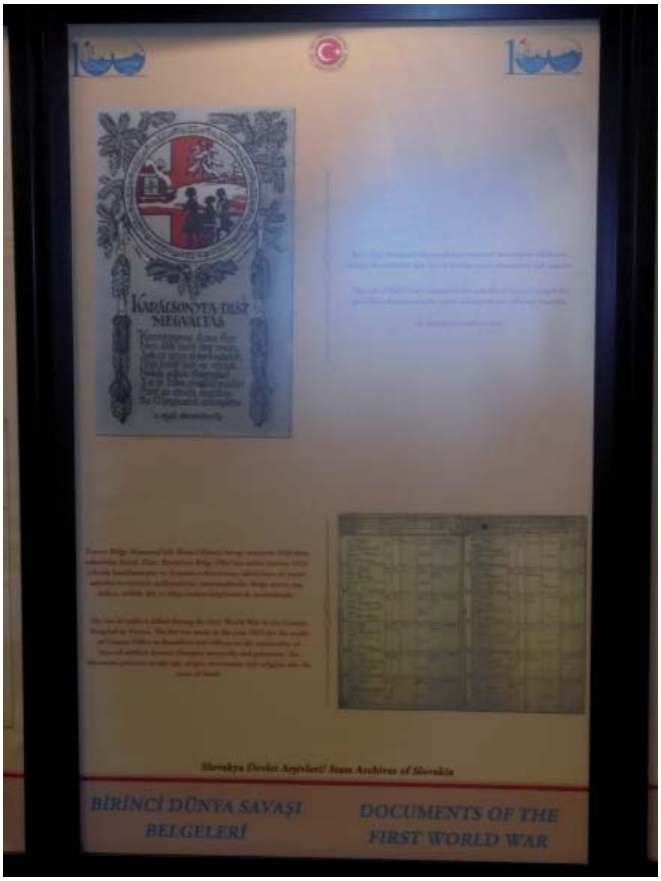
100. VÝROČIE PRVEJ SVETOVEJ VOJNY V ARCHÍVNYCH DOKUMENTOCH. MEDZINÁRODNÁ KONFERENCIA V ISTANBULE

Prvá svetová vojna zanechala po jej ukončení mnohé trápenia, zbytočné obete, zničené krajiny. Žiaľ, táto nečakaná krvavá udalosť sa veľmi hlboko vryla do dejín ľudstva. Jej 100. výročie vypuknutia si mnohé krajiny, inštitúcie a spoločenstvá pripomínali už minulý rok, v roku 2014. Ako je širokej verejnosti známe, prvá svetová vojna alebo aj „veľká vojna", trvala zdĺhavé štyri roky. Počas nich sa odohrali mnohé významné bitky, ktoré priniesli veľmi veľké straty pre viaceré krajiny.

Takými boli nepochybne viaceré významné bitky pri Gallipoli v Turecku, ktoré sa odohrali v rokoch 1915 – 1916. Práve tieto krvavé udalosti podnietili Osmanský archív v Turecku usporiadať medzinárodnú konferenciu v Istanbule v dňoch 19. – 21. marca 2015 na pripomenutie si 100. výročia začiatku veľkej vojny.

Rokovanie medzinárodnej konferencie sa uskutočnilo vo veľkolepej konferenčnej budove Osmanského archívu v Istanbule a usporiadatelia sa snažili na čo najvyššej úrovni vytvoriť príjemnú atmosféru. Počas slávnostného otvorenia sa všetkým účastníkom prihovoril generálny riaditeľ Štátneho archívu v Turecku Uğur Ünal, prezident Medzinárodnej rady archívov a generálny riaditeľ Národného archívu v Austrálii David Fricker a turecký premiér Ahmed Davutoğlu.

Na konferencii sa zúčastnili zástupcovia riadiacich orgánov archívnictva, zástupcovia národných archívov a štátnych archívov zo 72 krajín sveta, odznelo 51 prednášok. Prednášajúci prezentovali pohľad

Archívne dokumenty zo Slovenska na výstave

Vianočná pohľadnica, ŠA Bratislava, pobočka Šaľa

na prvú svetovú vojnu zo zorného uhla vlastnej krajiny. Všetci sa však zhodli na fakte, že prvá svetová vojna bola v dejinách ľudstva prvým a s počtom obetí aj najväčším celosvetovým vojenským konfliktom.

Vzhľadom na veľký počet príspevkov prebiehalo rokovanie v dvoch paralelných blokoch. Mnohí prednášajúci zamerali svoje príspevky na informácie súvisiace s prebiehajúcimi bojmi na území svojej krajiny, technickou vybavenosťou ich vojska, ale k odzneli aj prednášky o vojnových hroboch, živote v zázemí a pod. Zástupcovia jednotlivých krajín informovali nielen o archívnych fondoch týkajúcich sa prvej svetovej vojny, ale taktiež predstavili aj svoje plány, digitalizačné projekty a webové stránky, kde sú prístupné kópie vybraných archívnych dokumentov k tematike prvej svetovej vojny. Za Slovenskú republiku vystúpila Monika Péková s príspevkom Postavenie Slovenska a Slovákov v prvej svetovej vojne. Oboznámila účastníkov konferencie s typológiou zachovaných archívnych dokumentov v našej krajine, predstavila rôzne archívne fondy, osobné zbierky viažuce sa k problematike prvej svetovej vojny, ktoré sú uložené v Štátnom archíve Bratislava, pobočka Šaľa.

Sprievodným podujatím konferencie bolo slávnostné otvorenie panelovej výstavy kópií archívnych dokumentov viažucich sa k vojnovým udalostiam spred sto rokov. Z oslovených krajín sa až 42 z nich aktívne zapojilo do tvorby výstavy, na ktorej sa prezentovalo až 121 archívnych dokumentov. Z archívov našej krajiny boli vystavené dva archívne dokumenty. Prvým dokumentom bola tzv. Vianočná pohľadnica z 24. decembra 1916 zo Štátneho archívu v Bratislave, pobočka Šaľa. Je to výzva Výboru Červeného kríža na opatrovanie zranených a predajom pamätných pohľadníc sa snažil podporiť siroty, postihnuté rodiny, ale aj vojakov bojujúcich na frontoch. Druhým vystaveným dokumentom bol zoznam zomrelých na následky zranení z bojov prvej svetovej vojny v Župnej nemocnici v Trnave, ktorý je trvalo uložený v Štátnom archíve v Bratislave. Vyhotovili ho v roku 1925 pre potreby Župného úradu v Bratislave. Dokumentuje pestré národnostné zloženie zranených vojakov Rakúsko-Uhorskej monarchie, ale aj zajatcov pochádzajúcich mimo územia monarchie a to najmä Rusov, Srbov, Talianov.

Usporiadatelia konferencie okrem vynikajúcej organizácie odbornej časti pripravili aj bohatý sprievodný program, napríklad návštevu priestorov Osmanského archívu v Istanbule, ktorého

Reštaurátorské priestory v Osmanskom archíve

Účastníci konferencie počas plavby

moderná budova bola vybudovaná na začiatku 90. rokov minulého storočia s pokrokovými možnosťami ochrany, ale aj bádania archívnych dokumentov a bola možnosť navštíviť jeho depozitáre. Ďalej to bola návšteva známeho múzea Hagia Sofia, Modrej mešity (známa aj ako Mešita sultána Ahmeda) či paláca Topcapi sultána Mehmeda II. Jedinečným zážitkom sa stala nepochybne aj plavba cez úžinu Bospor, ktorá spája európsku a ázijskú časť najväčšieho mesta Turecka – Istanbulu. Neformálne stretnutia i výlety sa stali príjemnou platformou na vzájomné spoznávanie sa účastníkov konferencie. Diskutovalo sa o problematike archívnictva v materských krajinách, témy rozhovorov sa často viazali na predstavenie zvykov, tradícií a jedinečností rodných krajín jednotlivých účastníkov.

Medzinárodné stretnutie prednášajúcich a predstaviteľov krajín prezentovalo mnohé pohľady a názory na veľkú vojnu, prinieslo zhodu v tom zmysle, že tieto dejinné udalosti nemôžu zostať nepovšimnuté nielen z dôvodu okrúhleho výročia, ale aj vo vzťahu k súčasnej situácii a mnohým vojnovým konfliktom, ktoré bez poučenia z minulosti naďalej pretrvávajú.

Judita Szekeresová Kovácsová
Štátny archív v Bratislave, pobočka Šaľa

VZDELÁVANIE A OSVETA VEREJNOSTI V MAĎARSKOM NÁRODNOM ARCHÍVE V BUDAPEŠTI

Maďarský národný archív (ďalej MNA) vznikol 1. októbra 2012 zlúčením dvadsiatich župných archívov (v župe Győr-Moson-Sopron existujú dva župné archívy – v Győri a v Šoprone) a Maďarského krajinského archívu v Budapešti.

V posledných rokoch sa zmenila úloha archívov a archivárov, popri základných, zákonmi a legislatívou zakotvených úlohách (predarchívna starostlivosť, preberanie, trvalé uchovávanie a spracovanie archívnych dokumentov, obsluha bádateľov a informačné úkony) sa pozornosť archivárov obrátila aj na širokú verejnosť, ktorá sa zaujíma o históriu krajiny, o jedinečné historické dedičstvo nachádzajúce sa v archívnych depozitároch.

Už v posledných rokoch existencie samostatného Krajinského archívu v Budapešti, či v niektorých župných archívoch, sa popri odborných archívnych prácach dostali do popredia tiež vzdelávanie verejnosti a osveta. K najdôležitejším vzdelávacím a osvetovým podujatiam patrí Noc archívu (v niektorých archívoch Deň archívu), počas ktorej pracovníci vždy zorganizovali konferenciu, alebo otvorili výstavu archívnych dokumentov na istú tému.

V nasledujúcej časti predstavíme najdôležitejšie podujatie organizované v centre Maďarského národného archívu v Budapešti. Skupina vzdelávanie a osveta verejnosti (Közművelődés) spadá organizačne pod Sekretariát generálneho riaditeľa. Hlavnou úlohou skupiny je organizovanie podujatí (oslavy výročia revolúcie 1848 – 1849 15. marca, Majáles múzeí, Noc múzeí, Dní kultúrneho dedičstva, Noc archívu), vedeckých konferencií, prezentácií kníh, lektorovaných skupinových návštev archívu a aktivít z odboru archívnej pedagogiky.

Oslavy výročia revolúcie 15. marca pred vchodom do budovy archívu

Vyhotovenie brašní z kartónu a husárov z papiera na oslavách výročia revolúcie 1848 – 1849 15. marca

Spomenuté podujatia už majú svoju „minulosť", veď ich v našom archíve organizujeme už niekoľko rokov. Okrem Noci múzeí sú tieto akcie bezplatné, počas nich navštívia MNA stovky ľudí. Pri zabezpečení jednotlivých podujatí sú nám nápomocní nielen ďalší kolegovia z archívu, ale v uplynulom roku aj dobrovoľníci. Na jar 2014 sme na webovej stránke MNA uverejnili výzvu pre dobrovoľníkov, na ktorú sa prihlásilo asi 40 záujemcov. Z nich sme vybrali dvadsiatich. V rámci krátkeho kurzu, ich kolegovia oboznámili s archívom i históriou jeho budovy, archívnou prácou. Na každé nami organizované podujatie prichádzajú pomáhať asi desiati.

V posledných rokoch prilákalo asi najviac návštevníkov podujatie zorganizované k 15. marcu – štátnemu sviatku pamiatky revolúcie z roku 1848 – 1849. V roku 2014 navštívilo náš archív počas už štvrtého ročníka tohto podujatia v čase od desiatej do osemnástej hodiny 3 200 návštevníkov. Podujatie podporuje štát finančne i mediálne. Kolega György Németh, hlavný archivár (főlevéltáros) z oddelenia fondov pred rokom 1945, vymyslel rodinnú hru s niekoľkými zastaveniami. Na ôsmych rôznych pomyselných „staniciach" si môžu návštevníci otestovať svoje vedomosti z uvedeného obdobia. Na prvej stanici (v „Budíne") vyplnia kolegovia – archivári tušom dobovú kópiu pasu všetkým záujemcom, ktorí tým dostanú povolenie vstúpiť do budovy a prejsť ostatné stanice hry. V nasledujúcich „staniciach" môžu vyplniť slepú mapu s vyznačenými miestami najdôležitejších bojísk revolúcie, prečítať a doplniť chýbajúce slová Kossuthovho listu, vyhotoviť brašnu z kartónu alebo husárov z papiera. Na poslednej stanici (v „Komárne"), keď splnili všetky predošlé úlohy, dostanú vojenský prepúšťací list.

Majáles múzeí organizuje už 20 rokov Maďarské národné múzeum v Budapešti v záhrade múzea cez víkend okolo 15. mája. Ide o jediné podujatie s účasťou archívu mimo jeho budovy. Na podujatí zvyčajne predávame knihy a periodiká z našej dielne, informujeme záujemcov o bádateľských možnostiach, o práci archivárov a aj o konferenciách a iných podujatiach organizovaných archívom.

Ďalšia akcia, do ktorej sa MNA zapája a na ktorú prichádza veľa návštevníkov, je Noc múzeí organizovaná vždy najbližšiu sobotu k letnému slnovratu (23. júna). V túto noc je v Budapešti otvorených veľmi veľa múzeí, galérií a knižníc, ktoré pre návštevníkov pripravili mnohé zaujímavé programy. So symbolickou vstupenkou zakúpenou na jednom mieste (minulý rok stál lístok pre dospelého 1500 Ft, pre dieťa 500 Ft) môžu návštevníci navštíviť všetky otvorené inštitúcie. Do podujatia sa zapája aj náš archív, pričom budova MNA je sprístupnená verejnosti od pätnástej hodiny popoludní do polnoci. Príjem z predaných vstupeniek dostane predávajúca inštitúcia. Pre ilustráciu: parciálny príjem z predaja lístkov z minuloročného podujatia presiahol v prípade nášho archívu sumu 500 000 forintov.

Počas Noci múzeí 2014 sme pripravili pre záujemcov nasledujúce zaujímavosti/programy: výstavu k 100. výročiu vypuknutia Prvej svetovej vojny (Hátország a Nagy Háborúban), na ktorej sme v desiatich témach vďaka využitiu archívnych dokumentov priblížili udalosti v Uhorsku, napr. feminizmus a situáciu i zmenu

postavenia žien počas vojny, korešpondenciu z frontu, vojnové hospodárstvo a pod.), skupina dizajnérov (Adrienne Körtvély, Maďarsko, Edith Agay, Rakúsko, Michal Starost, Poľsko a Edina Németh, dizajnérka papiera, Maďarsko) vytvorila kolekciu ôsmych šiat (Áttűnés 2014), pomocou ktorých priblížili vojnové udalosti. Počas dňa reštaurátorky a kníhviazači archívu pripravili pre detí zaujímavé remeselné práce: lepenie a viazanie miniatúrnych kníh, z novín vyhotovili meč, z drevených štipcov malé lietadlá. Menšie skupiny záujemcov mohli s archivármi navštíviť depozitáre či ostatné časti budovy archívu postavenej v neorománskom štýle začiatkom 20. storočia, ktorá sa nachádza na hradnom vrchu na námestí Bécsi kapu tér. Interiéry zdobia fresky Andora Duditsa z konca dvadsiatych rokov 20. storočia chronologicky znázorňujúce dejiny Uhorska od stredoveku do konca 19. storočia na všetkých troch poschodiach.

Tento rok sa Noc múzeí uskutočnila 20. júna. Ústrednou témou podujatia bolo „Živé Sedmohradsko." Verejnosti sme predstavili veľkorozmernú mapu z roku 1888 s vyobrazeným pohraničím Uhorska a Sedmohradska. Ako každý rok sme umožnili návštevu archívnych depozitárov, prehliadku budovy so sprievodným slovom a pripravené boli aj hry a remeselné práce pre deti.

Tento rok si pripomíname aj 70. výročie skončenia druhej svetovej vojny. Počas bombardovania Budapešti zasiahla strela aj budovu MNA. Po zásahu vyhorel jeden sklad a zničilo sa približne do 5 000 bežných metrov archívnych dokumentov. Kolegovia pripravili k téme z dobových fotografií virtuálnu výstavu a počas dňa opakovane odzneli aj odborné prednášky.

Na jeseň 2015 sme pripravili ešte dve podujatia: dvojdňové Dni kultúrneho dedičstva (19. – 20. september), počas ktorých sa verejnosti snažíme priblížiť náš archív ako inštitúciu ochraňujúcu kultúrne dedičstvo štátu a Noc archívu (17. október), počas ktorej prebieha zvyčajne aj tematická vedecká konferencia. Pre porovnanie – minulý rok to bola historicko-literárna konferencia nazvaná Pri Máraiho stole, tohoročná priblíži dve osobnosti späté s budovou MNA – jej architekta Samu Pecza a navrhovateľa vitrážových okien Miksu Róth a.

V priebehu kalendárneho roka organizuje náš archív šesť – sedem vedeckých konferencií a okolo pätnásť prezentácií kníh. Väčšinu z konferencií financujeme z dotácií Národného kultúrneho fondu (Nemzeti Kulturális Alap, NKA). K zaujímavým tohoročným jesenným projektom budú iste patriť nasledujúce konferencie: konferencia venovaná dejinám správy v rokoch 1867 – 1918 a Osvietený absolutizmus a Habsburgovci (túto dvojdňovú medzinárodnú konferenciu organizujeme spoločne s Katolíckou univerzitou Petra Pázmaňa v Budapešti (Pázmány Péter Katolikus Egyetem).

Módna kolekcia ôsmych šiat (Áttűnés 2014), ktoré priblížili vojnové udalosti počas Noci múzeí

Výmena skúseností týkajúcich sa vzdelávacej a osvetovej práce či archívnej pedagogiky je nesmierne dôležitá. Preto sme sa minulý rok na jeseň rozhodli zorganizovať po prvýkrát workshop o vzdelávaní a osvete pre verejnosť (Közművelődési kerekasztal). Jeho cieľom bolo pozvanie kolegov z celého Maďarského národného archívu (t. j. aj kolegov z dvadsiatich bývalých župných archívov) na dvojdňové rokovanie, ktorí by vo svojich prednáškach predstavili podujatia, konferencie a programy vlastných pracovísk. Zástupcovia tých archívov, v ktorých je živá prax archívnej pedagogiky, zreferovali aj o svojich skúsenostiach. Podobné fóra výrazne prispievajú k tomu, aby sa osveta a vzdelávanie verejnosti spolu s archívnou pedagogika uskutočňovali v budúcnosti na základe spoločnej koncepcie Maďarského národného archívu. Dobrým príkladom sa stala výstava a konferencia Gabriel Bethlen a jeho doba (Bethlen Gábor és kora) organizovaná na jar roku 2013. Podujatie vzniklo ako prvý krok spoločnej cesty od zlúčenia župných archívov s krajinským archívom. Výstava prezentovala archívne dokumenty troch archívov – bývalého Maďarského krajinského archívu

v Budapešti, Šopronského župného archívu a Debrecínskeho župného archívu. Konferencia sa konala na týchto troch miestach. Z kópií archívnych dokumentov boli vyhotovené tablá (19 kusov), ktoré sme poslali do každej pobočky MNA.

Minulý rok sme vytvorili na našej webovej stránke (htpp://mnl.gov.hu) virtuálnu výstavu pri príležitosti 70. výročia holokaustu nazvanú Boli našimi susedmi (Szomszédaink voltak). Tento projekt je ďalším príkladom spoločného snaženia a spolupráce, veď dokumenty pochádzajú zo všetkých 20 pobočiek MNA.

Za niekoľko týždňov sa dokončí aj testovanie novej spoločnej webovej stránky, kde budú na jednom mieste dostupné všetky informácie a správy o činnosti MNA i jeho pobočiek.

Verím, že naša práca v oblasti vzdelávania verejnosti a osvety, v oblasti archívnej pedagogiky sa môže stať istou inšpiráciou pre kolegov aj za hranicami Maďarska. Radi sa porozprávame a vymeníme si skúsenosti z tejto problematiky na spoločných stretnutiach.

Andrea Farkasová
Maďarský národný archív Budapešť

POĽSKÉ SKÚSENOSTI A PERSPEKTÍVY DIGITALIZÁCIE ARCHÍVNYCH DOKUMENTOV

Skúsenosti poľských archivárov v oblasti digitalizácie siahajú do konca 90. rokov 20. storočia. Archívy, ktoré začali tento proces, vychádzali zo známych publikovaných zahraničných príkladov. Jedným z nich bol program digitalizácie fondov, ktorý uskutočnila od roku 1997 knižnica Kongresu USA vo Washingtone. Zároveň sa prihliadalo na výsledky práce archívov v tejto oblasti. V prvom rade to boli francúzske archívy, ktoré už od 80. rokov 20. storočia publikovali prvé výsledky v tejto oblasti (digitalizácie zbierok pečatí). Nemenej dôležité boli príklady zo španielskych archívov, ktoré využívali od roku 1986 na digitalizáciu fondy Archivo General de Indias v Seville.

Efektívnosť digitalizácie písomností inštitúcii sa stala predmetom mnohých štúdii a analýz. Dostupnosť takýchto informácii umožňuje predovšetkým internet. Stredobodom záujmu poľských archivárov boli medzinárodné programy digitalizácie, ako napríklad anglicko-belgický projekt EVA, ktorý mal sprostredkovať záujemcom o históriu a zbierky fotografii časti fondov ikonografie z London Metropolitan Archives a mestského archívu v Antverpách. Tieto zahŕňajú okolo 18 000 skenov.

Archívna správa (Naczelna Direkcja Archiwow pańswowych) a jej podriadené inštitúcie v Poľsku patria k najviac zainteresovaným v príprave štúdií a pri prácach, ktoré sú spojené s digitalizáciou archívnych fondov. Medzi prvé archívne projekty digitalizácie treba zaradiť multimediálne vydavateľstvá. Zásluhou archívnej správy, Hlavného archívu historických písomností vo Varšave a zároveň Ústavu výpočtových metód na univerzite v Olštyne bola pripravená a vydaná elektronická verzia Matricularum Regni Poloniae Summaria, ktoré obsahovalo knihy z obdobia panovania Henricha de Valois. CD-Rom vydaný v roku 1996 obsahoval 3 knihy kráľovskej matriky (Metryki koronnej) súčasne s regestmi spisov a indexmi (vecný, menný a miestny). Úspechmi by sa mohli pochváliť aj ostatné štátne archívy. Patrí k ním Štátny archív v Poznani, ktorý v roku 2003 pri príležitosti 750. výročia udelenia mestských práv vydal na dvoch CD-Romoch skeny všetkých dokumentov z archívneho fondu mesta Poznaň. Slúžia nielen bádateľom, ktorí sa zaujímajú o najstaršie dejiny mesta, ale aj ako pomocný materiál pre výučbu paleografie a diplomatiky. Za najdôležitejšie považujeme fakt, že skeny dokumentov sú vo veľmi dobrej kvalite, dokumenty boli naskenované vo vysokom rozlíšení, čo umožňuje niekoľko násobné zväčšenie obrazu. Ku skenom bol vypracovaný inventár s indexmi, ktorý umožnil využívanie dokumentov, napríklad podľa dátumu alebo podľa miesta vydania. Veľmi populárne je vydávanie sérii prameňov pre jednotlivé mestá a regióny. Využívajúc finančné prostriedky lokálnych samospráv sa podarilo zdigitalizovať mnoho dokumentov a písomností, ktoré sprístupňujú základné pramene pre regionálne dejiny. Digitalizácia fondov, ktoré sa nachádzajú v súkromnom vlastníctve, sa uskutočňuje v Poľsku prostredníctvom viac ako 200 digitálnych archívov miestnych tradícii, ktoré fungujú v rámci siete verejných knižníc (CATL).

Závažnou etapou v rámci digitalizácie fondov

poľských archívov je šírenie zaznamenaných údajov na internete. Prijalo sa rozhodnutie o on-line sprístupnení písomností, ktoré sú najčastejšie využívané – najmä tie, ktoré slúžia genealogickému bádaniu. Z archívnych fondov sú v súčasnosti najviac vyhľadávané matričné údaje. Rozšírená je digitalizácia ďalších druhov dokumentov, v ktorých sa nachádzajú údaje o pohybe osôb. V už spomínanom Štátnom archíve v Poznani je naskenovaných a on-line sprístupnených skoro 1 000 0000 hlásení o pobyte občanov. Kartotéka obyvateľov mesta Poznaň z rokov 1871 – 1913 bola súčasne so skenovaním aj indexovaná. Na digitalizácii sa podieľa mnoho dobrovoľníkov, ktorí pomáhajú v rámci crowdsourcingu (hromadné získavanie) umožňujúceho nasadiť obrovský ľudský potenciál.

Novým impulzom na využívanie širšej škály digitalizovaných archívnych fondov v Poľsku je potrebné mať na zreteli aj zmenu Archivu dokumentaciji mechaničnej na Národný digitálny archív v roku 2008, ktorý koordinuje všetky práce spojené s týmto zadaním. Veľké finančné prostriedky, ktoré sa podarilo získať nielen z rozpočtu určeného na archívy, umožnili obrovský postup pri digitalizácii archívnych fondov. Poľské štátne archívy sprístupňujú v súčasnosti na internete okolo 15 000 000 skenov a ich využitie rýchlo narastá.

Krzysztof Stryjkowski
Poznaň

Krzysztof Stryjkowski – prof., PhD., zástupca riaditeľa Štátneho archívu v Poznani, viceprezident Zväzu poľských archivárov. Pôsobí na Katedre histórie a archívnictva Univerzity Adama Mickiewicza v Poznani.

Preklad Zuzana Kollárová, Marta Bednárová

SLOVENSKÁ ARCHIVISTIKA A JEJ MIESTO V SLOVENSKOM ARCHÍVNICTVE (KRÁTKA ÚVAHA NA MARGO 50. VÝROČIA JEJ EXISTENCIE)

Celkom nedávno som si uvedomil, že budúci rok je 50. rokom existencie časopisu Slovenská archivistika (SA). Dosiahnuť polstoročie je z akéhokoľvek pohľadu významným medzníkom dozaista si zasluhujúcim blahoželanie, zvlášť ak sa to týka slovenského archívnictva. Som presvedčený, že päťdesiaty ročník SA by mal byť špeciálny, oslavný. Súčasná situácia na odbore archívov a registratúr mi však dáva dôvod viac ako pochybovať o tom, či sa tak skutočne stane. Cieľom tejto úvahy nie je zhodnotiť 50 rokov existencie Slovenskej archivistiky, ale poukázať na súčasnú situáciu v jej vydávaní.

Keď v roku 1966 vyšlo jej prvé číslo, hlavný redaktor Michal Kušík pomerne podrobne a obsiahlo informoval o programe, cieľoch a o vzniku tohto periodika. Písal, že po desiatich rokoch jednotnej archívnej organizácie sa stala otázka archívneho časopisu horúcou témou na zasadnutiach Slovenskej vedeckej archívnej rady. Tá usúdila, že je najvyšší čas začať vydávať periodikum s archívnou tematikou. Slovenská archivistika vznikla s cieľom dať archivárom priestor publikovať svoje poznatky a posunúť tak dopredu historickú vedu. Dovolím si povedať, že túto úlohu dosiaľ plnila. Dnes mám však pocit (a nie som sám), že vedenie slovenského archívnictva na MV SR vníma naše periodikum ako ťarchu, ako možno zbytočnosť. Narážam najmä na fakt, že posledné číslo SA je 2/2013. V čase, keď píšem tento článok, sme však už v druhej polovici roka 2015. Ak by mal vyjsť jubilejný 50. ročník Slovenskej archivistiky s dvojročným oneskorením, bola by to hanba. Bol by som veľmi nerád, ak by si niekto myslel, že z toho obviňujem výkonnú redaktorku. Ani v najmenšom. Nie som si však istý, či je možné naraz plnohodnotne zvládať toľko úloh, ktoré jej okrem redigovania archívneho periodika boli zverené.

Počas môjho štúdia na Katedre archívnictva a PVH Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave nás učitelia veľmi často odkazovali na štúdie publikované v Slovenskej archivistike. Je to prirodzené, pretože niektoré odborné štúdie zmenili pohľad archivárov na spracovávanie fondov, či na vnímanie pomocných vied historických. Prednedávnom, na posledných archívnych dňoch, vyslovil prof. Leon Sokolovský túto vetu: „My na našej katedre vedieme študentov k vede." Jeho slová môžem, ako relatívne čerstvý absolvent, potvrdiť. Pridám k tomu môj osobný názor. Jednou z hlavných motivácií väčšiny absolventov štúdia archívnictva, prečo ísť po škole pracovať do archívu, je osobný vzťah k histórii ukry-

tej v archívnych dokumentoch, ako aj to, že raz môžu plody svojej práce publikovať. Slovenská archivistika ako jediné odborné archívne fórum však čoraz viac stráca svoj lesk. Skrátka sa stala doslova zanedbanou. Ak sa stráca možnosť publikovať na domácej scéne, tak má mladý archivár čoraz menší záujem pracovať v archíve. Katastrofálne materiálové zabezpečenie archívov a ešte horšie platové ohodnotenie určite motivujúcimi faktormi nie sú.

Už som spomenul posledné archívne dni v Liptovskom Mikuláši v súvislosti s výrokom prof. Sokolovského a neodpustím si komentovať aj vyjadrenie Márie Mrižovej, ktorá „… si je vedomá, že v minulosti odbor nerobil všetko, čo bolo v jeho silách pre lepšie podmienky v archívoch." Po svojom vystúpení požiadala plénum o dôveru. V žiadnom prípade nebudem skeptický a verím, že je možné obrátiť situáciu k lepšiemu. Dum spiro, spero. Treba si však uvedomiť aj súčasný kredit Slovenskej archivistiky. Medzi archivármi sa šíria všelijaké reči o zdražovaní čísiel, zastavení tlače a vydávaní periodika iba v digitálnej forme. Tieto neoficiálne informácie nechcem, nebudem a ani mi neprináleží komentovať. Možno sa v konečnom dôsledku vydávaniu SA vo výlučne digitálnej podobe nevyhneme. Ale pozrime sa na vydávanie odborných archívnych časopisov v susedných krajinách – vychádzajú v printovej podobe a strážia si ho ako oko v hlave. Čo je momentálne podstatné? Časopis už takmer dva roky nevyšiel. Veď aj posledná redakčná rada zasadala takmer pred rokom!

Som presvedčený, že bez funkčného odborného archívneho periodika nie je slovenské archívnictvo schopné odborne sa posunúť dopredu. Podobná situácia s meškaním vydávania časopisu nastala aj v druhej polovici 70. rokov. Vtedy sa o nápravu zaslúžil Peter Kartous, vtedajší riaditeľ archívnej správy. Ak bolo možné dohnať toto „manko" vtedy, nevidím dôvod, prečo by sa to nedalo dnes. Archívna societa Slovenskú archivistiku potrebuje. Verím, že ani samotní archivári nie sú a nesmú byť k tejto otázke ľahostajní a rovnako ako ja sa tešia na najnovšie číslo, ktoré isto čoskoro vyjde.

Štefan Hrivňák
Štátny archív v Bratislave

PROJEKT CORPUS INSCRIPTIONUM SLOVACIAE – SÚPIS NÁPISOV NA SLOVENSKU

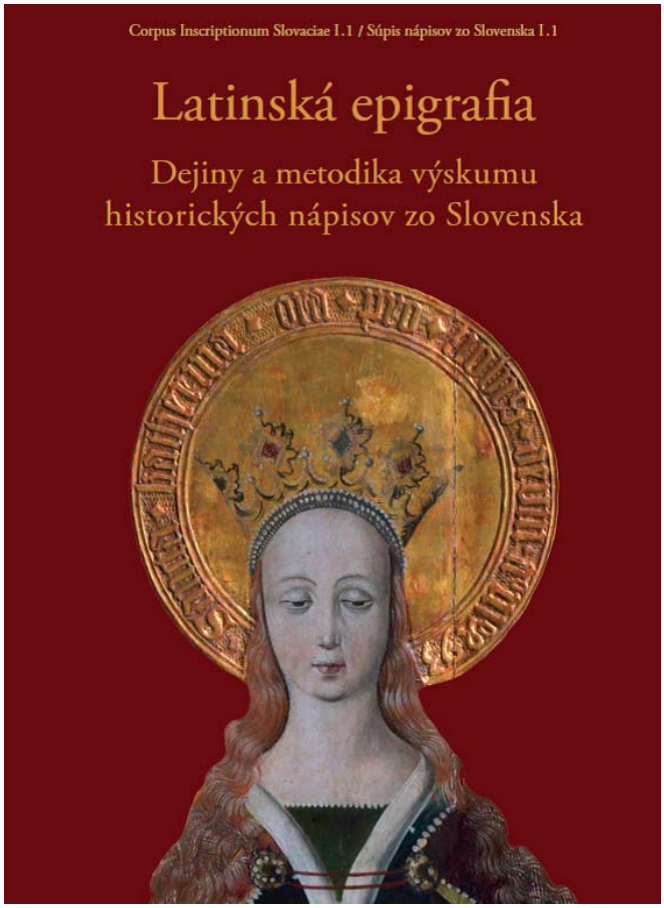
Hoci nás obklopujú nápisy odliate na zvonoch, vytesané na náhrobných pamiatkach, namaľované na stenách budov či vkomponované v nástenných maľbách, veľmi málo si uvedomujeme ich význam. Naproti tomu vo viacerých okolitých štátoch už desaťročia existujú projekty súpisov stredovekých a ranonovovekých nápisov, tých antických dokonca celé storočia. Na Slovensku sa takýto projekt rozbehol len pred pár rokmi na Katedre archívnictva a pomocných vied historických FiF UK v Bratislave z iniciatívy Juraja Šedivého. Po niekoľkých rokoch vlastného výskumu si vytvoril malý vedecký tím (Miroslav Čovan, Zuzana Čovanová Janošíková, František Gahér), s ktorým systematicky mapuje a spracúva zachované nápisy z územia celého Slovenska. Predmetom výskumu tímu sú latinským písmom (v rôznych jazykoch) napísané texty na iných písacích látkach, ako sú pergamen a papier, ktoré vznikli na našom území pred rokom 1800. Prvú fázu projektu s názvom Stredoveké nápisy zo Slovenska spolufinancuje Agentúra na podporu výskumu a vývoja, vďaka čomu sa malý vedecký tím môže spoliehať na pomoc ďalších 7 konzultantov z viacerých pracovísk. Vzhľadom na situáciu v slovenskej epigrafii museli riešitelia pristúpiť k definovaniu predmetu, metód, cieľov, terminológie disciplíny, nomenklatúre epigrafického písma. Navyše si hlavný autor (J. Šedivý) prizval kolegov z Nemecka, Čiech a Maďarska, ktorí spracovali krátky prehľad dejín epigrafických výskumov v ich krajinách a zapojil aj domácich spolupracovníkov, ktorí sa podieľali na časti príručky venovanej pre epigrafiu relevantným zdrojom. Projekt Corpus inscriptionum Slovaciae – Súpis nápisov na Slovensku bude mať dva edičné rady – monografický (ktorého prvým zväzkom je príručka Juraja Šedivého a kolektívu autorov s názvom Latinská epigrafia. Dejiny a metodika výskumu historických nápisov /Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, 264 s. ISBN: 978-80-223-3776-2./) a edičný (prvý diel katalógov venovaný Šarišu vyjde v druhej polovici roku 2015).

Metodická príručka Latinská epigrafia. Dejiny a metodika výskumu historických nápisov je rozdelená na päť hlavných tematických okruhov. Prvá časť sa zameriava na definíciu disciplíny a vymedzenie predmetu epigrafického výskumu

najmä voči príbuznej historickej disciplíne – paleografii. Juraj Šedivý konštatoval, že paleografia a epigrafia sa líšia v štyroch krokoch, ktoré predstavujú rôzne kombinácie použitého nástroja, písacej látky a pohybu ruky zhotoviteľa nápisu. Ďalej uviedol ciele a členenie epigrafie a zdôraznil jej multidisciplinárny charakter. Druhá časť je venovaná historiografii odboru a obsahuje štyri štúdie informujúce o výskumoch nápisov v nemecky hovoriacich krajinách (Walter Koch), Českej republike (Jiří Roháček), Maďarsku (Zoltán Várady) a na Slovensku. Autor poslednej štúdie (Juraj Šedivý) zdokumentoval prvý záujem o nápisy u bádateľov zo Slovenska už v 16. – 17. storočí („zberateľská fáza amatérskych výskumov"), cez prvé profesionálne práce historikov (do prelomu 2. a 3. tretiny 20. storočia) až po epigrafické výskumy (R. Hošek, J. Češka, Juraj Spiritza a ďalší).

Ďalšia časť nazvaná Metodika opisu historických nápisov približuje čitateľovi prácu epigrafa. Je napísaná prakticky, s cieľom podeliť sa o približne desaťročné skúsenosti pri logistike a zabezpečovaní terénneho výskumu. Autor podáva návod, ako sa pripraviť na epigrafický výskum teoreticky, akú techniku treba zabezpečiť, ako zdokumentovať epigrafický nosič a jeho nápis in situ, ako ukladať získané dáta a napokon ako sprístupniť výskumy vo vedeckej edícii (epigrafické pravidlá edovania). Súčasťou bloku je aj kapitola vysvetľujúca základnú epigrafickú terminológiu týkajúcu sa foriem písma (driek, brvno, oblúčik, ligatúra atď.). Vo štvrtej časti načrtol Juraj Šedivý v chronologickom poradí jednotlivé typy stredovekých a ranonovovekých písiem používaných na území Slovenska. Čitateľ sa dozvie nielen teoretické definície jednotlivých druhov písiem počnúc ranostredovekou kapitálou, cez ranogotickú a vrcholnogotickú majuskulu, gotickú minuskulu, až po renesančné druhy ako ranohumanistická majuskula alebo kapitála, či neogotické druhy ako fraktúra alebo kurrent.

Veľmi pestrý je autorský kolektív piatej časti, ktorá sa venuje neepigrafickým prameňom a sekundárnej literatúre ako pomocným zdrojom výskumu historických nápisov (Dušan Buran, Miroslav Čovan, Zuzana Čovanová Janošíková, Frederik Federmayer, Juraj Gembický, Pál Lővei, Bibiana Pomfyová, Miroslav Števík, Henrieta Žažová). Názov časti a aj pôvodná intencia bola síce taká, aby išlo o pomocné texty pre záujemcov o epigrafiu,

ŠEDIVÝ, Juraj et al. Latinská epigrafia. Dejiny a metodika výskumu historických nápisov. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, 264 s. ISBN: 978-80-223-3776-2.

no vzhľadom na šírku záberu bude recipientská obec iste oveľa širšia. Určite nielen epigrafov, ale aj historikov umenia, pamiatkarov, regionálnych historikov a ďalších zaujmú témy ako pamiatkové, galerijné, muzeálne zbierky a databázy či základné umenovedné, kampanologické, heraldické i genealogické výskumy a k nim publikovaná literatúra. V poslednej časti je prostredníctvom obrazových ukážok uvedená architektonická a umenovedná terminológia používaná pri opise epigrafických nosičov zo Slovenska (Zdenka Šedivá). Aj táto časť zaujme snahou o štandardizáciu pamiatkarskej terminológie, čo by mohla naša vedecká obec privítať so záujmom. Záver príručky tvorí rozsiahle nemecké resumé, menný a miestny register a výberová bibliografia (František Gahér) zoradená podľa tematických zameraní.

Metodická príručka je doplnená množstvom čiernobielych ilustrácií, ktoré názorne dopĺňajú odborný text. Cieľom práce je poskytnúť klasickú príručku pre každého bádateľa, ktorý by chcel zdokumentovať nápis. Z hľadiska archivárov je

potrebné dokumentovať nápisy napríklad na pečatiach alebo typáriách, čo s pomocou metodickej príručky hravo zvládnu. Kniha je tak určená najširšiemu okruhu bádateľov – historikom, archivárom, historikom umenia, pamiatkarom, pracovníkom múzeí, galérií, ale v zásade aj interesovanej laickej verejnosti.

Tento článok vznikol s podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja na základe projektu APVV – 0237 – 11.

František Gahér
Filozofická fakulta UK v Bratislave

OCENENIA ARCHIVÁROV A HISTORIKOV

Pri príležitosti dňa učiteľov sa 8. apríla 2015 konala v aule Pazmaneum Trnavskej univerzity v Trnave (TU) slávnostná akadémia. Za zvukov fanfár nastúpili akademickí funkcionári v tálaroch dekorovaných insígniami a po zaznení hymny Slovenskej republiky a Európskej únie akadémiu otvoril prorektor TU prof. ThDr. Ladislav Csontos, SJ, PhD. Na akadémii boli trom pedagógom Trnavskej univerzity v Trnave slávnostne odovzdané Ceny Antona Hajduka za mimoriadne výsledky v tvorivej činnosti a dvom navrhnutým kandidátom, ktorí sa svojou prácou významnou mierou pričinili o zvýšenie vedeckého a pedagogického kreditu TU v celoslovenskom aj medzinárodnom kontexte, zlaté medaily Trnavskej univerzity v Trnave.

Anton Hajduk, rodák z Užhorodu, univerzitný profesor, astronóm, doktor vied, čestný doktor Trnavskej univerzity, bol prvým rektorom obnovenej Trnavskej univerzity v rokoch 1992 – 1996. Napísal okolo 150 vedeckých prác a populárno-vedeckých článkov, bol spoluzakladateľom a spoluautorom Encyklopédie astronómie. Medzi mnohé ocenenia, ktoré dostal doma i v zahraničí, patrí aj ocenenie Národnej agentúry pre aeronautiku a vesmír. Na Cenu Antona Hajduka boli v roku 2015 nominovaní: prof. PhDr. Mária Kohútová, CSc. z Katedry histórie Filozofickej fakulty TU, doc. PaedDr. Pavol Prokop, PhD. z Katedry biológie Pedagogickej fakulty TU a PhDr. Alžbeta Hološová z Ústavu dejín TU.

Prof. PhDr. Mária Kohútová, CSc. sa narodila 7. júna 1945 v Dolnej Súči, v okrese Trenčín. Po absolvovaní Strednej všeobecnovzdelávacej školy na Metodovej ulici v Bratislave krátko pracovala v zdravotníctve. Vysokoškolské štúdium v odbore učiteľstvo pre školy II. cyklu aprobácia dejepis – latinský jazyk absolvovala v rokoch 1967 – 1972 na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Ihneď po skončení štúdia nastúpila na oddelenie dejín neskorého feudalizmu Historického ústavu SAV v Bratislave ako odborná asistentka. V roku 1979 v HÚ SAV v Bratislave obhájila kandidátsku dizertačnú prácu zameranú na demografické pomery územia západného Slovenska a získala hodnosť kandidátky historických vied. Práca vyšla v roku 1990 tlačou vo vydavateľstve Veda. Od januára 1980 pracovala v HÚ SAV ako vedecká pracovníčka a od roku 1987 ako samostatná vedecká pracovníčka v oddelení novovekých dejín, ktorého vedúcou bola v rokoch 1998 – 2006. V roku 1987 zavŕšila na svojej alma mater rigorózne konanie a získala titul doktorky filozofie.

Na Katedre histórie FF TU pôsobí M. Kohútová temer od počiatku znovuobnovenej univerzity v roku 1992. Jedným z dôvodov, prečo ju vtedajší vedúci katedry histórie profesor Richard Marsina oslovil prednášať na novej univerzite, ktorá mala byť alternatívou k dovtedy jestvujúcim a poznačeným režimom, bolo jej ideologické nezaťaženie obdobím spred roka 1989. Vzhľadom na to, že obdobie dejín, ktorému sa venuje a ktoré na univerzite vyučuje, nebolo možné z dôvodu chronologickej nadväznosti prednášať v prvom roku existencie štúdia histórie, jej prednášky sa zaradili do druhého roku štúdia a od akademického roku 1993/1994 pedagogicky pôsobí na FiF TU dodnes. V roku 1997 sa habilitovala v odbore slovenské dejiny prácou Demografický a sídlištný obraz západného Slovenska a v roku 2010 absolvovala vymenúvacie konanie v rovnakom odbore s inauguračnou prednáškou Obyvateľstvo Slovenska v novoveku (do roku 1787), na základe ktorého získala v roku 2011 z rúk prezidenta SR dekrét univerzitnej profesorky.

Špecializáciou profesorky Kohútovej sú novoveké dejiny Slovenska, hospodárske dejiny Slovenska v novoveku, cirkevné novoveké dejiny Slovenska, demografický vývoj Slovenska v období novoveku, dejiny panstiev, dejiny knižnej kultúry, historicko-demografický a genealogický výskum a pod. Je autorkou a spoluautorkou viacerých monografií, spoluautorkou viacerých syntéz Slovenska, dlhoročnou členkou Slovenskej historic-

Nositelia Ceny Antona Hajduka za rok 2015 doc. PaedDr. Pavol Prokop, PhD., prof. PhDr. Mária Kohútová, CSc. a PhDr. Alžbeta Hološová

kej spoločnosti, od roku 2001 zároveň aj predsedníčkou sekcie cirkevných dejín SHS, členkou viacerých vedeckých rád, odborných spoločností, komisií a pod. Pod jej vedením získalo hodnosť PhD. v odbore slovenské dejiny 10 absolventov a ďalších naďalej školí.

Druhá laureátka PhDr. Alžbeta Hološová sa narodila 21. júna 1950 v Michalovciach, ale svoju mladosť prežila priamo pod Tatrami, v obci Smrečany. V rokoch 1965 – 1968 navštevovala Strednú všeobecnovzdelávaciu školu v Liptovskom Mikuláši. Po jej ukončení absolvovala štúdium na Katedre československých dejín a archívnictva FiF UK v Bratislave. V diplomovej práci, ktorú úspešne obhájila v roku 1973, sa venovala činnosti hodnoverného miesta v Turci do roku 1350. V roku 1989 na tej istej katedre úspešne absolvovala rigorózne konanie a získala titul PhDr.

Po absolvovaní vysokej školy pracovala v rokoch 1973 – 1991 v Štátnom okresnom archíve v Trnave. Spočiatku ako samostatný a neskôr vedúci odborný archivár, ktorého náplňou bola práca na inventarizovaní paleograficky náročných fondov. Po páde komunistického režimu využila širšie možnosti realizácie v duchovnej oblasti, ktoré so sebou priniesla nová doba a v rokoch 1991 – 2005 pracovala v oblasti cirkevnej správy v Piešťanoch, kde okrem iného usporiadala historický archív Rímskokatolíckeho farského úradu. Dňa 1. júla 2005 bola prijatá pre archívno-vedecký výskum dejín historickej univerzity (1635 – 1777) do Ústavu dejín TU, kde mohla naplno rozvinúť vynikajúce vedomosti nielen z archivistiky a histórie, ale aj z latinčiny, maďarčiny a paleografie. Od roku 2008, po odchode dovtedajšieho riaditeľa ústavu prof. PhDr. Jozefa Šimončiča, CSc., až do decembra 2014 viedla Ústav dejín TU. V oblasti vedeckej činnosti sa Alžbeta Hološová dlhodobo venovala dejinám Trnavy, vykonávala výskum a sústreďovanie dokumentácie a prameňov v slovenských a zahraničných archívoch i vedeckých inštitúciách k histórii Trnavskej univerzity fungujúcej v rokoch 1635 – 1777. Výsledkom výskumu sú viaceré štúdie, články a publikácie, ako napr. Rektori Trnavskej univerzity – Rectors of Trnava University : 1635 – 1777, 1992 – 2008; je spoluautorkou (s PhDr. Henrietou Žažovou, PhD.) publikácie Dejiny observatória na Trnavskej univerzite 1756 – 1785, spoluzostavovateľkou (s prof. PhDr. Jozefom Šimončičom, CSc.) prvej ucelenej monografie venovanej dejinám histo-

Dr. h. c. prof. PhDr. Richard Marsina, DrSc. a prof. PhDr. Jozef Šimončič, CSc. prevzali Zlatú medailu Trnavskej univerzity v Trnave z rúk rektora prof. doc. JUDr. Mareka Šmida, PhD. (za rečníckym pultom)

rickej, i súčasnej Trnavskej univerzity pod názvom Dejiny Trnavskej univerzity 1635 – 1777, 1992 – 2010.

Doc. PaedDr. Pavol Prokop, PhD. – tretí kandidát na udelenie Ceny Antona Hajduka – od roku 1998, od skončenia vysokoškolského štúdia v odbore učiteľstvo všeobecnovzdelávacích predmetov aprobácia prírodopis – etická výchova na Pedagogickej fakulte TU, pôsobí nepretržite na Katedre biológie PdF TU. V roku 2009 sa habilitoval v odbore biológia na Univerzite P. J. Šafárika v Košiciach. Zároveň je už od roku 2002 aj vedeckým pracovníkom Ústavu zoológie SAV. Je autorom množstva štúdií, spoluautorom monografií, členom redakčných rád, zostavovateľom vedeckého zborníka PdF TU Acta Facultatis Paedagogicae Universitatis Tyrnaviensis, členom riešiteľského tímu APVV projektu Manažment a ochrana dunajských jeseterov (2013 – 2017) a pod.

Po prevzatí cien Antona Hajduka na základe návrhov dekanky Filozofickej fakulty TU prof. PhDr. Marty Dobrotkovej, CSc. a uznesenia kolégia rektora zo dňa 27. januára 2015, bola Zlatá medaila Trnavskej univerzity v Trnave udelená dvom osobnostiam, ktoré sú archivárom dôverne známe: Dr. h. c. prof. PhDr. Richardovi Marsinovi, DrSc. a prof. PhDr. Jozefovi Šimončičovi, CSc. Napriek tomu dovoľte zopakovať základné údaje z ich životopisov.

Dr. h. c. prof. PhDr. Richard Marsina, DrSc. sa narodil 4. mája 1923 v Šahách, ale jeho rodina pochádza zo Žiliny, pričom predkov po mužskej línii je možné v archívnych prameňoch sledovať až do 16. storočia. Je absolventom štúdia histórie a filozofie Slovenskej univerzity (dnes Univerzita Komenského), pričom ešte počas vysokoškolského štúdia (od 1. februára 1947) pracoval v Archíve mesta Bratislavy a potom riadne od 2. novembra 1949 do 31. januára 1950. Naplno svoj vedecký potenciál uplatnil v Pôdohospodárskom archíve, kde pôsobil od 1. februára 1950 do 31. decembra 1955 ako archivár a prednosta III. oddelenia pre archívny výskum šľachtických a ostatných archívov. Po včlenení Pôdohospodárskeho archívu do Štátneho slovenského ústredného archívu sa od 1. januára 1956 stal vedúcim pôdohospodársko-lesníckeho oddelenia, ktoré sa neskôr pretransformovalo na oddelenie dejín feudalizmu (súčasné oddelenie starších fondov SNA). Neskôr

úspešne zastával aj funkciu zástupcu riaditeľa tohto archívu. Napokon od 1. augusta 1960 pracoval v HÚ SAV, kde v rokoch 1969 – 1970 pôsobil ako zástupca riaditeľa, potom vedecký tajomník tohto ústavu. Z ideologických dôvodov musel 1. januára 1985 odísť do dôchodku, pričom mu bola priznaná len konzultantská činnosť. Späť do HÚ SAV sa opätovne dostal aj s plnou rehabilitáciou až v roku 1990 po celospoločenských zmenách, keď sa stal až do 31. mája 1995 vedúcim vedeckým pracovníkom oddelenia starších slovenských dejín.

Profesor R. Marsina stál pri opätovnom zrode Trnavskej univerzity a v rokoch 1992 – 1998 bol vedúcim katedry histórie na jej Fakulte humanistiky (dnes Filozofická fakulta). Úspešne viedol desiatky diplomantov, bol školiteľom množstva rigorozantov a doktorandov Bol iniciátorom vzniku Slovenského historického ústavu v Ríme v roku 2004 ako osobitného vedeckého pracoviska univerzity. Odborne garantoval a garantuje tunajší systematický výskum slovacík vo Vatikánskom tajnom archíve. Učenosť profesora Marsinu sa prejavila aj v jeho rozsiahlej publikačnej činnosti (ktorú nemusíme zvlášť predstavovať), participácii v rozličných vedeckých organizáciách, stavovských združeniach a členstvách vo vedeckých a redakčných radách. Patrí do silnej generácie slovenských historikov, ktorá rozhodujúcou mierou pôsobila na formovanie slovenskej historiografie, definovala ju po stránke tematického zamerania, pramenných východísk i metodologického prístupu.

Osobnosť druhého oceneného prof. PhDr. Jozefa Šimončiča, CSc. je nerozlučne spätá s výskumom dejín Trnavy a okolia. Narodil sa v Dechticiach 18. júna 1928 a na trnavskom gymnáziu študoval v rokoch 1940 – 1948. Po maturite začal študovať na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave, ale známe okolnosti 50. rokov minulého storočia mu nedovolili pokračovať v štúdiu. Po nútenom prerušení štúdia musel v rokoch 1950 – 1954 nastúpiť na vojenskú službu u pomocných technických práporov. Po návrate a krátkych „očisťujúcich" robotníckych postoch nastúpil 1. novembra 1954 do archívu mesta Trnavy ako mestský archivár. V rokoch 1954 – 1958 študoval popri zamestnaní na Vysokej škole pedagogickej v Bratislave, odbor história. V roku 1971 obhájil doktorát z pomocných vied historických na FiF UK a začal externú ašpirantúru v HÚ SAV v Bratislave, ktorú ukončil v roku 1978 obhájením dizertačnej práce Ohlasy Francúzskej revolúcie na Slovensku a získal titul kandidáta historických vied. Po jej knižnom vydaní – keď získala cenu vydavateľstva Slovenský spisovateľ – prejavilo o ňu záujem aj zahraničie. V trnavskom archíve pracoval J. Šimončič takmer 40 rokov. V roku 1961, po územnej reorganizácii okresov sa stal riaditeľom novovytvoreného okresného archívu. Bol členom rôznych vedeckých spoločností, komisií, v rokoch 1964 – 1996 tajomníkom pobočky Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV, členom redakčných rád, organizoval vlastivedné semináre a je autorom 60 návrhov erbov miest a obcí bývalého Trnavského okresu.

J. Šimončič pôsobil v rokoch 1992 – 2007 ako pedagóg na Katedre histórie FiF TU, kde prednášal pomocné vedy historické, novoveké slovenské dejiny, viedol semináre z novších slovenských dejín, prednášal dejiny Trnavy a Trnavskej univerzity, ako aj dejiny reformácie a rekatolizácie na Slovensku a na Teologickej fakulte TU istý čas aj metodológiu a monasteriológiu. Popri pedagogickej činnosti zorganizoval početné vedecké konferencie, z ktorých pod jeho redakciou vyšlo niekoľko zborníkov. V roku 1994 sa habilitoval na FiF UK v Bratislave v odbore pomocné vedy historické a univerzitným profesorom sa stal v roku 1998. V rokoch 1998 – 2006 viedol Katedru histórie FiF TU. Je spolutvorcom myšlienky založenia Ústavu dejín Trnavskej univerzity (12. október 2002), pričom pôsobil ako jeho prvý riaditeľ. Publikačný záber Jozefa Šimončiča je veľmi široký. Centrom jeho záujmu je Trnava a jej okolie, ale veľké množstvo štúdií a odborných prác i popularizačných článkov publikoval aj na ďalšie témy.

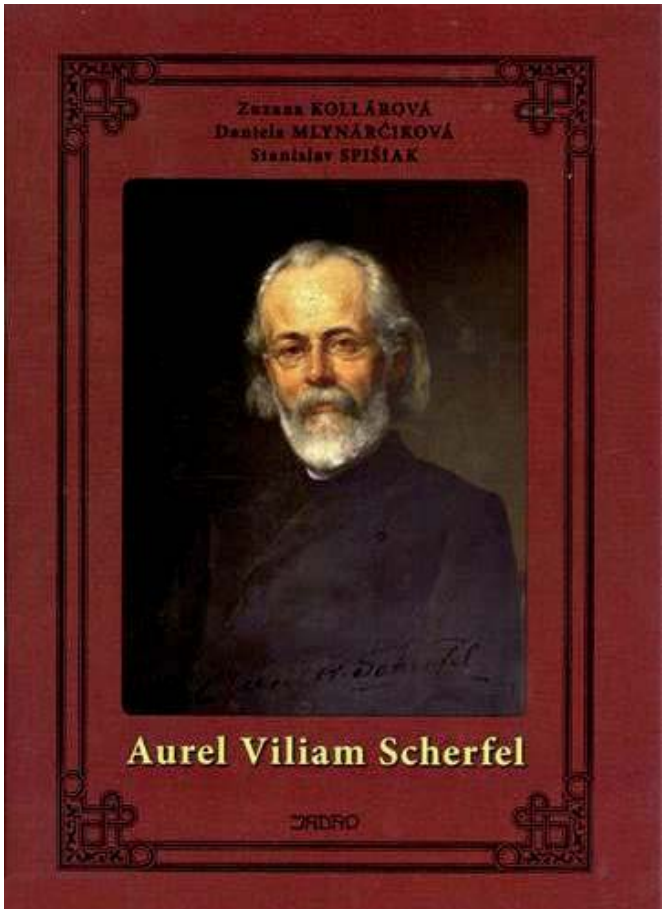
Po slávnostnom príhovore rektora TU prof. doc. JUDr. Mareka Šmida, PhD. nasledoval krátky hudobný program v podaní skladateľky, hudobníčky a pedagogičky Jany Andevskej. Po zaznení tónov študentskej hymny Gaudeamus igitur nasledovala čaša vína. Pri čaši vína prijali ocenení kandidáti gratulácie prítomných kolegov a členov rodiny. Všetkým ocenením srdečne blahoželáme, želáme veľa zdravia, tvorivých síl, elánu a spokojnosti pracovnom i osobnom živote.

Henrieta Žažová
Ústav dejín Trnavskej univerzity

OSOBNOSŤ, NA KTORÚ NEMOŽNO ZABUDNÚŤ

Archívy a archivári, ktorí sa zapájajú do spoločenského diania vo svojom regióne, nachádzajú takto praktické uplatnenie výsledkov svojej práce. Pre Štátny archív v Levoči, pobočku Poprad sú tieto aktivity viac-menej samozrejmosťou.

Dňa 23. apríla 2015 si obyvatelia Popradu-Veľkej pripomenuli 180. výročie narodenia a 120. výročie úmrtie lekárnika, chemika a botanika Aurela Viliama Scherfela (23. 4. 1835 Poprad-Veľká – 23. 4. 1895 Poprad-Veľká), ktorý sa narodil a celý svoj život prežil najmä vo svojom rodisku – v podtatranskom meste Veľká (v súčasnosti mestská časť Popradu) a pochádzal z lekársko-lekárnickej rodiny. Jeho starý otec z matkinej strany Jakub Maléter bol mestským lekárom a zomrel v roku 1855 na choleru. Lekármi boli aj bratia jeho matky, z ktorých sa Gustáv Viliam Maléter v tom istom roku rovnako stal obeťou cholery. Otec Aurela Scherfela, lekárnik Jonatán, tiež zomrel v roku 1855 na choleru. Scherfelovci mali 5 detí, z ktorých sa Amália a Július August nedožili dospelého veku, lekárom bol Július Konštantín (zomrel ako 30-ročný) a lekárnikom bol okrem Aurela Viliama aj jeho brat Pavol Kornel. Napriek ťažkým životným skúškam bol Aurel Viliam vynikajúcim študentom. Na univerzitu vo Viedni sa zapísal ako 14-ročný žiak. V roku 1855 sotva dvadsaťročný ukončil štúdium farmácie. Po návrate domov sa musel postarať o svoju matku, súrodencov a o otcovu lekáreň. Oženil sa v roku 1865 s Augustínou Krompecherovou, mali jediného syna Aurela Richarda Juraja, ktorý podľa rodinnej tradície vyštudoval za lekárnika. Po návrate zo štúdií zomrel po štyroch dňoch na šarlach. Krátky životopis iba načrtáva ťažké životné podmienky výnimočného muža, akým bol Aurel Viliam Scherfel. Aby prehlušil bolesť, ktorá obklopovala jeho samotného a jeho rodinu, ponoril sa do svojich veľkých lások – do botaniky, chémie, do práce pre evanjelickú cirkev, pre svoje mesto, ktorého bol dva roky starostom. Aurel Scherfel spieval vo velickom spevokole, aktívne sa venoval aj činnosti v Uhorskom karpatskom spolku a v Tatranskom múzeu, ktorého bol spoluzakladateľom a neskôr aj jeho riaditeľom. Pod vplyvom okolností napísal v roku 1892 poslednú vôľu, v ktorej veľkú časť svojho majetku daroval Veľkej na dobročinné účely. Jednu budovu venoval veľčianskym deťom na „opatrovňu", do ktorej mali chodiť bez rozdielu národnosti a majetku.

KOLLÁROVÁ, Zuzana – MLYNARČÍKOVÁ, Daniela – SPIŠIAK, Stanislav. Aurel Viliam Scherfel. Kežmarok : Jadro, 2015.

Filantropovi s veľkým srdcom bolo venované popoludnie, počas ktorého si sprievod Veľčanov, hostí a veľčianskych detí uctil jeho pamiatku na miestnom cintoríne krátkym programom a položením kytíc s červenými ružami, ktoré Aurel Scherfel tak miloval a prial si ich aj vo svojej poslednej vôli. Prítomným sa prihovoril primátor mesta Poprad Jozef Švagerko. Z cintorína odišiel sprievod do Scherfelovho domu, ktorý daroval Aurel Scherfel mestu Veľká. V ňom sa v súčasnosti nachádzajú expozície Podtatranského múzea v Poprade venované jeho životu a dielu, na príprave ktorých participoval aj Štátny archív v Levoči, pobočka Poprad. V priestoroch Scherfelovho domu sídli Klub Veličanov, ktorý sa snaží naplniť odkaz Aurela Scherfela a rôznou spoločenskou činnosťou napomáha rozvoju Veľkej. V Scherfelovom dome pokračoval spoločenský program vystúpením žiakov základnej i materskej školy a príhovormi ďalších vzácnych hostí. Pri tejto príležitosti bola do života uvedená publikácia autorov Zuzany Kollárovej, Daniely Mlynárčikovej a Stanislava Spišiaka nazvaná jednoducho Aurel Viliam Scherfel, ktorá je určená predovšetkým mládeži

a záujemcom o regionálne dejiny. Dňa 26. apríla pokračovala spomienková slávnosť službami božími v kostole e.c.a.v. vo Veľkej za prítomnosti biskupa Východného dištriktu e.c.a.v. na Slovensku Slavomíra Sabola a miestneho farára Jozefa Vereščáka.

Spomienkové podujatia majú svoje čaro a význam. Osobnosti, na ktoré sa nezabudlo ani po storočiach, ožívajú v srdciach spoluobčanov a mládeži ukazujú cestu do budúcnosti. Vzácne je to, že sa takýmto udalostiam venujú nielen historici, ale aj samosprávy.

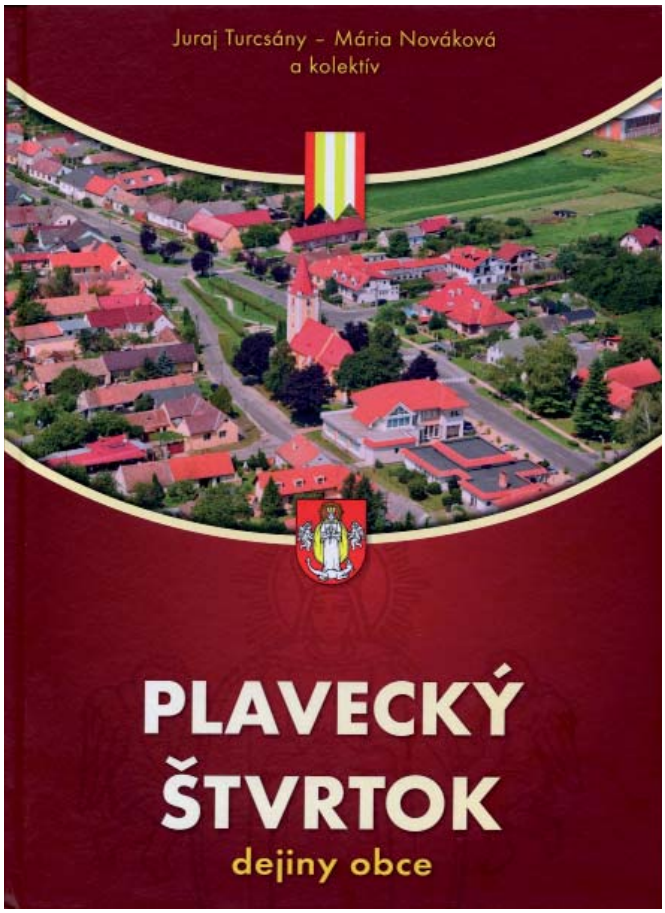
Zuzana Kollárová
Štátny archív v Levoči, pobočka Poprad

VYDANIE OBECNEJ MONOGRAFIE O DEJINÁCH PLAVECKÉHO ŠTVRTKA

Kolektív autorov skúsených v koncipovaní odborných regionálnych monografií pripravil publikáciu o dejinách obce Plavecký Štvrtok, ktorá vyšla v apríli 2015. Zostavovateľmi aj spoluautormi sú modranskí archivári Juraj Turcsány a Mária Nováková. K spoluautorom patria archivári Michal Duchoň a Mária Zacharová, vedecká pracovníčka Diana Duchoňová a vysokoškolská pedagogička Zuzana Nemcová. Publikácia vznikla na priamy podnet a na základe dobrej spolupráce so zástupcami Obecného úradu v Plaveckom Štvrtku, predovšetkým so starostom Ivanom Slezákom.

Táto obec v okrese Malacky na Záhorí sa na rozdiel od svojich susedov doteraz nemohla pochváliť samostatnou monografiou o svojich dejinách. Deficit v poznaní jej histórie zaplnila prvá obecná monografia, ktorá okrem poznatkov o dejinách obce od najstarších čias až do súčasnosti, prináša aj kapitolu o obecnom erbe, literárnu črtu o živote jej obyvateľov v minulosti a o ľudovej kultúre v obci a mnoho dobových aj súčasných fotografií.

Obecná monografia bola uvedená do života priamo v obci počas slávnosti stavania mája 30. apríla 2015. Kolektív autorov zastupovala M. Nováková, ktorá v krátkom príhovore priblížila proces tvorby monografie, odborné problémy počas koncipovania jej autorskej kapitoly o stredovekých dejinách obce a vyjadrila poďakovanie starostovi I. Slezákovi za príkladné angažovanie sa na vzniku tejto publikácie, ktoré nie je samozrejmosťou. Ostáva dúfať, že nová publikácia kladne zarezonuje u laickej i odbornej verejnosti.

TURCSÁNY, Juraj – NOVÁKOVÁ, Mária et al. Plavecký Štvrtok : dejiny obce. Vydal FO ART pre obec Plavecký Štvrtok, 2015, 312 s. ISBN 978-80-89664-28-3.

Mária Nováková
Štátny archív v Bratislave, pobočka Modra

DEŇ OTVORENÝCH DVERÍ V ŠTÁTNOM ARCHÍVE V BRATISLAVE, POBOČKE ŠAĽA

Organizácia UNESCO založila 9. júna 1948 Medzinárodnú radu archívov (ICA). Od tohto dátumu sa každoročne slávi aj medzinárodný deň archívov. Niektoré slovenské archívy práve v tento letný deň otvárajú svoje brány pre širokú verejnosť. Nebolo to inak ani v našom archíve v Šali, ktorý tradične v dňoch 9. – 10. júna 2015 otvoril svoje brány dokorán a umožnil prezrieť si tie priestory, ktoré sa pre širokú verejnosť bežne nesprístupňujú.

Ani vysoké teploty neodradili vedomostí chtivých (a to nielen žiakov základných škôl, študentov

Riaditeľka PhDr. Veronika Nováková, PhD. predstavuje malým záujemcom archívne poklady

stredných škôl a gymnázií, ale ani dospelých jednotlivcov, respektíve celé rodiny), aby sa v priestoroch nášho archívu dobre zabavili a zároveň sa aj niečo nové naučili. Kolektív archívu v Šali môže znova smelo vyhlásiť deň otvorených dverí za úspešne zvládnutý. Priestory archívu navštívilo viac ako 500 návštevníkov.

Kolektív archívu pripravil pre návštevníkov vynikajúce programy. Už na nádvorí čakalo milé prekvapenie najmenších návštevníkov, kde si mohli vyskladať skladačky, ktoré zobrazovali historický vzhľad kaštieľa či listinu Štefana I. Na prízemí kaštieľa sa mohli návštevníci archívu trocha vrátiť v čase a vyskúšať si písanie husím brkom a taktiež pečatiť ako naši predkovia.

Výstava na prvom poschodí kaštieľa predstavovala návštevníkom dejiny prvej svetovej vojny. Pútavým rozprávaním pracovníčok sa mnohí dozvedeli čosi zaujímavé, nové, doposiaľ neznáme z histórie regiónu v tomto období. Výstava rozdelená do 5 častí predstavila prvú svetovú vojnu z viacerých pohľadov. V prvej časti prehľadne poskytla všeobecné poznatky o vojne, o jednotlivých bitkách a frontoch. V ďalšej časti poukázala na život v zázemí, túto časť výstavy dopĺňali viaceré dobové predmety. V tretej časti si mohli návštevníci prezrieť mnohé dokumenty, fotografie a rôzne mapy, plagáty predstavujúce život vo vojenských zajateckých táboroch. V štvrtej časti ponúkala výstava informácie pre nadšencov regionálnych dejín – osobnosti z regiónu, ktoré sa zúčastnili priamo v bojoch. Vďaka ich rodinným príslušníkom sa podarilo vitríny doplniť nádhernými fotografiami, vyznamenaniami z ich súkromných rodinných zbierok. Posledná časť sa venovala pamätníkom postaveným na počesť padlých vojakov. Podarilo sa nám predstaviť časť výsledkov nášho výskumu týkajúceho sa padlých vojakov z okresov Šaľa, Galanta a Dunajská Streda. Pre návštevníkov bola sprístupnená časť databázy padlých vojakov vytvorená výskumným tímom z archívu.

V konferenčnej sále sme umožnili vyplniť (samozrejme kópiu dobovej tlače) vymenúvací dekrét Dobrovoľnej hasičskej jednotky v Šamoríne. Najmenší záujemcovia si mohli vymaľovať erby svojej rodnej obce či erby rôznych šľachtických rodín, tí šikovnejší dokonca vytvoriť erb svojej rodnej obce pomocou farebného papiera, lepidla a nožníc.

Tieto dni sa stali pre viacerých krásnym nezabudnuteľným zážitkom. Všetci si odnášali zo sebou mnoho nových vedomostí, nápadov aj spokojnosť a úsmev. Veríme, že naše pozvania bude aj naďalej prijímať široká verejnosť so zvedavosťou a rada sa k nám vráti.

Judita Szekeresová Kovácsová
Štátny archív v Bratislave, pobočka Šaľa

DEŇ DETÍ V MODRANSKOM ARCHÍVE

Vo štvrtok 2. júla 2015 sa konal branno-športový deň ohlásený sekciou verejnej správy Ministerstva vnútra SR, ale kolektív archivárov v Modre sa rozhodol usporiadať deň otvorených dverí. Bol zameraný výlučne na detských návštevníkov, preto sme ho nazvali Deň detí v archíve. Archív v Modre otvoril svoje brány aj depoty pozvaným účastníkom z rodín našich súčasných aj bývalých pracovníkov. V archíve sa stretlo spolu 13 detí vo veku 3 – 18 rokov. Vzhľadom na veľké vekové rozpätie návštevníkov sme sa snažili pripraviť program tak, aby si z neho každý mohol niečo vybrať.

Predpoludním sme začali spoločným plnením vodných balónov, ktoré boli následne použité pri hre o chytanie vodných balónov medzi dvoma družstvami. Hra priniesla mnoho zábavy a tínedžeri v nej pokračovali oblievačkou, ktorá bola v sparnom dni zdrojom príjemného osvieženia. Pre menšie deti boli v bádateľni pripravené maľovanky a pečiatky, z ktorých si mohli robiť odtlač-

Deti počas prehliadky modranského archívu

ky. Pexeso a spoločenská hra Človeče zasmej sa väčších nezaujali, dali prednosť badmintonu. Program pred obedom sme zavŕšili prehliadkou archívu, o ktorú prejavili záujem iba chlapci. Mohli si vyskúšať obsluhu nákladného výťahu a výstup na najvyšší rebrík v archíve, pravdaže pod bezpečnostným dohľadom zamestnancov. Po spoločnom obede sme pokračovali hľadaním pokladu, ktorý bol ukrytý v truhlici na strome. Tajomstvo truhlice bolo odhalené a každé z detí ukoristilo kindervajce. Ďalší program bol voľný. Niektoré deti pokračovali v hádzaní vodných balónov, iné sa s nami rozlúčili a zvyšok dospelých aj detských účastníkov zakončil akciu piknikom pod stromom v areáli archívu.

Mária Nováková
Štátny archív v Bratislave, pobočka Modra

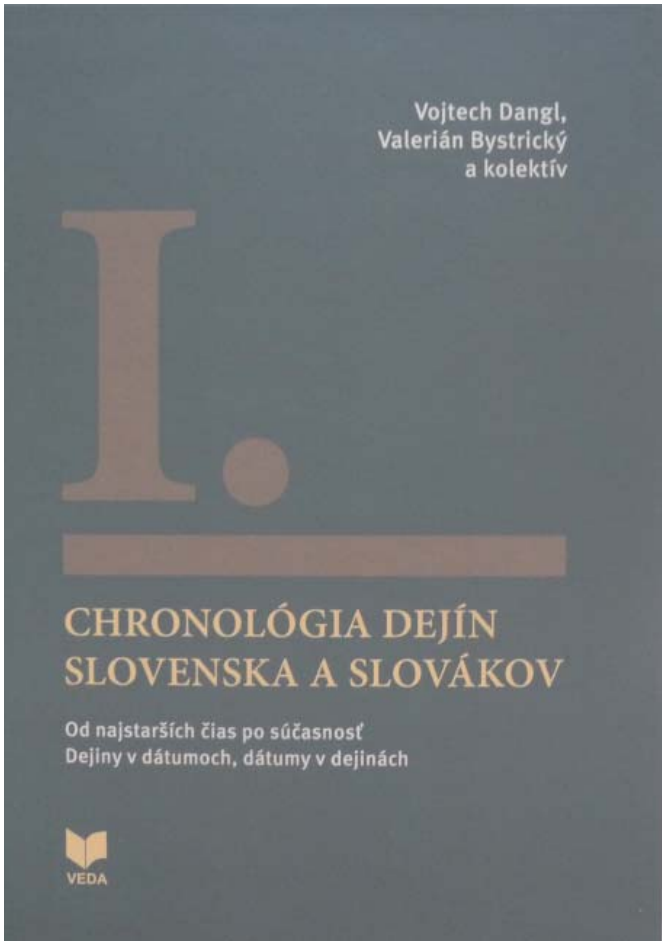
DO VAŠEJ POZORNOSTI

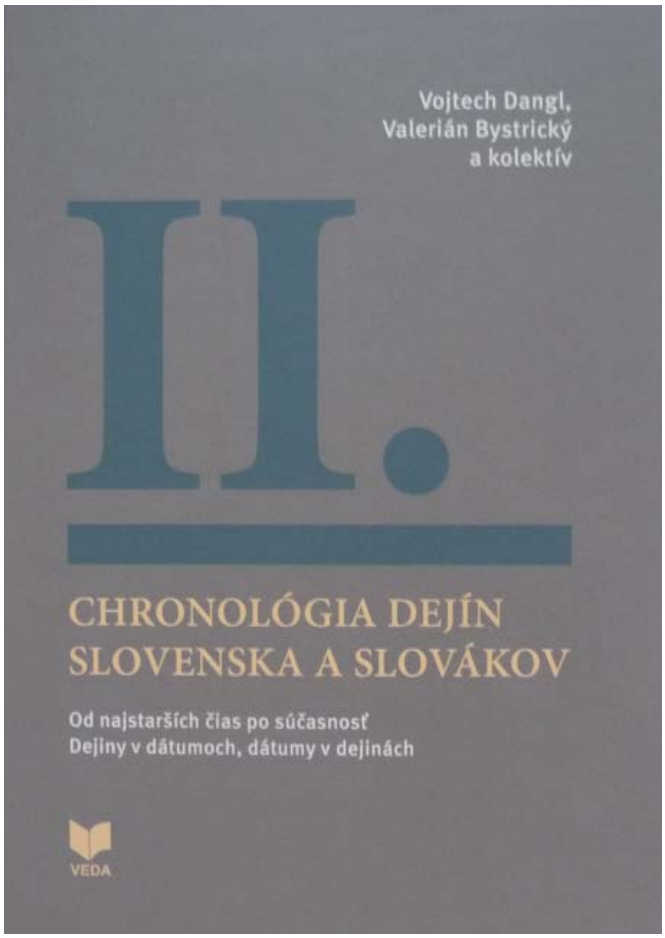
DANGL, Vojtech – BYSTRICKÝ, Valerián a kol. *Chronológia dejín Slovenska a Slovákov. Od najstarších čias po súčasnosť: Dejiny v dátumoch, dátumy v dejinách I.* Bratislava : HÚ SAV a VEDA, vydavateľstvo SAV, 2014, 548 s. ISBN 978-80-224-1370-1 (I. diel), ISBN 978-80-224-1369-5 (súbor).

DANGL, Vojtech – BYSTRICKÝ, Valerián a kol. *Chronológia dejín Slovenska a Slovákov. Od najstarších čias po súčasnosť: Dejiny v dátumoch, dátumy v dejinách II.* Bratislava : HÚ SAV a VEDA, vydavateľstvo SAV, 2014, 548 s. ISBN 978-80-224-1373-2 (II. diel), ISBN 978-80-224-1369-5 (súbor).

Aj v minulosti boli historické chronológie považované za veľmi cennú súčasť odbornej historickej spisby. Súčasná hektická doba kladie dôraz na rýchle dostupné práce encyklopedického a slovníkového charakteru podávajúce istú sumu poznatkov a informácií, prehľadné chronológie nevynímajúc. Dva zväzky chronológie dejín Slovenska sprostredkúvajú množstvo poznatkov z našich dejín v doteraz nebývalom rozsahu. Práca vznikala ako kolektívne dielo vedeckých pracovníkov HÚ SAV v spolupráci s prizvanými odborníkmi z iných historických vedeckých inštitúcií. Systematickému kritickému zhromažďovaniu faktov z dejín Slovenska a Slovákov predchádzal niekoľkoročný široký výskum v domácich i zahraničných archívoch, knižniciach, múzeách a galériách, štúdium dobovej tlače a literatúry. V kratších samostatných chronologických prehľadoch boli publikované čiastkové výsledky mapujúce rôzne tematicky a chronologicky uzavreté celky, ktoré sú však širokej verejnosti neprístupné.

Obsahové zameranie hesiel poskytuje údaje z politických i hospodárskych dejín, z dejín kultúry, vedy a techniky, cirkevných i vojenských dejín, z dejín diplomacie, školstva, zdravotníctva, špor-

tu, ďalej tu nájdeme údaje zo sociálneho a demografického vývoja a pod. Prínosným je aj včlenenie dát zo svetových i európskych dejín bezprostredne súvisiacich s vývojom na našom území, resp. ovplyvňujúcich naše dejiny. Prvý zväzok sa člení na tri časti a mapuje udalosti od najstarších čias do roku 1918, druhý zväzok obsahuje dve časti zachytávajúce obdobie rokov 1918 – 2010. Každá časť sa delí na kapitoly podľa zaužívaných periodizačných medzníkov, pričom sa každá kapitola začína niekoľkostranovým úvodom charakterizujúcim politický, hospodársky, kultúrny a spoločenský vývoj danej etapy. Nasledujú dátové heslá usporiadané chronologicky. V prípade neúplných dátumov udalostí zasluhujúcich si samostatné heslo vďaka svojmu významu (nevie sa deň, ani mesiac), je takéto heslo zaradené na konci súboru za daný rok. V prípadoch poznania len mesiaca takejto udalosti (bez udania dňa) je toto heslo zaradené na konci údajov k príslušnému mesiacu v rámci roka.

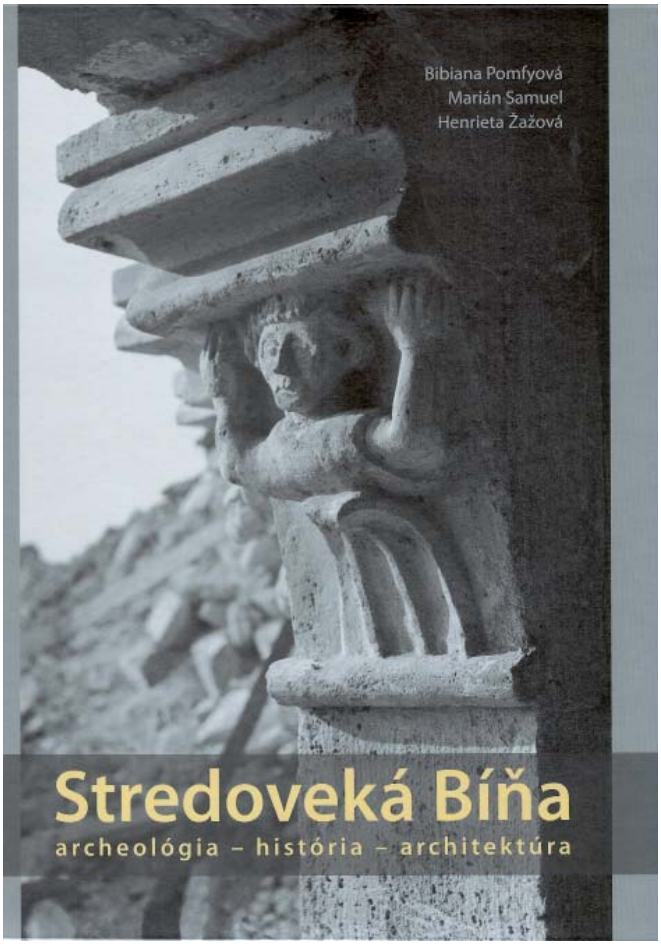
Prvý zväzok obsahuje nasledovné časti s týmito kapitolami: prvá časť zahŕňa šesť kapitol nazvaných Pravek Slovenska do prelomu letopočtov, Doba rímska a sťahovanie národov, Od príchodu Slovanov po zánik Veľkej Moravy (5. storočie – začiatok 10. storočia), Slovensko súčasťou arpádovského Uhorského kráľovstva (10. storočie – 1301), Slovensko za vlády Anjouovcov (1301 – 1387), Slovensko v neskorom stredoveku (1387 – 1526). Druhá časť obsahuje kapitoly Slovensko v rokoch 1526 – 1711, Slovensko v dobe dynastických vojen a reforiem (1712 – 1780), Slovensko v období formovania novodobého slovenského národa (1780 – 1848). V tretej časti sú kapitoly venované revolučným rokom na Slovensku (1848 – 1849), Slovensku v porevolučnom období (1850 – 1866), Slovensku v emancipačnom a modernizačnom procese za dualizmu (1867 – 1914) a Prvej svetovej vojne (1914 – 1918).

V druhom zväzku sú vo štvrtej časti kapitoly venované Slovensku v Československej republike (1918 – 1939) a Slovenskej republike a druhej svetovej vojne (1939 – 1945). Piata časť má len dve kapitoly: Slovensko po druhej svetovej vojne : Ľudová demokracia, komunistický režim a jeho pád (1945 – 1989) a Slovensko na ceste k demokracii, slovenskej štátnosti a na ceste do európskych štruktúr (1989 – 2010). V závere tohto zväzku nájde používateľ chronológie zoznam použitých

skratiek, výberovú literatúru, prílohy, zoznam autorov kapitol a príloh, menný i miestny register. V rámci 44 príloh ide napríklad o prehľad archeologických kultúr, zoznam veľkomoravských a uhorských panovníkov (820 – 1918), genealógie dynastie Arpádovcov, uhorskej vetvy Anjouovcov, vetvy Habsburgovcov vládnucich v Uhorsku, menoslovy palatínov, miestodržiteľov a krajinských sudcov (1038 – 1848), pápežov a protipápežov (795 – 2010), menoslovy cirkevných hodnostárov rímskokatolíckej, gréckokatolíckej, evanjelickej a. v., reformovanej kresťanskej a pravoslávnej cirkvi, prehľad územno-správneho členenia Slovenska (11. storočie – 2000), menoslovy županov v stoliciach na území Slovenska (1526 – 1848), prehľady a menoslovy členov uhorských vlád (20. 2. 1867 – 31. 10. 1918), prezidentov (1918 – 2010), prehľady a menoslovy členov vlád a zborov poverenícov podľa jednotlivých období (4. 11. 1918 – 4. 7. 2010), zoznamy predsedov najvyšších zastupiteľských zborov (1918 – 2010), menoslovy členov predsedníctiev SNR a NR SR (5. 9. 1944 – 31. 12. 2010), prehľady výsledkov volieb do poslaneckej snemovne Národného zhromaždenia na Slovensku (1920 – 1935), do SNR a NR SR (1971 – 2010), zloženie najvyšších orgánov KSS (1945 – 1989), demografické prehľady – vývoj počtu obyvateľstva na území Slovenska (1787 – 2011), štruktúra obyvateľstva podľa vierovyznania (1875 – 1940), ďalej štatistické údaje k hospodárskym dejinám Slovenska (1909 – 1980), menoslov Slovákov pôsobiacich na rôznych postoch v diplomatických službách (1918 – 1992), zoznam slovenských olympijských medailistov na letných (1896 – 2012) a zimných (1948 – 2010) olympijských hrách, zoznam slovenských medailistov na letných (1959 – 2013) a zimných (1960 – 2011) svetových univerziádach, prehľady hodnostného označenia príslušníkov armády (1867 – 2010). Prílohy uzatvára 19 mapových vyobrazení.

Dvojzväzková Chronológia dejín Slovenska a Slovákov určite obohatí knižnicu nielen profesionálnych historikov a archivárov, či pamäťových inštitúcií, v ktorých pracujú, ale aj laická verejnosť si takto cez dátumy pripomenie a ozrejmí dejiny vlastného národa i územia, na ktorom žijeme.

Mária Grófová
Archív Univerzity Komenského

POMFYOVÁ, Bibiana – SAMUEL, Marián – ŽAŽOVÁ, Henrieta. *Stredoveká Bíňa : archeológia – história – architektúra.* Bratislava : FO ART, s. r. o. v spolupráci s Ústavom dejín SAV, 2014, 232 s. ISBN 978-80-89664-22-1.

Na knižný trh sa dostalo pozoruhodné dielo o výnimočnom mieste – o Bíni v stredoveku, jej osídlení a dejinách vo vymedzenom období, ktoré osloví nielen archeológov, historikov či historikov umenia, ale svojou príťažlivou formou aj širokú verejnosť. Výnimočnosť lokality nespočíva len v jej geografickej polohe, ale aj v jej rozsiahlom valovom opevnení, zachovaných románskych sakrálnych stavbách i tých zaniknutých, čo podnietilo realizáciu systematického archeologického výskumu už v 60. rokoch 20. storočia. Autori sa snažili sumarizovať všetky dostupné výsledky archeologického, historického a umeleckohistorického bádania nielen z publikovaných textov, ale poznanie obohatiť aj o štúdium nezverejnených archívnych prameňov.

Kniha, ktorá vyšla s podporou Ministerstva kultúry SR a grantového projektu Vega 2/0023/11 Kláštory v stredoveku, sa skladá z úvodu au-

torov a deviatich kratších či dlhších kapitol s niekoľkými podkapitolami.

Prvá kapitola sa zaoberá pravekým a stredovekým osídlením Bíne na základe archeologických výskumov, ktoré sa začali v roku 1962 (nateraz ostaný sa realizoval v roku 2010), venuje sa geografickej polohe lokality, približuje mapové zobrazenia bíňanských valov a ich interpretácie, prezentuje závery najnovších výskumov. Druhá kapitola nazvaná Stredoveké osídlenie Bíne v písomných prameňoch krátko analyzuje pramennú bázu, približuje počiatky Bíne v stredoveku, vysvetľuje jej názov, oboznamuje so šľachtickými majiteľmi Starej a Veľkej Bíne, osvetľuje vznik Malej Bíne, Leándu a pozornosť venuje aj jeho šľachtickým majiteľom a sporom o vlastníctvo tejto lokality s kláštorom premonštrátov v Šahách. Tretia, veľmi krátka kapitola, sa zameriava na sakrálnu topografiu Bíne v kontexte stredovekého osídlenia a odpovedá na základnú otázku týkajúcu sa počtu sakrálnych stavieb v stredoveku v katastri dnešnej Bíne. Nasledujúce kapitoly sa venujú jednotlivým sakrálnym stavbám i kláštoru premonštrátov. Štvrtá kapitola sumarizuje poznatky o Kostole sv. Mikuláša v zaniknutej dedine Leánd (Bíňa – Opátske), rozoberá zmienky o Leánde i kostole, porovnáva ich s poznatkami archeologického výskumu, detailne popisuje nájdené fragmenty s palmetovou výzdobou, venuje sa otázke datovania a pôvodnej funkcie kostola. Nasledujúca kapitola rieši otázku založenia a pôvodnej rádovej príslušnosti premonštrátskeho Kláštora Blahoslavenej Panny Márie, taktiež majetkových pomerov kláštora a ďalších osudov Bíňanského konventu. Jednej z najvýznamnejších románskych pamiatok na Slovensku, dnešnému farskému Kostolu Nanebovzatia Panny Márie, venovali autorky šiestu kapitolu, ktorá je najrozsiahlejšou kapitolou knihy. Nedočítame sa v nej len o súčasnom stave bývalého kláštorného Kostola Blahoslavenej Panny Márie a jeho pohnutých dejinách z hľadiska architektúry, ktorý bol dlhodobo ohrozovaný erozívnou činnosťou rieky Hron, ale aj o novoveких renováciách a prestavbách, architektonickej výzdobe, štýlových súvislostiach a datovaní, interpretácii stavebného typu. Poznatky o ďalších kláštorných budovách sumarizuje siedma kapitola. Neopiera sa len o písomné zmienky, prináša aj poznatky z archeologických výskumov a ich interpretácie. Kaplnka dvanástich apoštolov je témou ôsmej kapitoly, ktorá venuje pozornosť písomným zmienkam, opisu architektúry a stavebnému vývoju či dejinám výskumu uvedenej sakrálnej stavby, analyzuje stavebný typ kaplnky, rieši jej datovanie i otázku fundátora. Záverečná kapitola nazvaná Bíňa – príklad kláštornej rodiny kostolov? predkladá hypotézu, podľa ktorej sa dá v Bíni uvažovať o kláštornej rodine kostolov – teda o súbore sakrálnych stavieb, existencia ktorých súvisela s tamojším kláštorom premonštrátov.

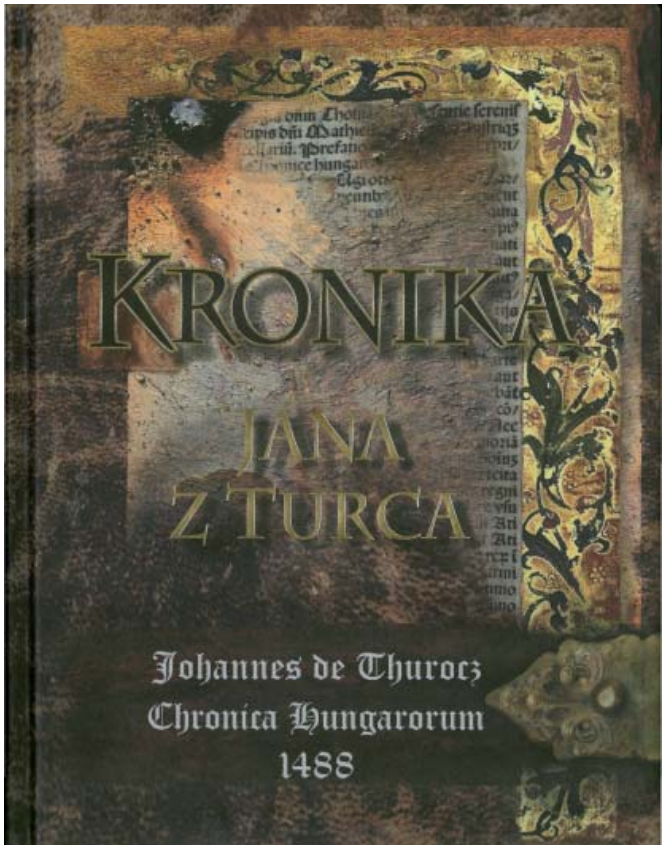
V závere práce nájde čitateľ zoznamy skratiek, prameňov, edícií prameňov, nepublikovaných výskumných správ, literatúry a vyobrazení. Knihu dopĺňa množstvo dobových i súčasných fotografií, mapových zobrazení, nákresov archeológmi nájdených predmetov a náčrtov situácií z archeologických sond, genealogických tabuliek, pôdorysov a plánov stavieb. Súhrnné informácie v nemeckom jazyku podáva desaťstranové resumé.

Mária Grófová
Archív Univerzity Komenského

De THUROCZ, Johannes. *Chronica Hungarorum : Kronika Jána z Turca*. Prel. Július Sopko. Bratislava : Perfekt, 2014, 590 s. ISBN 978-80-8046-692-3.

Takmer po dvadsiatich rokoch od vydania výberu textov z kroník k dejinám stredovekého Slovenska vyšla nová edícia kompletného diela uhorského kronikára Jána z Turca (* cca 1435 – † 1488/1489). Kronika Uhrov (Chronika Hungarorum) je prvá uhorská kronika napísaná svetským literátom. Originálny rukopis sa nezachoval, pretože bola vydaná ako prvotlač ešte počas života autora v roku 1488 a to hneď v dvoch vydaniach, prvýkrát v Brne a o pár mesiacov neskôr v Augsburgu. Slovenský preklad z pera známeho kodikológa a archivára Júliusa Sopka vychádza z druhého vydania tejto kroniky, ktoré sa zachovalo aj v piaristickej knižnici v Nitre a ktorého faksimilné vydanie tvorí prvú časť publikácie.

Druhá časť publikácie pozostáva z úvodných slov a samotného prekladu kroniky. Osobnosť Jána z Turca z pohľadu historika približuje nestor slovenskej medievistiky Richard Marsina, historik knižnej kultúry Ľubomír Jankovič rozoberá bibliografickú stránku tejto kroniky a zhodnotenie

celého diela dopĺňajú slová prekladateľa Júliusa Sopka. Ján z Turca čerpal pri písaní svojho diela z viacerých uhorských i mimouhorských prameňov. V prvej časti, v tzv. Hunskej kronike, čerpal informácie najmä z Obrázkovej a Budínskej kroniky, ktoré doplnil o ďalšie údaje z tzv. gest. Druhú časť, venovanú obdobiu od obsadenia Dunajskej kotliny starými Maďarmi až po koniec vlády kráľa Karola I. Róberta, vypracoval najmä z prác Enea Silvia Piccolominiho a florentského arcibiskupa Antonina. Tretiu časť Kroniky Uhrov opisujúcu obdobie panovania kráľa Ľudovíta I. napísal vlastne dobový zamestnanec uhorskej kráľovskej kancelárie Ján zo Šarišských Sokoloviec, ktorého kroniku v plnom rozsahu Ján z Turca začlenil do svojho diela a pripojil k nej ešte údaje o panovaní kráľa Karola II. Malého. Obdobie posledných opisovaných sto rokov (1386 – 1487), ktoré tvoria štvrtú časť, autorsky spracoval Ján z Turca sám, pričom čerpal z vlastných vedomostí a skúseností, ako aj z už uvedených starších diel a kroník, ale aj z listín a listov, ktoré mal možnosť si preštudovať.

Kronika Jána z Turca je zaujímavým literárnym obrazom humanistického myslenia v Uhorsku v poslednej tretine 15. storočia. Odráža vlastný pohľad a názor autora, častokrát až idealizujúci, na dejiny Maďarov a nimi ovládaného Uhorského kráľovstva. Hoci autor pochádzal z územia Slovenska a určite poznal aj slovenské etnikum, pri písaní svojej kroniky samozrejme nepovažoval za potrebné venovať sa osobitne Slovákom, napriek tomu sa v jeho diele vyskytujú aj doklady o ich existencii v danom období. Prekladateľovi i vydavateľovi patrí vďaka za sprostredkovanie tohto významného diela stredovekej uhorskej literatúry širokej čitateľskej verejnosti na Slovensku.

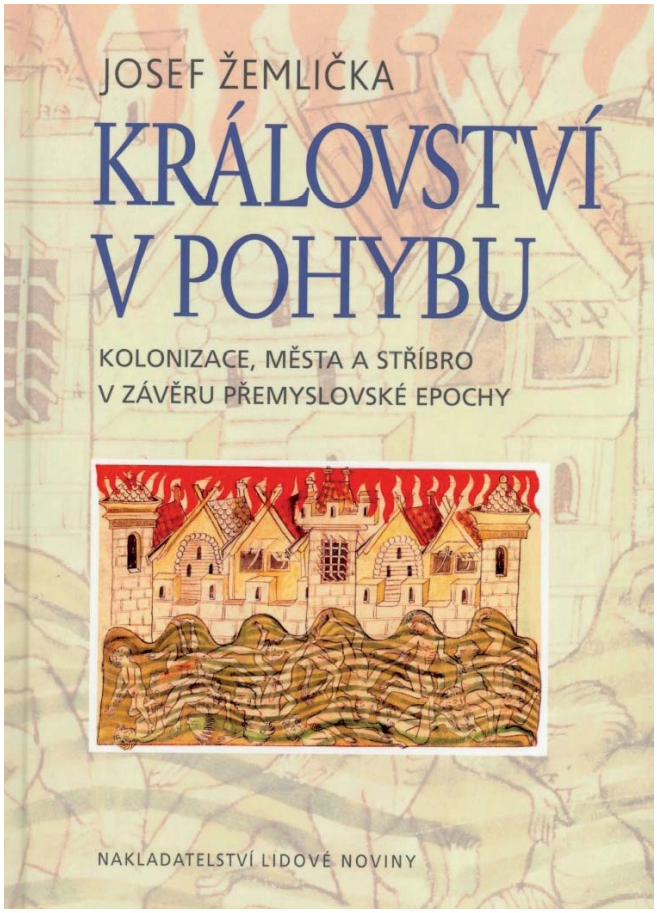
Jedinými výhradami prvého slovenského vydania tejto slávnej kroniky môžu byť len chýbajúci obsah celej publikácie a zoznam citovanej literatúry, podobne ako sa to vyskytlo už aj v iných publikáciách z produkcie vydavateľstva Perfekt. Zároveň pri edíciách historických prameňov sú samozrejmosťou aj registre, či už menný, miestny, geografický alebo vecný, ktoré tu takisto chýbajú a iste by nejednému čitateľovi pomohli vo vyhľadávaní. Trochu úsmevné sú marketingové slová na zadnej strane obálky „v origináli ručne písaná a stredovekým autorom Jánom z Turca ilustrovaná kniha… “, ktoré zrejme napísal niekto z vydavateľstva, kto však túto publikáciu vôbec nečítal.

Róbert Gregor Maretta
Filozofická fakulta UK v Bratislave

ŽEMLIČKA, Josef. *Království v pohybu. Kolonizace, města a stříbro v závěru přemyslovské epochy.* Praha : Nakladatelství lidové noviny, 2014, 672 s. ISBN 978-80-7422-333-4.

Monografia Království v pohybu predstavuje štvrtý zväzok pentalógie venovanej českému panovníckemu rodu Přemyslovcov, ktorú vydalo Nakladatelství lidové noviny v rámci edície Česká historie. Autor približuje obdobie 13. storočia ako významný medzník v dejinách Českého kráľovstva nie z pohľadu politických zmien, ale vo svetle hospodárskej a spoločenskej transformácie. Kniha s podtitulom Kolonizace, města a stříbro v závěru přemyslovské epochy sa venuje problematike stredovekej kolonizácie, budovania miest a následným zmenám pod vplyvom nemeckého práva. Oboznamuje s pokrokom v poľnohospodárskej výrobe, v oblasti ťažby drahých kovov a s tým súvisiacou mincovou reformou. V neposlednom rade poukázal aj na negatíva, najmä ekologické dôsledky, ktoré vyplynuli zo zmien v 13. storočí.

Prvá kapitola – Časoprostorová inventura – sa člení na štyri podkapitoly. V prvej autor predstavuje rozmery chápania oblasti strednej Európy z pohľadu českej, ale i nemeckej a poľskej historiografie. Ďalšie podkapitoly opisujú rôzne formy vlastníckych práv (léno, benefícium, alódium a pod.) či majetkové práva vyplývajúce zo spoločenského postavenia. Predstavuje tiež príčiny, ktoré viedli k potrebe zaľudnenia niektorých oblastí, k opevňovaniu a ochrane sídiel. Záver kapitoly je zhrnutím a zdôvodnením významu 13. storočia ako prelomu v období stredoveku.

Kapitola Na rozcestí sa venuje predovšetkým pojmu kolonizácia. Autor uviedol rôzne formy a podstatu kolonizácie, urbanizácie a šírenia lokačných praktík spojených s nemeckým právom. Tiež opísal vznik miest na poľskom práve, ktoré mali predstavovať „predlokačné mestá" v slovanskej spoločnosti. So zakladaním miest súviselo aj udeľovanie práv a výsad, ako aj vytyčovanie hraníc pomocou vlastných názvov, alebo opisom. Dočítame sa aj o postupnosti a vlnách osídľovania českého územia.

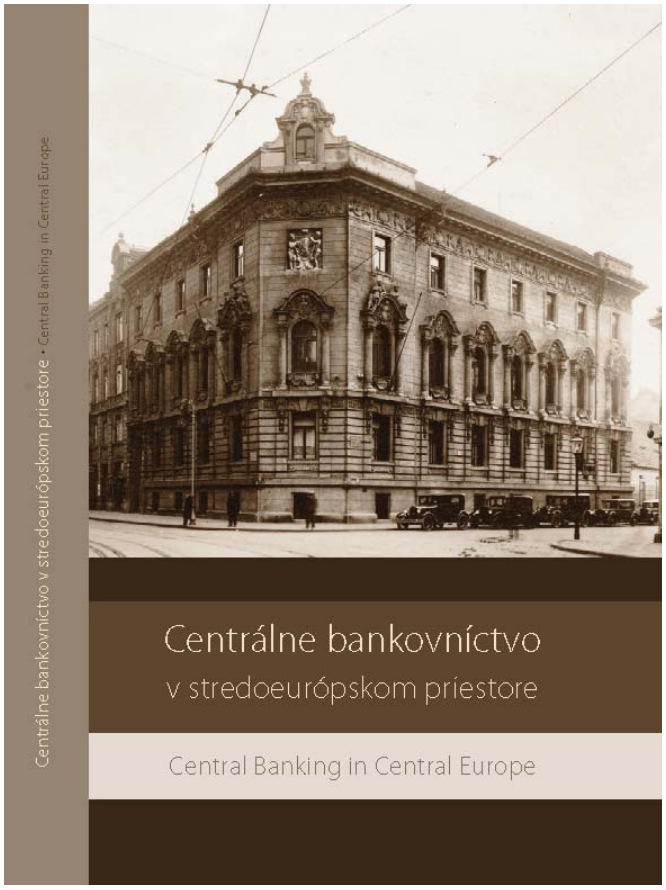
Jak vylepšovat zemi je názov tretej kapitoly. V úvode sa čitateľ dozvie o agrotechnických inováciách od skvalitnenia pracovných nástrojov až po rozvoj technického zabezpečenia a remesiel. Ďalšia časť kapitoly sa venuje zakladaniu sídiel na nemeckom zákupnom a lénnom práve, popisu samotného práva a jeho prenikaniu na územie Českého kráľovstva. Autor neopomenul ani problematiku vzniku vidieckych sídlisk.

Kapitola Na hraně dvou středověků čitateľa podrobne oboznamuje so zmenami, ktoré prinieslo 13. storočie v súvislosti s mestami. Či už ide o vývoj a premeny miestnych názov, katastrálnych území, ale aj prvky samosprávy a formovanie dedinských spoločenstiev, dynamizáciu miest a ich trhovej aktivity na základe privilégií a práv. Časť kapitoly je venovaná typom a usporiadaniu mestskej zástavby, mestskej administratíve a jej prelínaniu s cirkevnou správou.

Katastrálne rozširovanie miest a ich translokáciu približuje kapitola Transformační efekty. V súvislosti s premiestňovaním miest sa venuje aj tzv. mestským obciam – právne integrovanému územiu mesta a jeho „vidieka". V tejto kapitole autor približuje vytyčovanie hraníc sídiel v pertinenčnej formulke listín, ale aj za akých podmienok prebiehali prevody majetkov. Záver kapitoly opisuje druhy mincí používaných do 13. storočia a dôvody vedúce k šíreniu mincovej reformy v Európe.
Predposledná kapitola – Mince pevná a stálá – je venovaná rozvoju baníctva. Bližšie popisuje odkrytie strieborných ložísk pri dnešnej Jihlave a Kutnej hore. S rozvojom ťažby súvisí potreba úpravy právnych predpisov, ale aj nevyhnutnosť technologického pokroku a vznik vhodných podmienok pre mincovú reformu. Tieto zmeny si vyžiadali vydanie banského zákonníka Ius regale montanorum Václavom II. Dozvedáme sa aj o českej mincovej reforme, ktorá prebehla podľa florentského vzoru a o obchode so striebrom za hranicami Českého kráľovstva.

V poslednej kapitole – Cena za pokrok – autor osvetlil negatíva, ktoré priniesli zmeny v 13. storočí – úbytok lesov v dôsledku banských aktivít a hutníctva, ale aj následné narušenie ekologickej rovnováhy a znečisťovanie prostredia.

Záverečná časť monografie s názvom Bilance: Dědictví „velké změny" je stručným zhrnutím veľ-

kej hospodárskej, spoločenskej a technologickej transformácie přemyslovskej epochy.

Monografia obsahuje vedecký poznámkový aparát, zoznamy prameňov, literatúry a obrázkov, anglické resumé, v závere je uvedený menný, miestny a vecný register.

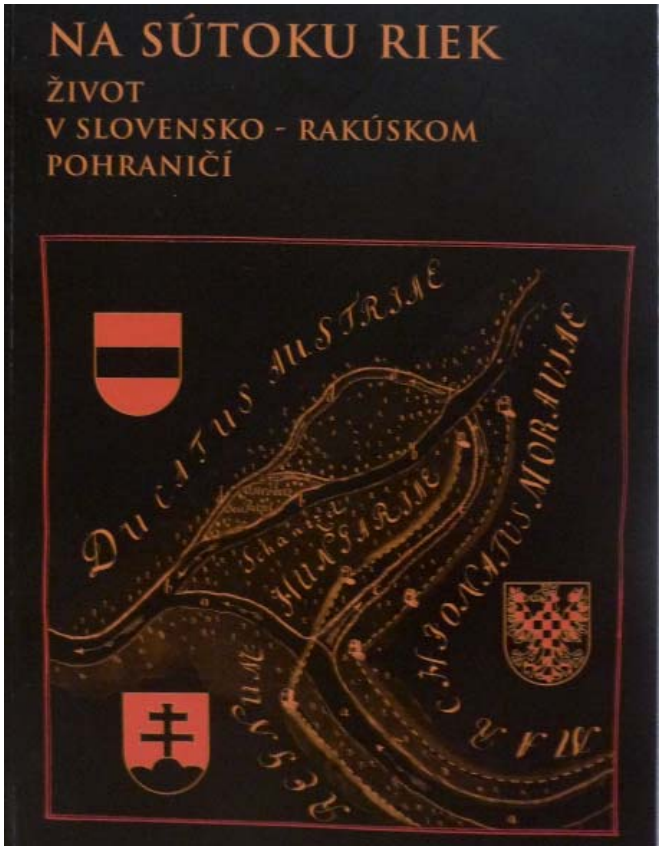
Gabriela Nalevanková
Archív Univerzity Komenského

CHUDJÁK, František – HALLON, Ľudovít – LEKOVÁ, Andrea. *Centrálne bankovníctvo v stredoeurópskom priestore / Central Banking in Central Europe.* Bratislava : Národná banka Slovenska, 2014, 299 s., ISBN 978-80-8043-202-7.

Národná banka Slovenska vydala v decembri 2014 v spolupráci s Historickým ústavom Slovenskej akadémie vied kolektívnu monografiu Centrálne bankovníctvo v stredoeurópskom priestore / Central Banking in Central Europe. Obsahuje štúdie 19 autorov, medzi ktorými sú zastúpení pracovníci Národnej banky Slovenska, Českej národnej banky, Rakúskej národnej banky, Európskej asociácie pre bankovú históriu, vedci zo Slovenskej akadémie vied, rôznych univerzít a vysokých škôl doma i v zahraničí. Publikácia nadväzuje na medzinárodnú vedeckú konferenciu „Dejiny centrálneho bankovníctva na Slovensku", ktorá bola usporiadaná v roku 2013 pri príležitosti 20. výročia založenia Národnej banky Slovenska, a je jednou z prvých, ktoré sa snažia podať komplexný pohľad na vývoj centrálneho bankovníctva na Slovensku v stredoeurópskom kontexte.

Prvý tematický blok Centrálne bankovníctvo habsburskej monarchie otvára štúdia ekonóma Rakúskej národnej banky Clemensa Jobsta, ktorý sa zameral na problematiku vytvárania filiálok Rakúskej národnej banky na Slovensku. Nové pohľady na ich históriu prináša tiež príspevok archivára Rakúskej národnej banky Waltera Antonowicza, ktorý sa venoval životným peripetiám vedúcich predstaviteľov týchto filiálok na prelome 19. a 20. storočia. Ágnes Pogány z Korvínovej univerzity v Budapešti sa sústredila na objasnenie menovej politiky Rakúsko-uhorskej banky počas prvej svetovej vojny a jej úlohy pri priebežnom mobilizovaní finančných zdrojov na udržanie vojnového nasadenia.

Druhý blok venovaný obdobiu rokov 1918 – 1945 vo vývoji centrálneho bankovníctva na Slovensku a v Čechách otvára príspevok Ľudovíta Hallona z Historického ústavu SAV, ktorý prináša celkový pohľad na hospodársky vývoj Slovenska významne ovplyvňovaný štátoprávnymi a národno-politickými zmenami. Nasleduje rozsiahla štúdia Damira Jelića z Európskej asociácie pre bankovú a finančnú históriu vo Frankfurte, ktorý sa zaoberá integráciou slovenského bankovníctva do novovzniknutej Československej republiky. Český historik a archivár Jiří Novotný prináša nové poznatky o úverovaní priemyslu na Slovensku Národnou bankou Československou v rokoch 1926 – 1938. Antonie Doležalová z Vysokej školy ekonomickej v Prahe sa venuje pôsobeniu Imricha Karvaša v Poradnom zbore pre veci hospodárske, kde ho predstavuje ako vedca – národohospodára, regionalistu, snažiaceho sa už v 30. rokoch 20. storočia o presadenie zmien, ktoré by boli viedli k hospodárskemu napredovaniu Slovenska. Historik Mestského múzea v Bratislave Štefan Gaučík prináša vo svojej práci viacero nových faktov o doteraz málo preskúmanej oblasti bankových dejín - o integrácii peňažných ústavov na južnom Slovensku

do maďarského bankového systému po viedenskej arbitráži v roku 1938. Michal Schvarc z Historického ústavu SAV sa zaoberá vznikom Slovenskej národnej banky v roku 1939 a otázkami nemeckého zasahovania do procesu jej konštituovania. František Chudják a Andrea Leková z archívu NBS vo svojom príspevku poukázali na niektoré rozporuplné interpretácie týkajúce sa pôsobenia Slovenskej národnej banky a vyzdvihli jej snahy o minimalizáciu negatívnych dopadov vmiešavania sa Nemecka do menovej politiky Slovenska. Ján Hlavinka z Historického ústavu SAV sa sústredil na sledovanie osudov tzv. židovského zlata počas 2. svetovej vojny a zdôraznil podiel Slovenskej národnej banky na jeho záchrane.

Dejiny Štátnej banky československej (ŠBČS) sú témou tretieho bloku príspevkov. Miroslav Londák z Historického ústavu SAV predstavil hlavné tendencie ekonomického vývoja na Slovensku, ktorý bol výrazne determinovaný celoštátnym politickým vývojom a riešením slovensko-českého vzťahu po roku 1945. Archivár Jakub Kunert z Českej národnej banky sa venoval komplikovanému vývoju a premene správy Štátnej banky československej do roku 1965. Mária Kačkovičová sa zaoberala reformnými pokusmi v Štátnej banke československej v období rokov 1968 – 1969.

Vývoj bankového sektora po roku 1989, ale najmä úlohy a pôsobenie Národnej banky Slovenska od roku 1993 až po súčasnosť, sú nosnými témami posledného bloku štúdií. Eva Horvátová z Ekonomickej univerzity v Bratislave zhodnotila vývoj bankového sektora v rámci transformácie ekonomiky Slovenska po novembri 1989. Niekdajší prvý viceguvernér Národnej banky Slovenska Marián Tkáč priblížil obdobie vzniku našej centrálnej banky, na založenie ktorej mali slovenskí národohospodári a ekonómovia iba 65 dní na konci roku 1992. Vývoj menovej politiky u nás od roku 1993 až do zavedenia eura priblížil riaditeľ odboru výskumu Národnej banky Slovenska Martin Šuster. Poukázal na to, že za obdobie necelých dvadsiatich rokov prešla celou paletou menových režimov. Záverečným slovom prispel do monografie guvernér Národnej banky Slovenska Jozef Makúch, ktorý vo svojom príspevku zdôraznil, že prechod na spoločnú európsku menu významne ovplyvnil fungovanie Národnej banky Slovenska a priniesol jej množstvo nových úloh.

Predložená monografia prináša aj veľké množstvo štatistického materiálu vo forme tabuliek či grafov. Je prvým výsledkom užšej spolupráce slovenských, českých, maďarských a rakúskych historikov pri skúmaní rôznych aspektov bankových dejín v stredoeurópskom priestore.

František Chudják, Andrea Leková
Archív Národnej banky Slovenska

MUNKOVÁ, Mária – PAVLÍKOVÁ, Lenka (Eds.). Na sútoku riek. Život v slovensko-rakúskom pohraničí. Bratislava : Štátny archív v Bratislave, 2014, 528 s. ISBN 978-80-224-1387-9.

Anotovaná práca je zborníkom príspevkov z medzinárodnej konferencie usporiadanej v rámci projektu CrArC Pamäť bez hraníc, ktorá sa konala v priestoroch Bratislavského hradu v dňoch 19. – 20. marca 2013. Na konferencii odznelo 37 príspevkov približujúcich pomery a život v slovensko-rakúskom pohraničí od najstarších čias do súčasnosti. Žiaľ, čitateľ v tomto zborníku nenájde sedem – autori ich jednoducho nedodali. Zostavovateľky zoradili príspevky abecedne podľa autorov, každý príspevok obsahuje abstrakt, kľúčové slová a resumé v nemeckom alebo anglickom jazyku.

Jozef Baďurík v štúdii nazvanej Ferdinand I. Habsburský – medzi Viedňou a Bratislavou priblížil osobnosť Ferdinanda I., jeho vzťah k Bratislave ako korunovačnému mestu Habsburgovcov, jeho prvý závet, ktorým Bratislave v prípade svojho úmrtia určil dôležité postavenie, ďalej jeho účasť na korunovácii svojho syna Maximiliána v Bratislave a jeho podiel na obnove Bratislavského hradu. Príspevok Na trase Viedeň – Holíč – Šaštín : Vplyv viedenskej centrálnej správy na vývoj cisárskych panstiev Holíč a Šaštín zamerala jeho autorka Ivana Fialová na dokumentovanie vplyvu viedenskej centrály na vývoj vybraných panstiev, ďalej ich vzájomné väzby s rakúskymi majetkami (napr. v osobách úradníkov pôsobiacich na viacerých panstvách na oboch brehoch Moravy počas svojej kariéry. Na šírenie a používanie dekoratívnych predmetov viedenskej proveniencie v bratislavských meštianskych domácnostiach pred rokom 1918 sa zamerala Zuzana Francová. Obraz habsburských panovníkov u Jozefa Maliaka sa pokúsil načrtnúť Michal Habaj, dolnorakúskym vzdelancom v Bratislave na sklonku stredoveku sa venovala Miriam Hlavačková, ktorá poodhalila vzájomné kontakty v pedagogickej, cirkevnej, kultúrnej oblasti, vďaka nim sa k nám dostávali ideové vplyvy, bratislavské knižnice sa obohatili o rukopisy z rakúskej proveniencie, viaceré architektonické pamiatky v hlavnom meste pochádzajú z rakúskej dielne. Zabudnutú postavu spoločných slovensko-rakúskych dejín v príspevku Slovenský lokaj na dvore Františka Jozefa : Anton Szmolen 1856 – 1939 predstavil Roman Holec, Peter Chorvát si všímal výstavbu československých opevnení v bratislavskom predmostí a v regióne Záhoria (1933 – 1939). Na spoluprácu slovenských a rakúskych odborových organizácií v 20. storočí sa zameral Milan Katuninec, Daniela Kodajová v príspevku nazvanom „Od Dunaja k Tatrám" – úvahy slovenských romantikov o hraniciach a krajine obývanej Slovákmi priblížila úvahy mladých štúrovcov o domovine, národe, hraniciach, ktoré síce nie sú vedecké, ale napriek tomu zohrali dôležitú úlohu v národotvornom procese Slovákov v prvej polovici 19. storočia. V štúdii Jána Kúkela sa čitateľ viac dozvie o boji o víno – bráneniu dovozu a prevozu bratislavského vína cez územie Dolného Rakúska. Elena Kurincová ponúkla v príspevku Mesto a monarchia – muzealizácia vzťahov sumarizáciu zbierkových predmetov a ich súborov zo zbierok Múzea mesta Bratislavy od jeho vzniku v roku 1868 po medzivojnové obdobie. Ján Lukačka upriamil svoj záujem na troch dobrých susedov na jednej rieke : Bratislavu – Hainburg – Viedeň, priblížil spoluprácu a kontakty medzi uvedenými mestami v rôznych časových úsekoch. Povojnový osud Rakúska a Slovenska v rukách Spojencov sa stal predmetom štúdie Mariána Manáka. Richard Marsina sa venoval slovensko-rakúskej spolupráci pri vydávaní stredovekých listín, Matej Medvecký československým civilným spravodajským aktivitám v Rakúsku na začiatku studenej vojny a Veronika Nováková obchodným vzťahom mestečiek Žitného ostrova s Viedňou v 17. – 19. storočí. Zaniknuté ostrovy, ramená Dunaja a lužné lesy v priestore Devínskej brány ako určujúce krajinno-geografické prvky historickej krajiny, využívanie poriečnej krajiny, zmeny korýt Dunaja, topografia nív, vlastníctvo ostrovov na základe archívnych prameňov a údajov z historických máp sa stali ťažiskom príspevku Petra Pišúta Dunaj na slovensko-rakúskom pomedzí. Vladimír Rábik v štúdii „Ut meatus Danubii limes esse debeat regionum." Pokus o nové usporiadanie Uhorského kráľovstva priblížil pozoruhodný pokus zo strany nemeckého kráľa o usporiadanie uhorského dedičstva po vymretí Arpádovcov v roku 1301. Malo dôjsť k rozdeleniu Uhorského kráľovstva na dve časti a hranicou sa mal stať Dunaj, pričom naddunajskú časť udelil ako léno českému kráľovi a zadunajskú časť mali obsadiť rakúski vojvodovia. Takéto rozdelenie krajiny odrážalo politické záujmy poddunajských panovníckych rodov i tradíciu jej starého členenia. Bratislavskú obchodnícku rodinu Wimmerovcov pochádzajúcu z rakúskeho Klosternburgu priblížila Kristína Sámelová, Juraj Šedivý upriamil svoju pozornosť na stredoveké prístavy (prievozy) a mýta na Dunaji v okolí Bratislavy. Nasledujú štúdie Davida Schriffla „Austrian-Slovak relations. Cooperative neighbours or impassable border? An underestimated neighbourhood examined.", Daniely Tvrdoňovej Slovenskí reemigranti z Rakúska po roku 1945 a ich osudy, Juraja Valenta Malý pohraničný styk na slovensko-rakúskom pomedzí : Hranice a obyvatelia v období 1. ČSR a Pavla Vimmera The illegal runways of the military persons across the Czechoslovak-Austrian border after February 1948. Ladislav Vrtel sa zameral na úrad herolda a priblížil vo svojom príspevku Herold dvoch tabardov osobnosť herolda Johanna von Francolina (1520 – 1580), v ktorom sa spájala rakúska a uhorská heroldská tradícia. Mária Zacharová (na hranici Bratislavskej stolice a Rakúska v 18. storočí) sa sústredila na proces presného

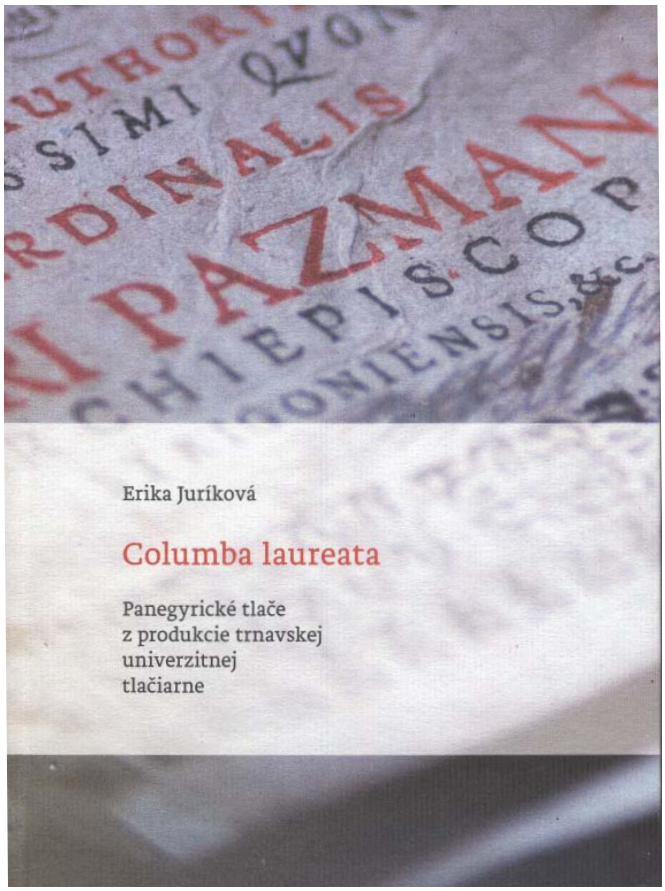
vymedzenia a vytýčenia uhorsko-rakúskej hranice na území Bratislavskej stolice od počiatočných pokusov usmerniť život v pohraničí za vlády Karola VI. až po koncepciu a realizáciu presného určenia a zmapovania hraníc za panovania Márie Terézie, ďalej na problematické úseky hranice definované dvomi vodnými tokmi – Dunajom a Moravou, ktorých zmeny korýt viedli k častým sporom medzi susednými hraničnými obcami a panstvami. Vojnoví zajatci z radov dôstojníkov a ich život v zajatí v oblasti V. zborového veliteľstva Bratislava počas I. svetovej vojny sa stali témou príspevku Jany Zaťkovej, Igor Zmeták predstavil vzťah rakúsko-uhorského profesionálneho diplomata Gustava Viktora Vogela von Friesenhofa (1807 – 1889) k Brodzanom, kultúrnemu centru ruskej inteligencie v Rakúsko – Uhorsku, kde po skončení svojej diplomatickej kariéry v Rusku kúpil a prestaval renesančný kaštieľ zo 16. storočia, aby sa v ňom usadil spolu s manželkou Natáliou Ivanovnou Zagriazskou a synom Gregorom. Príbeh tejto rodiny možno odvtedy ilustrovať aj na príbehu ich knižnice. Posledným príspevkom v zborníku je príspevok Corinny Zieglerovej The ETC projekt „Memory without borders" : A multiplier for cross border cooperation of Slovak and Austrian Archives.

Mária Grófová
Archív Univerzity Komenského

JURÍKOVÁ, Erika. Columba laureata. Panegyrické tlače z produkcie trnavskej univerzitnej tlačiarne. Krakow – Trnava : Towarzystwo Slowaków w Polsce – Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2014, 199 s. ISBN 978-83-7490-750-7.

Podľa slovníka cudzích slov pochádza slovo panegyrika z gréckeho jazyka a znamená chváloreč, chválospev, oslavné dielo. S panegyrickými tlačami ako takými sa čitateľ nestretáva až tak často. Autorka túto skutočnosť zdôvodňuje aj faktom, že literárna produkcia Trnavskej univerzity (1635 – 1777) nie je zatiaľ podrobne analyzovaná a latinské panegyriky, ktoré tvoria početnú skupinu týchto príležitostných tlačí, neboli doposiaľ v centre pozornosti bádateľov a v literárnej vede sa spomínajú len okrajovo. Práve v monografii Eriky Juríkovej sa v úvode knihy oboznámime s významom existencie Trnavskej univerzity ako vtedy jedinej univerzitne vzdelávajúcej inštitúcie na území dnešného Slovenska, ďalej s vplyvom produkcie univerzitnej tlače na vzostup Trnavy ako kultúrno-vzdelávacieho centra. Monografia prináša výsledky autorkino originálneho výskumu, ktorý vychádzal z produkcie panegyrických tlačí trnavskej univerzitnej tlačiarne pôsobiacej pri Trnavskej univerzite. Záujemca sa v knihe dočíta, že trnavská univerzitná tlačiareň spočiatku produkovala náboženské a svetské diela, neskôr začali vychádzať i vedecké a vedecko-populárne tlače.

Vo svojej práci sa sústredila na tri okruhy tém, v rámci ktorých predstavila jednotlivé tlače, medzi ktoré zahŕňa diela venované Trnavskej univerzite a jej popredným osobnostiam i mecénom. Ďalšiu skupinu tvoria diela venované vládnucej dynastii Habsburgovcov a poslednú skupinu smútočným, pohrebným či konzolačným (utešujúcim) textom. Monografia pozostáva zo šiestich kapitol, menného registra, bibliografie rozdelenej na trnavské tlače a sekundárnu literatúru, obsahuje tiež záver v slovenskom, nemeckom, anglickom a maďarskom jazyku. Záverečnú poslednú časť knihy tvorí obrazová príloha s ukážkami univerzitných tlačí.
Na úvod každej kapitoly nájde čitateľ krátky historický popis predstaveného typu tlačí, kde autorka analyzuje konkrétne diela s latinsko-slovenskými ukážkami, v závere kapitoly zaradila dlhší latinský text s paralelným prekladom do slovenského jazyka. Prvá kapitola nazvaná Trnavská univerzita – centrum barokovej vzdelanosti približuje históriu univerzity, jej tlačiarne a vplyv jezuitov na nárast tlačenej produkcie. Druhá kapitola s názvom Panegyrické tlače ako reprezentatívna zložka barokovej literatúry sa venuje opisu slovenského literárneho baroka a jeho tvorbe, v krátkosti sa pristavíme pri dejinách panegyriky a jej charakteristiky. Okrem iného spomína najstarší zachovaný panegyrik (oslavná reč), ktorým je oslavná reč autora Plinia Mladšieho na cisára Traiana. Nasledujúca kapitola terminologicky vymedzuje pojmy panegyrik (oslavný text), panegyrika (oslavná literatúra), panegyrista (autor oslavného diela). Autorka definuje význam slova v rôznych jazykoch a prináša aj jeho zdôvodnenie. V ďalšej kapitole pod názvom Prepekná je naša univerzitôčka – Diela venované Trnave, trnavskej univerzite a významným osobnostiam z prostredia univerzity analyzuje diela, ktoré sú vymedzené už podľa názvu. Približuje tak práce, ktoré oslavujú univerzitu

a jej mecénov. Jednou z nich je aj báseň Annus saecularis, ktorá je oslavou storočnice Trnavskej univerzity. Okrem prác venovaných univerzite, v ktorých dominuje téma oslavy, nachádzame aj tlače vyznačujúce sa gratulačným charakterom, ako napríklad pri príležitosti narodenín Márie Terézie (promočná tlač Panegyricus Mariae Theresiae Augustae). Na konci kapitoly je zobrazená ukážka s paralelným prekladom, ide o chválorečAntona Mailátha, ktorý venoval panegyrik cisárovnej Márií Terézií pri príležitosti ustanovenia vied a vynikajúcich umení na Trnavskej univerzite. Piata kapitola pomenovaná ako Drahokamy rakúskeho cisárskeho domu – Chválospevy na Habsburgovcov je venovaná chváloreči na panovnícky rod Habsburgovcov, ktorým bolo venované početné množstvo panegyrických textov. Ako príklad tu nájdeme chválorečJána Alexeja Thorániho pri príležitosti sobáša Jozefa I. Habsburského s Amáliou Vilhelmínou. Poslednú kapitolu predstavujú panegyrické texty venované pamiatke zosnulého. Kapitola je nazvaná Pátos a žiaľ – Smútočné texty vydané v trnavskom univerzitnom prostredí. Smútočné texty v univerzitnej tlačiarni vychádzali počas celej jej existencie. Najčastejšie sa tlačili pohrebné reči alebo konzolačné texty venované nielen úmrtiu člena panovníckej rodiny, ale aj významným osobnostiam politického alebo cirkevného života.

V závere monografie autorka zhrnula okruh panegyrických tlačí, ktorým sa venovala vo svojej práci počas jej päťročného výskumu. Zároveň však zhodnotila potrebu výskumu a komparáciu s tlačiarenskou produkciou s ďalšími významnými jezuitskými univerzitami (Viedeň, Olomouc, Štajerský Hradec).

Jana Macounová
Archív Univerzity Komenského

NAŠI JUBILANTI

MILÍ NAŠI JUBILANTI /MÁJ – AUGUST 2015/

Všetkým bez výnimky, či máte 20, 30, 40 a viac Vám Spoločnosť slovenských archivárov prostredníctvom Fóra archivárov chce zaželať veľa zdravia, šťastia, lásky, spokojnosti, pohody a chuti do ďalších dní.

Mgr. Mária Drábiková, ŠA Košice, pobočka Košice

Ing. Jozef Vážny, Asociácia správcov registratúr

Mgr. Daniela Jackaničová, ŠA Prešov, pobočka Vranov nad Topľou

Irena Spišáková, ŠA Bratislava, pobočka Šaľa

Mgr. Jozef Petrovič, ŠA Prešov, pobočka Bardejov

Mgr. Andrea Halásová, Okresný úrad Poltár

Eva Svobodová, Archív Matice slovenskej v Martine

Mgr. Janka Hričovská, SNA, Bratislava

Ing. Darina Javorská, ŠA Levoča, pobočka Poprad

ČAS

Čas ide
Ten večný pútnik nikdy nestojí
Možno raz na hodinách v izbe
Ide neúnavne ako čas
Odkrajuje z nášho života
Kus a zase kus
Práve teraz ti zobral tvoju chvíľu
Už sa nikdy nevráti
Iba film sa môže vrátiť
Život však filmom nie je
Treba ho žiť naplno a bez repríz…

Marta Bednárová
Štátny archív v Levoči, pobočka Poprad

SPOMÍNAME

ZA MARTOU STACHOVOU…
(30. 4. 1948 – 20. 4. 2015)

So smútkom v srdci sme dňa 20. apríla 2015 prijali správu o odchode Vašej matky, starej matky i našej kolegyne, archivárky a dlhoročnej členky Spoločnosti slovenských archivárov PhDr. Marty Stachovej, rod. Bezúchovej. Nenápadnej, ale múdrej, skromnej a veľmi statočnej ženy, s ktorou sa dalo rozprávať vari na všetky témy, aké si len človek dokáže vymyslieť.

Narodila sa 30. apríla 1948 v Bratislave ako druhé dieťa rodičom Jánovi a Márii Bezúchovcom. Otec najskôr pracoval na poľnohospodárskom odbore KNV v Nitre, neskôr ako finančný ekonóm na Ministerstve poľnohospodárstva a výživy ľudu v Bratislave, no v roku 1972, keď mala Marta 24 rokov, zomrel. Matka pracovala v školských stravovacích zariadeniach, neskôr na poste vedúcej školskej jedálne. Jej o 5 rokov starší brat Bohuslav po absolvoval stredoškolské a vysokoškolské štúdium chemického zamerania a neskôr získal titul CSc. Po absolvovaní ZDŠ študovala na Strednej škole umeleckého priemyslu, kde v roku 1967 zmaturovala v odbore užitej fotografie. Jedným z maturitných predmetov boli dejiny umenia, ktoré jej učarovali. Pred prijímačkami na FiF UK v Bratislave sa však dozvedela, že uvedený odbor sa otvárať nebude. Prihlásila sa teda na archívnictvo a bola aj prijatá. Cez prázdniny pracovala v drážďanskej galérii, kde si vedomosti z tejto oblasti prehĺbila. Dejiny umenia sa potom predsa len otvorili a mladučká vysokoškoláčka, prváčka Marta, požiadala o zmenu kombinácie na dejiny umenia, čo sa však nepodarilo realizovať. V akademických rokoch 1967/1968 – 1971/1972 študovala a absolvovala študijný odbor archívnictvo. Témou jej diplomovej práce sa stala Fotografia v archíve a ako diplomantku ju viedol PhDr. Michal Kušík, CSc. Išlo o veľmi dobre vypracovanú diplomovú prácu, ktorá bola prehľadnou informáciou o stave a budúcnosti významu fotografie v archívoch, rozoberala všetky vtedajšie technické vymoženosti pre reprodukovanie archívneho materiálu. Okrem obhajoby diplomovej práce pozostávala v tom čase štátna záverečná skúška v našom odbore z dvoch častí – písomnej (inventarizácia listiny a jej príprava na vydanie) a ústnej. Marta Bezúchová po splnení všetkých podmienok získala kvalifi-

káciu v odbore historické vedy (archívnictvo) dňa 6. júla 1972.

V tom období nebolo ničím výnimočným, že budúci zamestnávateľ si žiadal z fakulty posudok na svojho potencionálneho zamestnanca. Vyberáme teda časť z posudku prof. Gosiorovského, v ktorom uviedol, že Marta Bezúchová sa napriek pomerne odlišnej stredoškolskej výchove sa rýchlo vžila do zvoleného odboru, dosahovala stále výborný prospech s priemerom 1, 1, 1 a 2. Výborne uplatnila jazykové (aktívna znalosť nemčiny) a paleografické schopnosti, nevynechávala prednášky. Bola typom kultivovaného inteligentného a mimoriadne nadaného, húževnatého a pracovitého dievčaťa, prejavila hlboký záujem o umenie, fotografovanie a turistiku. Uviedol, že svedomitosť, pracovitosť, dôkladnosť a snaha prísť veciam na koreň, vysoký stupeň inteligencie a veľmi dobré koncepčné schopnosti ho oprávňujú očakávať, že bude dobrou archivárkou vo zvolenej špecializácii a úspešnou vedeckou pracovníčkou. Po štátniciach v roku 1972 nastúpila od 1. augusta do Štátneho slovenského ústredného archívu (dnes SNA), kde pracovala do 31. októbra 1974 a viedla filmotéku. Ako historička – dokumentaristka pôsobila v čase od 1. novembra 1974 do 31. decembra 1988 na Mestskej správe pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody v Bratislave, kde v roku 1975 začala viesť oddelenie dokumentácie. Okrem toho sa venovala písaniu pre deti a mládež, od roku 1973 spolupracovala s detskými časopismi vydavateľstva Smena, ako aj s detským vysielaním Československého rozhlasu. V roku 1980 sa vydala za Ing. Ľubomíra Stacha, ktorý v tom čase pracoval na Zväze slovenských architektov a vzdelanie si zvyšoval štúdiom popri zamestnaní na Filmovej akadémii v Prahe. Narodili sa jej dve deti – syn Ondrej a dcéra Pavlína. Napriek istej záťaži, ktorú so sebou prináša starostlivosť o rodinu s malými deťmi nerezignovala na ďalšie svoje vzdelávanie a štátnu rigoróznu skúšku v odbore archívnictvo absolvovala podľa nariadenia vlády ČSSR č. 90/1980 Zb. Vykonala skúšku z voliteľného študijného predmetu (heraldika) a študijných predmetov širšieho vedného základu (teória a metodológia PVH, marxizmus – leninizmus) s celkovým výsledkom vyhovela, čím kandidátka splnila podmienky na priznanie titulu doktor filozofie (PhDr.) v študijnom odbore archívnictvo dňa 25. októbra 1983. Jej ďalšími miestami pôsobenia sa stali Galéria mesta Bratislavy (1. 1. 1989 – 31.12.1990), Slovenská národná galéria v Bratislave (2. 4. 1991 – 30. 9. 1992) a z registratúrneho strediska FiF UK v Bratislave (od 1. 11. 1992) odišla 7. apríla 2000 do invalidného dôchodku.

V živej pamäti mám pár stretnutí a rozhovorov s ňou na vernisážach niekoľkých výstav, asi najviac mi v pamäti utkvelo to prvé – výstava fotografií v Slovenskom národnom múzeu – Múzeu kultúry Maďarov na Slovensku na Židovskej ulici. Mlčky sme sa dívali na vystavené fotografie, potom sme každá vyjadrili svoje pocity z videného, zamysleli sa a akoby celkom nakrátko sme sa ďalej pozerali na tú-ktorú fotografiu očami tej druhej… Moje posledné stretnutie s PhDr. Martou Stachovou bolo v roku 2012 počas jesennej exkurzie organizovanej Spoločnosťou slovenských archivárov do Moravského zemského archívu v Brne. Prišla síce s paličkou v ruke, ale so šťastnými modrými očami a úsmevom, ktoré akoby vyjadrovali spokojnosť – ešte môžem byť aspoň na jeden deň v spoločnosti kolegov. V autobuse sedela s PhDr. Jurajom Kodayom, konškolákom z univerzitného štúdia, a mala som pocit, že si majú čo povedať. Odvtedy sme sa nevideli. Len z času na čas sa ku mne dostávali kusé informácie o tom, ako sa má. Veľmi som jej držala palce a úprimne jej fandila, v živote toho prežila dosť. Nikdy nevieme, koľko času nám v tom našom živote bude dopriate, s čím všetkým sa budeme musieť popasovať a vysporiadať. Vieme len, že ho chceme prežiť čo najhodnotnejšie, vnútorne bohato, naplno, s láskou, harmóniou a pocitom, že tu po nás a našej práci niečo zostane. Je nesmiernym darom, ak si človek dokáže uchovať spomienky – kedykoľvek privrie oči, dokáže si vybaviť tvár vzácneho človeka tak veľmi dôležitého pre jeho život, dokáže si spomenúť na krásne zážitky s ním, na úsmev, na rozhovory… Spomienky na PhDr. Martu Stachovú nie sú a nezostanú len v mysliach a srdciach jej rodiny, priateľov a blízkych, ale aj v komunite jej kolegov – archivárov.

S vyjadrením hlbokej sústrasti blízkym a priateľom za societu slovenských archivárov

Mária Grófová
Archív Univerzity Komenského